

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji
Ana Bilim Dalı**

**"Avrupa'daki Hollandalı Türk İş Adamlarının
Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili Görüşleri"
BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR
ARAŞTIRMA
2011-2012**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeşim BÜLBÜL

10 11 27 105

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Sevil ATAÜZ**

İstanbul,2012

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji
Ana Bilim Dalı**

**"Avrupa'daki Hollandalı Türk İş Adamlarının
Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili Görüşleri"
BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR
ARAŞTIRMA
2011-2012**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeşim BÜLBÜL

10 11 27 105

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Sevil ATAÜZ**

İstanbul,2012

TEZ ONAY SAYFASI

TARİH:

.././.....

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

..... ait

.....

.....

adlı çalışma, jürimiz tarafından
Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan

Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

BU ÇALIŞMADAKİ BÜTÜN BİLGİLER, AKADEMİK KURALLARA VE ETİK DAVRANIŞ İLKELERİNE UYGUN OLARAK ELDE EDİLEREK SUNULMUŞTUR. ÇALIŞMADA BANA AİT OLMAYAN TÜM VERİ SONUÇLARININ KAYNAĞI GÖSTERİLMİŞTİR.

AD ve SOYAD:

İMZA:

TARİH:

ÖNSÖZ

Gelişen ve sürekli değişen dünyada Avro bölgesindeki ekonomik gelişmeler ve bu gelişmelere iyi kötü katkıda bulunmaya çalışan Türklerin Avrupa Birliği üye ülkelerinden Hollanda'daki yaşam mücadeleleri göz ardı edilemez. Süreç içerisinde gittikçe etkin oldukları ticarete, gerçekleştirdikleri hızlı ve yükselen bir gidişat ile Hollanda'da ekonominin büyük bir temelini oluşturmaktadırlar.

Türklerin Batı Avrupa ülkelerine göç süreci 1950 sonları ve 1960'ların ilk yıllarından başlayarak devam etmiştir. Türkiye'ye dönüş planları niyet olarak kalmış ve aile birleşmeleri ile Avrupa'daki Türk nüfusu her yıl gittikçe artmıştır.

Süreç içerisinde Avrupa'da artan Türk nüfusunun, hızlı bir şekilde ticarete atılmaları ve bunun sonucunda da ekonomiye olan katkıları yadsınamaz bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Günümüzde HOGİAF (Hollandalı Genç Türk İşadamları Federasyonu) üyesi işadamlarının, “*asimile*” olmadan, Türk kültürünü, İslam dinini, güzel bir sentez halinde Hollandalılara ve hatta Avrupalılara göstermeye, bunu başarmanın sonucunda da tüm dünyaya yayılmanın mümkün olduğuna inanmaktadırlar.

Hollanda'da yaşayan Türklerin, örgütlenme yapısının güçlü olduğu kanısının pekişmesine yardımcı olabilecek kadar, hayatın içinde aktif rol almaları, “*entegrasyon*” sürecini elbette sancılı dönemlerden geçerek ama asimilasyona asla izin vermeden atlatmış olmalarına; Türklerin kendi dinlerine, kültürlerine, örf ve adetlerine sıkı sıkıya bağlı kalmaları sebep olmuştur. Bunun yanında, girişimlerinin sonucu olarak yaşadıkları ülkeyi sömüren bir millet olmaktan kendini kurtarmış ve yaklaşık 18 bin etkin Türk işadamlarıyla Hollanda ekonomisine ciddi anlamda katkılar sağlamaya

başlamışlardır. Bu araştırmada da Hollanda Brabant Bölgesi Genç Türk İşadamlarının (BİAD) atılımları, katkıları ve istihdam ettikleri Türk, Hollandalı ya da farklı etnik gruptan olan işçiler aracılığıyla Hollanda ekonomisine etkileri anlatılacaktır. Görüşlerinden ve deneyimlerinden faydalanılacak olan BİAD üyelerinin görüş ve önerileri büyük bir titizlikle analiz edilecektir.

Sosyo-politik, ekonomik ve birçok baskı karşısında da yılmayan Hollandalı Türkler kendilerini her platformda temsil etmenin bir yolunu bulmuş ve bu yolda emin adımlarla yürümeye kararlı olduklarını her fırsatta göstermişlerdir. Kararlılıklarında ve attıkları her adımda işlerini daha da kolaylaştıran çatı kuruluşlardan sadece biri olan HOGİAF (Hollandalı Genç Türk İşadamları Federasyonu) BİAD üyeleriyle yapılan çalışmada, derinlemesine görüşmelerde verdikleri içten cevaplarla bu çalışmanın bulgularının ortaya çıkmasında ve tezin oluşumunda önemli katkı sağlayan katılımcılara teşekkür ederim.

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve anlayışıyla desteğini esirgemeyen tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Sevil ATAÜZ'a, bugünlere gelmemde, sevgilerini ve ilgilerini benden hiç esirgemeyen canım annem Ferdane BÜLBÜL'e, sevgili babam Muzaffer BÜLBÜL'e, biricik kardeşim Ömer BÜLBÜL'e, araştırmayı beraber sürdürdüğüm ve her türlü desteği ve azmi ile yanımda olan değerli arkadaşım Gökhan KUTLU'ya, çalışma sürecinde hiç bir desteğini esirgemeyen HOGİAF BİAD üyesi değerli işadamlarına, sekreterden, yönetim kurulu başkanına kadar herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Yeşim BÜLBÜL

ÖZET

Uzun yıllar boyu Hollanda'da yaşayan veya Türkiye'den Hollanda'ya göç etmesi sebebiyle ömrünün neredeyse yarısını Hollanda'da geçirmek zorunda kalan, küreselleşen Dünya içinde ticarete aktif olmayı başaran HOGİAF üyesi Türk işadamlarıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, ekonomiye bakışları ve ekonomik konularıyla ilgili görüşleri tezin amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini Hollanda'ya göç etmiş olan veya Hollanda'da doğmuş ticarete atılmış ve HOGİAF BİAD üyesi olan Türkler oluşturmaktadır. Bu örneklem grubunun bölgesi Kuzey Brabant Bölgesi olarak belirlenmiştir.

Derinlemesine görüşme teknikleri kullanılarak katılımcıların görüşleri alınmıştır. Bu görüşmelerde yaş ve cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin toplamda 19 kişiyle görüşülerek derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmenin başlangıcında görüşmecilere doğum yeri, yaşadığı yer, Hollanda'da yaşama süresi, eğitim durumu, medeni durumu, ailenin göç hikâyesi bilgileri sorularak bir tanışma gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki aşamada ise görüşmeyi gerçekleştirilen kişilere konu başlıklarına göre hazırlanmış sorular yöneltilerek konu ile ilgili fikirleri sorulup cevaplar alınmaya çalışılmış ve bulgular elde edilmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın sorun/sorunsalı belirlenmiş ve sorun/sorunsala paralel olarak kavramsal çerçeve oluşturularak araştırmanın gerekçesi, önemi ve hipotezleri bu bölümde sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın örneklemini hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma sorusunun ve modelinin belirlenmesi süreci, verilerin toplanması ve analizi bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmada kullanılan metodolojiye ayrıntılı şekilde yer verilerek, araştırma yapılırken karşılaşılan güçlüklerle de bu bölümde değinilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümde bulgular yer almaktadır. Ulaşılan bulgular, görüşmeler sırasında görüşülen kişilerin ifadelerinde önemli bulunan yerler, orijinal cümleleri ile sunulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Göç, Kültürel Kimlik, Göçmen, Ekonomi, Ticaret

ABSTRACT

As a result of the interviews done with the HOGİAF members Turkish businessmen who had been living in Holland for a long time or who had to spend almost half their lives in Holland because they had to immigrate to Holland from Turkey and who managed to remain commercially active in the globalizing World, their points of view toward economy and their opinions regarding their economic positions constitute the purpose of the thesis.

Turkish persons who immigrated to Holland or who were born and took up business in Holland and who are members of HOGİAF BİAD constitute the samples of the research. The region of this sample group has been determined to be Northern Brabant Region.

With the use of in-depth interview techniques, the participants were asked their opinions. In-depth interviews were done where 19 persons in total were interviewed regardless of age and sex during these interviews.

At the beginning of the interview an introduction was done by asking the interviewers about their place of birth, hometowns, duration of their living in Holland, educational status, marital status and information about the immigration history of the family. In the following step, the interviewers were asked questions that were prepared according to subject titles, responses were aimed for the questions asked about the subject and the thesis has been obtained findings.

In the first section of this study, the problem/problematic of the research was determined and the justification, importance and hypothesis of the research were presented in this section by creating a conceptual framework in parallel with the problem/problematic.

Information about the sample of the research was provided in the second section of the research. The process of determining the question and model of the research, and analysis and collection of findings constitute the context of this section. Moreover, the methodology used in the research was mentioned in detail and the difficulties that were encountered during the research were also mentioned in this section.

The third section of the research contains the findings. The findings that were obtained and the points in the statements of the persons that were interviewed that were considered to be important are presented in their original sentences.

Key words: Immigration, Cultural Identity, Immigrant, Economy, Trading

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
<u>BÖLÜM 1: GİRİŞ</u>	
1.1 Tezin Ele Aldığı Sorun/Sorunsal	1
1.2 Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması	7
1.2.1 Kavram ve Terimler	7
1.2.1.1 Göç	7
1.2.1.2 Dış Göç	11
1.2.1.3 Kültürel/Ulusal Kimlik	14
1.2.1.4 Kültür	18
1.2.1.5 Uluslararası İktisadi İlişkiler/Dış Ticaret	21
1.2.2 Kısa Literatür Bilgisi	24
1.2.3 Kısa HOGİAF Tarihçesi	28
1.3 Araştırmanın Gerekçesi ve Amacı	34
1.3.1 Araştırmanın Konusu	35
1.4 Araştırmanın Hipotezleri ve Diğer Araştırma Soruları	36
1.5 Araştırmanın Önemi	37
<u>BÖLÜM 2: YÖNTEM</u>	
2.1 Araştırma Evreni ve Örneklemi	39
2.2 Veri Toplama Yöntemleri	43
2.2.1 Derinlemesine Görüşme Tekniği	43
2.2.1.1 Enformel Sohbet Tarzı Görüşme	43
2.2.1.2 Rehber Bir Görüşme Formu İle Yapılan Görüşme	44
2.2.1.3 Standartlaştırılmış (yapılandırılmış) açık-uçlu Görüşme	44
2.3 İşlem	44
2.3.1 Veri Toplama	45

2.3.2 Veri Analizi	46
2.3.3 Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar	47
<u>BÖLÜM 3: BULGULAR VE TARTIŞMA</u>	
3.1 İşadamlarının Göç Nedenleri Ve Göç Sürecinde Yaşadıkları Olaylar	48
3.2 İşadamlarının Ticaret Hayatına Atılmaları Ve Yaşadıkları Süreçler	50
3.3 İşadamlarının HOGİAF'la Tanışmaları	52
3.4 İşadamlarına Göre Derneği Kalıcı Ve Ayrıcalıklı Kılabilmek İçin Gerekli Olan Stratejiler	56
3.5 HOGİAF'lı Olmanın Atılımlarında, Ticari Bilinçlenmelerinde Ve Ticari Çevrelerini Oluşturmalarındaki Etkileri	59
3.6 İşadamlarının Hem Türkiye'ye Hem Hollanda'ya Ticari Açıda Katkıları	62
3.7 İşadamlarına Göre Ekonomik İstikrarın Sağlanması İçin Gerekli Unsular	65
3.8 İşadamlarının, Türkiye'nin Ekonomisine Sağladıkları katkıları	67
3.9 İşadamlarına Göre Türkiye İle Hollanda Arasındaki Ticari Hacmin Değişimi	69
3.10 İşadamlarının Düşüncelerine Göre Hollanda Ekonomisinin Kötüye Gitmesi	72
3.11 Türkiye'nin AB'ye Girmesi Sonucu Ekonomik Olarak Yaşanacak Değişimler Ve Bu Değişimlerin Yaratacağı Etkiler	74
3.12 İşadamlarının Öz Eleştirileri	78
3.13 İşadamlarının Gelecekle İlgili Planları, Beklentileri	80
3.14 İşadamlarına Göre Kendi Ekonomik Durumları	82
<u>BÖLÜM 4: SONUÇ VE ÖNERİLER</u>	
KAYNAKÇA	91
EKLER	95
ÖZGEÇMİŞ	104

KISALTMALAR

AB- Avrupa Birliği

ANFED- Anadolu İşadamları Federasyonu

ANNİFER- Hollanda Türk İşadamları Vakfı

AGİAD - Amsterdam Genç İşadamları Derneği

AG- Az Gelişmiş lkeler

ANSİFED- Anadolu Sanayici ve İşadamları Federasyonu

BİAD- Brabant İş Adamları Derneği

DASİDEF- Doğu Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu

DİAD - Den Haag İşadamları Derneği

ESİDEF- Ege ve Batı Akdeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu

GİAD - Gelderse İşadamları Derneği

GNSİAF- Güneydoğu Sanayici ve İşadamları Federasyonu

HOGİAF- Hollandalı Genç Türk İşadamları Federasyonu

HOTİAD- Hollanda Türk İşadamları Derneği

KASİF- Karadeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu

KOBİ- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

MARİFED- Marmara İş Hayatı Dernekleri Federasyonu

ROGİAD - Rotterdam Genç İşadamları Derneği

S- Sayfa

TİAD- Twente ve evresi İşadamları Derneği

TUSKON- Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu

TUSİAD – Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği

UGİAD - Utrecht Genç İşadamları Derneği

UNİTEE- Avrupa Türk İş Dünyası Konfederasyonu

VOGİAD - Veluwe Ve Overijssel Genç İşadamları Derneği

TABLULAR

Şekil 1. Eylemlerin Gerçekleştiği Yere Göre Dağılımı

Şekil 2. Suç Türüne Göre Irkçı Motifli Eylemler

Şekil 3. İşadamlarının Kütük Numaralarına Göre Dağılımı

Tablo 1. Zamanlama Çizelgesi ve İş Planı (2011-2012)

Tablo 2. Derinlemesine Görüşmelerin ve Görüşülenlerin Listesi

Tablo 3. Görüşülen İş adamları Hakkında Kısa Bilgiler

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Tezin Ele Aldığı Sorun/Sorunsal

Zorunlu veya isteğe bağlı insan göçü tarihin her döneminde rastlanan, günümüzde de devam ederek sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlere neden olan bir toplumsal harekettir. Düşünce özgürlüğü kazanabilmek, özgür ve güvenli bir yaşam alanı yaratabilmek için siyasal ve sosyal nedenlerle geçmişte yaşandığı gibi günümüzde de göç hareketleri devam etmektedir.

Türkiye'den dışa göçün, göç veren diğer bazı ülkelerle (Yugoslavya, İspanya, Pakistan, Hindistan gibi) kıyaslanamayacak kadar kısa bir geçmişe sahip olmasına karşılık, bu kısa süre içerisinde 4 milyon civarında Türk'ün yabancı ülkelerde yaşıyor olması, dışa göç olayının çok kültürcü söylemlerle ilişkisi içerisinde incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Yalçın, 2002, s.2)

Emeğin, sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı dış göç veya iç göç yoluyla yer değiştirmesi emek göçü olarak nitelendirilmektedir. Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kısmı yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bundan dolayı insanlar doğdukları ve yaşadıkları yerlerden göç etmektedirler. Yaşamak için ya da daha iyi şartlar altında yaşamak için göç eden insanlar, göç ettikleri ülkelerde çeşitli sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Sanayileşmiş Batı Avrupa ülkelerine göç eden ve göç ettikleri

ülkelerde hem göçmen hem de etnik azınlık durumunda olan insanlar bulunmaktadır (Yıldırımöğlu, 2005, s.2)

İlber Ortaylı'ya göre göç, insanların toplum olarak var olduğu günden itibaren başlıca eylemidir. Ezelden beri göç ediliyor ve ebediyen göç edilecektir. Bir yerde göç sona ermişse, o toplum eriyor demektir; nitekim bugünün Batı Avrupa'sında toplum yaşlandığı için göç eylemi azalmıştır (Aktaran Kartal, 2008, s.9).

İnsanların göç etmesinin temel nedenleri, mesleki, siyasi, ekonomik, eziyet, emeklilik, duygusal ve kişisel olabilir. Ancak günümüzdeki göçlerin büyük bölümü ekonomik nedenlidir. Ekonomik göç baskısı, yasal olanakların mevcut olmaması durumunda, yasa dışı yollardan göç etmeyi gerektirecek kadar yüksek olabilmektedir. Kendi ülkesi dışında bir ülkede bir yıldan uzun süre kalan insanlar göçmen kabul edilmektedirler (Akman, 2007, s.31). Ancak bunun yanında yabancı düşmanlarının savundukları tezler arasında, göçmenlerin çalışması sebebiyle ülke vatandaşlarının işsiz kalması, eğitim sisteminin çökmesinin sorumlusu olarak göçmenleri sorumlu görülmeleri de yer alıyor. Göçmenler ise bu işsizlik konusunda, ülke vatandaşlarının düşük ücretli işlerde çalışmak istemediğini ve zaten kendilerinin bu gibi işlerde çalıştıklarını ve bunun görmezden gelindiğini belirtiyorlar (2007, s.32).

Yabancı düşmanlığı noktasını biraz daha açmak gerekirse şunlar söylenebilir. Avrupa'daki pek çok ülkede Türk kökenlilere yönelik ırkçı ve yabancı düşmanlığı motifli saldırı, kundaklama, tehdit mektubu veya bunlara benzer eylemlerin gerçekleştirilmesi ile ilgili 2012 ara izleme raporu T.B.M.M İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na gönderilmiştir. Bu raporda, Avrupa'daki ülke vatandaşlarının gerçekleştirmiş oldukları eylemler aşağıdaki tablolarda açıkça görülmektedir.

Şekil. 1 Eylemlerin Gerçekleştiği Yere Göre Dağılımı

ALMANYA	67
AVUSTURYA	3
BELÇİKA	4
BULGARİSTAN	2
FRANSA	7
GÜRCİSTAN	1
HOLLANDA	13
İNGİLTERE	1
İSVEÇ	1
İSVİÇRE	1
SIRBİSTAN	1
UKRAYNA	4
YUNANİSTAN	3
Toplam	108

Şekil. 2 Suç Türüne Göre Irkçı Motifli Eylemler

Saldırı	38
Kundaklama	15
Tehdit Mektubu	19
Diğer (Gösteri, Kuran Yakma, Hayvan Ölüsü Atma v.s)	36
Toplam	108

Sakarya Milletvekili Komisyon Başkanı Ayhan Sefer ÜSTÜN'ün yabancı düşmanlığı ile ilgili yapılmış olan eylemler hakkındaki raporda yapmış olduğu açıklamalar şu şekildedir:

“Eylemler genel olarak saldırı, kundaklama ve tehdit mektubu olarak gerçekleşmektedir. Bunlar arasında kategorilendirilemeyen diğer eylem türlerine de sıkça rastlanmıştır. Saldırı olayları, gruplar halinde fiziksel saldırı, darp, cami, dernek ve işyerlerinin taşlanması, camlarının kırılması, molotof kokteyli atılması, duvarlarına gamalı haç, küfür, hakaret yazıları gibi yazı ve işaretlerin çizilmesi, Müslüman mezarlıklarının tahrip edilmesi, işyerlerinin basılarak işyeri sahipleri ile çalışanlarının dövülmesi, evlerin basılarak ailelerin darp ve tehdit edilmesi, sözlü taciz ve benzeri biçimlerde meydana gelmiştir. Kundaklama olayları, patlayıcı yerleştirerek maddi zarar verme, ev, cami ve işyerlerine molotof kokteyli atılması, kundaklama girişiminde bulunma, yangın çıkarma ve benzeri türden olayları içermektedir. Tehdit ise, evlerin, derneklerin, camilerin ve işyerlerinin posta kutusuna dini değerlere hakaret içeren mesajlar ve mektuplar bırakarak tehdit etme, duvarlara tehdit içerikli yazılar yazma, ev ve işyerlerinin basılarak kişileri ülkeyi terk etmeye yönelik tehdit etme gibi biçimlerde meydana gelmiştir.

Diğer olaylarsa, gösteriler düzenleme, slogan atma, ev, cami ve işyerlerinin önüne veya arabaların üzerine domuz organları bırakma ve kan dökme, kapılara hayvan ölüsü bırakma, “Türkler dışarı”, “misafir olarak geldiniz; misafir olarak dönün”, “pis Türkler”, “evinize geri dönün”, “hepinizi kamplara gaz odalarına sokmak gerekir.” “İslam pis yabancıların dinidir.”, “Musevilik-İslam tehdidine ölüm” gibi ırkçı sözler söyleme veya çeşitli yerlere yazma, Kuran’ı Kerim yakma, cami kapısına necaset sürme gibi olayları içermiştir” (Üstün, 2012 s.6).

Göçmen işçiler, buldukları ülkelerde genellikle en ağır koşullarda, en pis ve tehlikeli işlerde, çok düşük ücretlerle, üstelik çoğunlukla hiçbir sosyal-ekonomik güvenceleri olmadan, örgütsüz biçimde çalışmaktadırlar. Bu insanların yaşam alanları sağlanan eğitim, sağlık vb. hizmetler de son derece yetersiz ve kötü durumdadır. Akord uygulaması (parça başı üretim), işverenlerin sözleşmelere uymaması, işyerlerindeki ayrımcı ve aşağılayıcı davranışlar, dil ve kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlar da oldukça yaygındır (Dağlı, 2011, s.3).

Türkiye-Hollanda diplomatik ilişkilerinin 400. yılı ve Türkiye'den Avrupa'ya göçün de 50. yılının kutlandığı günümüzde Hollandalı işadamları Türkler seslerini her platformda duyurabilmek için örgütlenmeyi ve tek bir çatı altında toplanmayı amaç edinmişlerdir. Çeşitli dernekler ve federasyonlar bünyesinde toplanan Türklerin önemli bir çoğunluğu HOGİAF kuruluşunun çatısı altındaki federasyonlarda birleşmişlerdir.

Avrupa'daki Türkler yaşadıkları ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal hayatında çok önemli bir yere sahiptirler. Türkler yaşadıkları toplumla sürtüşme içinde değil, uyum ve barış içinde olmanın yollarını aramalıdır. Ancak burada uyum ile asimilasyon arasındaki farka da işaret etmekte yarar vardır. Avrupa artık çok dinli ve kültürlü bir yapı kazanmıştır. Çok kültürcü teorilerin temelinde yatan ortak özellik, Goldberg'in belirtmiş olduğu gibi “kimlik” ve “farklılık” kavramlarıdır. Kimlik kavramı hem

başkalarını dışarıda tutmaya yarar ve hem de bir kimliği paylaşan grup üyelerine “biz” duygusunu ve bilincini verir (Yalçın, 2002, s.6).

Bağımsız olarak çalışan Türkler önemli bir iş piyasası geliştirmişlerdir. Yalnızca aile fertleri ve sosyal çevrelerinde yer alan kişilere değil, genel iş piyasasında kendine yer arayan herkese mesleki bir perspektif sunmaktadırlar (Şen, 2007, s.28).

Bundan yaklaşık elli yıl kadar önce, Türk insanı Avrupa'ya, özellikle de Almanya, Hollanda ve Belçika'ya çalışmak için işçi olarak gönderilmiştir. Hemen hepsinin ayrı bir hedefi, ayrı bir amacı olmasına rağmen, temelde maddi ve ekonomik sorunlar yatmaktadır.

Türkiye'den Avrupa'ya 1960'lı yıllardan itibaren yoğun olarak göç eden Türklerin ilk düşünceleri, belli bir süre bu ülkelerde çalışıp para biriktirmek ve bu suretle kendi ülkesinde geleceğini güvence altına alacak yatırımlar yapabilmektir. Avrupa'daki yaşantılarına geçici gözüyle bakan göçmen işçiler sosyal yaşamlarını kısıtlayarak ve şartları zorlayarak daha çok birikim yapmaya çalıştılar.

Hollanda'da yaşayan ve işadımı olmayı başarabilmiş görüülen çoğu işadımı tarafından, göç hikâyeleri bu yönde anlatılmış, bu süreçleri ailelerinin yaşadıklarını ve ikinci kuşak olarak ta bu süreci takiben sosyal, ekonomik ve kültürel şaşkınlıkları kendilerinin de yaşadıklarını altı çizilmiştir.

Geçici işçi statüsü ile Avrupa'ya giden birçok Türk göçmen, yıllar geçtikçe Türkiye'ye dönüşün giderek ufuktan kaybolduğunu görmüşlerdir. Bütün Avrupa ülkelerinde işçi alımı anlaşmalarının iptal edilmesi ile birlikte, Türk işçiler Avrupalı olma yönünde

daha büyük adımlar atmak durumunda kalmışlardır. Avrupa ülkelerinin Türk işçileri geçici işçi statüsünde ele almaları, onları uzun yıllar göçmen olarak değerlendirmemeleri, Türk göçmenler için zorlu bir sürecin yaşanmasına sebep olmuştur. Fakat misafir işçilerin, ülkelerine dönme şartlarının giderek kaybolduğunu anlamaları ile birlikte, ailelerini yanlarına almaları, yeni bir sürecin başlaması ile sonuçlanmıştır. Onlar artık misafir işçi statüsünden Avrupa vatandaşı olma yolunda adımlar atmaya başlamışlardır. Nitekim birçok Avrupa ülkesi zamanla misafir işçilerin artık ülkelerine dönmeyeceğini kabul etmiş ve göçmenlerin entegrasyonu yolunda adımlar atmaya başlamıştır (Kaya, 2008, s.2).

Son yıllarda, göçmen Türkler Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde özellikle Hollanda'da ekonomik, sosyal ve siyasi alanda büyük ilerleme göstermektedirler. Bu ilerlemeyi üzerlerine düşen görevleri yerine getirerek sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak bu görevleri yerine getirdikleri süreç önemlidir. Göç ettikten günümüze kadarki süreçte, görüşülen işadamlarından bazıları, fabrikalarda zor koşullarda işçilik yapmışlar, bazıları dil öğrenmede ve yeteri kadar eğitim almada sıkıntılar yaşamışlar, yaşadıkları ülke olan Hollanda'da hem göçmen Türk olarak hem de Hollanda vatandaşı olarak iki kültür arasında kalmamaya özen göstermişlerdir.

Bu nedenle kişiler, tek başlarına gerçekleştirmeye kuvvetlerinin yetmediği işleri, bir araya gelmek suretiyle gerçekleştirmek yolunu seçmişler ve bu amaçla, maddi-manevi güçlerini birleştirerek veya malvarlığı değerlerini bir amaca özgüleyerek, kendi varlıklarından tamamen bağımsız kişi ve mal toplulukları oluşturmuşlardır. Birbirlerine sınıksız tutunmalarını tamamen dinlerine ve kültürlerine bağlayan ve entegre olmakla ilgili en ufak bir sorun yaşamayan Hollandalı Genç Türk işadamları, Avrupa'ya ve

hatta Dünya'ya karşı Türkiye'yi ve Türkleri en iyi şekilde tanıtmak için kendilerine görev üstlenmiş durumdadırlar.

Buradan hareketle araştırmanın sorunsalını Avrupa vatandaşı olan Türk işadamlarının ekonomik ve kültürel anlamda ilerlemeleri için tek çatı altında birleşmeleri, devamında ülke ekonomilerine ne kadar katkı sağladıkları, Avrupa Birliği'ne bakış açıları ve deneyimlerinin aktarılması oluşturmaktadır.

1.2 Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması

1.2.1 Kavram ve Terimler

1.2.1.1 Göç

Göç, ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle bir yerden başka bir yere yapılan kısa, orta veya uzun vadeli, geri dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2002, s.13). Tarihi olarak ele aldığımızda göç ilk yaşam biçimidir. Göçmen sadece yaşam şartlarını iyileştirmek için yer değiştirmektedir. Göç farklı toplum biçimlerinin oluşumuna etken olmuştur. Etkilediği toplumların yanı sıra, göçün kendisi de, çeşitli dönemlerde farklı tarzlar oluşturmuştur. Kırsal alanlardan kentlere, tarım alanlarından sanayinin yoğunlaştığı bölgelere yönelen göç, ortak yaşam tarzını kökten değiştiren, yeni oluşumları zorlayan bir ivme olmuştur. Çalışma ve yaşam koşulları, politik katılım ve yasal alanları göreceli olarak geri olan ülkelere, çalışma ve yaşam koşulları, politik katılım ve yasal alanları daha gelişkin olan ülkelere doğru hareket, yani sınırları aşan göç belirgin bir göç modeli olarak ortaya çıkmıştır (Tekin, 2007, s.2).

Ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenlerle insanların bireysel ve kitlesel olarak yer değiştirme eylemi ya da yaşanılan yerin değiştirilmesi eylemi olan g, toplumsal sistemin dinamikliğine işaret eden bir olgudur (Gürkan, 2006, s.10). G, insanlar gibi, diğer canlıların büyük bir kısmı için de hayatlarını daha iyi Şartlarda sürdürebilmek ya da yaşamlarını devam ettirebilmenin n koşulu olarak, çeşitli nedenlerle gerçekleştirilen yer değiştirme hareketidir. Ayrıca insanların hayatlarının sona ererek ölümü de toplumda g olarak nitelendirilmektedir (2006, s.9).

Kural olarak gler, gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölge ve ülkelere doğru olmaktadır. G ister ie dönük, ister dışa dönük olsun, glerin kaynağı sanayileşmiş alanlar olurken, kentleşen sanayi bölgeleri ge katılanların varmak istedikleri alan olarak onları bir mıknatıs gibi kendine çekmekte, iş imknları açarak insanları cezbetmektedir (Altuntepe ve ztrk 2008, s.4).

G, insanın coğrafi hareketliliği ve bu hareketliliğin yol açtığı nüfus dinamiğidir. İnsan türü, diğer canlı türlerinin aksine, temel ihtiyaçlarını gidermek için yarattığı stratejilerden biri olarak, dünyanın neredeyse tamamına yerleşmiş ve kendi yaşam alanını inşa etmiştir. Bu durum, insanı diğer canlılar arasında hareketliliği en yüksek varlık yapmıştır. Özellikle nüfus artışı gibi bir baskı karşısında, insanın nispeten boş alanlara doğru hareket etmesi veya avlanma sahalarını kolayca değiştirebilmesi, g olgusuna işlerlik kazandırmıştır. Savaşlar, fetihler, kıtlık, büyük salgınlar, önemli iklim değişiklikleri, ideolojik baskılar, tehcir, basit insan hareketleri, avcılık, toplayıcılık, göçebe çobanlık, kentleşme ve işsizlik gibi etkenler, ge neden olmaktadırlar (Emiroğlu'dan Aktaran, Demir, 2008, s.14).

Literatürde ayrı isimler adı altında olsa da göçler genellikle, dört farklı açıdan değerlendirilmektedir. Göç kavramı gidilen yere göre iç göç - dış göç, zamana göre kısa süreli (geçici) göç - uzun süreli (sürekli) göç, nedenine göre gönüllü göç-zorunlu göç, büyüklüğüne göre bireysel göç - aile (grup) göçü - toplu (kitlese) göç, yasallığına göre yasal göç ve yasadışı göç olarak ayrılmaktadır (Kartal, 2008, s.9).

Ahmet İçduygu ve Turgay Ünalın'a göre, "Göç kavramının, durağan bir olgu değil, nedenleri ve sonuçları ile birlikte dinamik bir süreç olarak algılanması gerekir. Göç tanımını içinde, zaman ve mekân, neden ve sonuç unsurları birlikte ele alınarak tanımlar, ölçümler, çözümler ve önerilerin yapılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu anlamda, göç olgusuna ilişkin çeşitli tanımlar yapılabilmektedir" (Aktaran Karabulut ve Polat, 2007, s.2). Hangi tanım ya da tanımlar benimsenirse benimsensin, göç olgusunu genel olarak, bir ülke ya da toplumdaki ekonomik, sosyo-kültürel, politik, iç ve dış istikrar ile bağlantılı olarak yaşanan dinamik bir süreç olarak değerlendirmek mümkündür (2007, s.2).

Nermin Abadan UNAT'a göre, "Göçmen yollayan her ülke, göçün genel anatomisinin dışında, ayrıca yorum isteyen belli tarihsel ve toplumsal etkenleri de hesaba katıp yorumlamak ve buna uygun politikalar oluşturmak zorundadır. Türkiye, dış göç tarihinde geç gelen bir aktördür. Türk vatandaşları ülkeden serbestçe çıkma ve girme özgürlüğünü ancak 1961 Anayasasının kabulü ile birlikte bir temel hak olarak kazanmışlardır." "...1950'li yılların ikinci yarısından itibaren Avrupa'ya yönelen Türk dış göç hareketleri, bireysel girişimler ve özel araçlar" "...1960'lı yıllarda artan iş gücü ihracatı... 1970'li yıllarda ekonomik kriz, yabancı işçi alımının durdurulması" "...1980'li yıllarda çocukların eğitim sorunları, dernek hareketleri, sığınma isteklerinin artması, vize zorunluluğu, dönüşü özendiren yasalar" "...1990'lı yıllarda da yabancıların kimlik

kazanması, artan yabancı düşmanlığı, etnik işletmelerin yaygınlaşması, etnik ve dinsel derneklerin yaygınlık kazanması ve siyasal hakların istenmesi gibi belli başlı aşamadan geçmiştir” (Unat, 2002).

Ruşen Keleş'e göre, “Göçlerin temel nedenleri arasında, bölgelerarası sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkları gösterebiliriz. Türkiye için bu faktörler, ortalama yükseklik, iklim gibi fiziki; tarım dışı faal nüfus, işyerlerinin coğrafi dağılışı, banka mevduat oranları, GSYİH içinde bölgenin oranı gibi ekonomik; nüfus yoğunluğu, okullaşma oranı, okur-yazarlık oranı, sağlık göstergeleri gibi sosyal faktörlerdir” (Aktaran Altuntepe ve Öztürk, 2008, s.6).

Toplumda farklı sonuçlara yol açması bakımından göç temelde bir sosyolojik olgudur. Bireyin yaşadığı, sosyal ilişkiler içerisinde bulunduğu bir ortam/yerden yeni bir ortama/yere doğru ferdi, ailesiyle ya da kitle olarak göç etmesi, toplumda pek çok değişimi de beraberinde getirmektedir. İçinde yaşadığı toplumda, güdülerini en yüksek düzeyde gerçekleştirmek isteyen birey, göç ederek kullanabileceği fırsatların sayısını artırır, mesleki ve sosyal hareketliliğini sağlamış olur. Göç eden kişiler, yeni çevrelerinde hem sosyo-kültürel değişimlere neden olmakta hem de kendileri değişmektedir (Gürkan, 2006, s.5).

İtme ve çekme kuramına göre, hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler vardır. Hem itici hem de çekici faktörlerin birliği bir bütünlük oluşturmaktadır (Çağlayan, 2006, s.7). Şenay Üçdoğruk'a göre, “Göç hareketi, “itme”, “çekme” modeli çerçevesinde incelenmektedir. Bireylerin göç kararlarının temelinde, göçün nedenlerini içeren, itici ve çekici faktörler vardır. Bireylerin doğdukları ve alışkın oldukları yaşam tarzını bırakarak göç kararı almasına neden olan etkenlere

itici faktörler denilmektedir. Diğer taraftan göç etmek üzere karar verilen yerin cazibelerine ise çekici faktörler adı verilmektedir. Bireyler itici ve çekici faktörler arasında yaptıkları değerlendirme çekici faktörler lehine sonuçlandığında yaşadığı yerleri terk etmektedirler. Bu faktörler iç ve dış göçe göre değişmektedir. Her göç kararında itici ve çekici faktörlerin karışımı vardır. Buna karşılaşılabilecek güçlüklerde eklenir. Bir göçmen gideceği yerden daha çok yaşadığı yer hakkında, bilgi sahibi olduğu için itici faktörleri çekici faktörlere nazaran daha iyi algılayacaktır. İtici faktörler ve kendinden önce göç edenlerden sağlanan bilgilere göre de karşılaşılabilecek güçlüklerin etkisini gidermeye çalışacaktır” (Aktaran Karabulut ve Polat, 2007, s.3).

1.2.1.2 Dış Göç

İster kısa süreli, ister uzun süreli olsun, bu yer değiştirme hareketleri çoğu kez aynı toplumsal sistem içinde “iç göç” biçiminde gerçekleşir. Bazen de toplumsal sistemler arasında “dış göç” biçiminde ortaya çıkarlar. Göçler bir zorunluluktan dolayı veya gönüllü olabilirler. Her ne nedenle olursa olsun, insanlar göç ettikleri yerlerde varlığını devam ettirmekte ve ilişkilerini sürdürmektedir. Kendi çevrelerindeki bir takım sosyal değişimler sonucunda göç eden insanlar, yeni çevrelerinde kendileri değiştikleri gibi içinde yaşadıkları toplumu da değiştirmektedirler (Durugönül'den Aktaran Gürkan, 2006, s.10).

İnsanoğlu, toprağı işlemeyi keşfetmesiyle beraber göçebe düzenden yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Ancak tarih boyunca insanların farklı yöreler, bölgeler, ülkeler arasındaki hareketi farklı etkenler ile devam etmiş ve halen de etmektedir. Göç olgusu, insanın daha iyi bir hayat sürdürme mücadelesinde önemli bir yere sahiptir. Ekonomik, toplumsal ya da siyasal nedenlerden kaynaklanan göç olayları zorunlu

veya gönüllü bir biçimde, ülke sınırları içinde ya da farklı ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Bugün artık küreselleşen dünya düzeninde göç olgusunun önemi daha da artmış bulunmaktadır. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, insanların, kurumların, malların, hizmetlerin ve sermayenin ülkelerin sınırlarını aşacak biçimde dolaşımına olanak sağlamaktadır. İnsanoğlu, toprağı işlemeyi keşfetmesiyle beraber göçebe düzenden yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Ancak tarih boyunca insanların farklı yöreler, bölgeler, ülkeler arasındaki hareketi farklı etkenler ile devam etmiş ve halen de etmektedir (Aksoy, 2012, s.1).

Uluslararası göçün makro dinamiklerini son çeyrek asırda yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler belirlemiştir. Soğuk Savaş sonrası yaşanan siyasi çözülme ve dünya ölçeğinde yoksulluğun keskinleşmesi, Kuzey'e göç akımlarının hacminin büyümesine yol açmıştır. Siyasi istikrarsızlıktan, insan hakları ihlallerinden ve baskıcı rejimlerden kaçanlar, daha iyi bir yaşam umuduyla Batı ülkelerine yönelmişlerdir (Danış, 2004, s.1).

Uluslararası göç olgusunun ortaya çıkardığı en önemli sorunların başında farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamaları, farklılıklarla baş etmeleri ve iletişim engellerini aşmaları gelmektedir. Uluslararası göçün küreselleşme doğrultusunda kazandığı bugünkü boyutu kültürlerarası iletişim konusunun önemini artırmaktadır (Aksoy, 2012, s.2).

Uluslararası göçü, Oscar Lewis (1966), Gustav Ranis and J.C.H. Fei (1961), "Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki işgücü piyasası dengesizliğinin bir sorunu olarak ele almaktadırlar. Bu bakış açısının ortaya koyduğu süreç, işgücü arzı ve talebi arasındaki ücret dengesizlikleriyle sonuçlanan zengin ve fakir ülkeler arasındaki emek

ve sermaye kaynaklarında görülen faktör donanım farklılıklarıdır. Bu farklılıklar sonucunda fakir ülkelerden zengin ülkelere göç gerçekleşmektedir. Fakir ülkeler, sermayeye göre daha fazla işgücü arzına sahipken zengin ülkeler işgücüne göre daha fazla sermaye arzına sahiptir. Bu da işgücünün zengin ülkede fakir ülkeye oranla daha yüksek ücrete sahip olmasına sebep olmaktadır. Bu durum fakir ülkeden zengin ülkeye doğru bir göçü tetiklemektedir” şeklinde tanımlamaktadırlar (Robinson’dan Aktaran Atan ve Bozdağ, 2009, s.5).

Göç politikaları ekonomi, ticaret, işgücü piyasaları, sağlık, kültür, güvenlik ve risk alanlarının ulusal ve uluslararası düzeyde kesişmesiyle oluşmaktadır. Göç sürecinin aktörleri ise ailelerden başlayıp işverenleri, devletleri, uluslararası organizasyonları ve hatta insan kaçakçılarını içerecek biçimde geniş bir yelpazededir (Vural, 2007, s.18).

Ülker Gürtan, dış göçü “bir memleket hudutlarını her iki istikamette aşmak suretiyle meydana gelen ve çalışmak, yerleşmek maksadı ile yapılan nüfus hareketleri” olarak tanımlamaktadır. Ratip Yüceuluğ’a göre dış göç hareketleri, “nüfusun memleket sınırlarını aşarak bir memlekette diğer bir memlekete doğru kayması” şeklinde tecelli eder (Akkayan’dan Aktaran Demir, 2008, s.40).

Bernard Weiner’e göre, “1950 ve 1960’lı yıllarda Batı Avrupa, Birleşik Amerika ve petrol üreten Ortadoğu ülkeleri ekonomilerini daha verimli kılmak amacı ile yabancı işgücü ithal etmeye başlamışlardır. Her ne kadar bu işçiler başlangıçta süreli olarak getirilmişlerse de özellikle Avrupa ve Amerika’ya gelen konuk işçiler bu ülkelerde yerleşme eğilimi göstermişlerdir” (Aktaran Vural, 2007, s.20).

Avrupalıların da Türkleri ve onların inançları olan İslam’ı tanımaları, dini ve ahlaki değerlerine saygı göstermeleri gerekir. Batılı toplumların, artık aralarında yaşayan

Türkleri geçici guruplar olarak değil o ülkelerde yerleşik ve kalıcı vatandaşlar olarak kabul etmeleri gerekir. Avrupalıların, Türklerden uyum sağlama uğruna hep Batı değerlerini kabullenmelerini beklemeleri, gerçekçi görünmemektedir (Kocabıyık, 2006, s.50).

1.2.1.3 Kültürel/Ulusal Kimlik

Avrupa'daki Türkler yaşadıkları ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal hayatında çok önemli bir yere sahiptirler. Türkler yaşadıkları toplumla sürtüşme içinde değil, uyum ve barış içinde olmanın yollarını aramalıdır. Ancak burada uyum ile asimilasyon arasındaki farka da işaret etmekte yarar vardır. Avrupa artık çok dinli ve kültürlü bir yapı kazanmıştır. Çok kültürcü teorilerin temelinde yatan ortak özellik, Andreas Goldberg'in belirtmiş olduğu gibi "kimlik" ve "farklılık" kavramlarıdır. Kimlik kavramı hem başkalarını dışarıda tutmaya yarar ve hem de bir kimliği paylaşan grup üyelerine "biz" duygusunu ve bilincini verir (Yalçın, 2002, s.6).

Sosyal bilimlerde, ben, benlik-kendilik, kişilik ve kimlik kavramları genellikle aynı anlamda kullanılmaktadır. Kimlik türünü üçe ayırmak mümkündür. Bunlar; 1. Kişisel kimlik (ben kimim?), 2. Psiko-sosyal kimlik (biz kimiz?), 3. Ulusal/kültürel kimlik (bizler hangi ulus/kültürden geliyoruz? (Güleç'ten Aktaran Mora, 2008, s.4). Kültürel kimliğe, özcü ve tarihsel olmak üzere iki farklı açıdan bakılabilir. Kapalı ve dar bir algılama olan özcü algılamaya göre, kültürel kimlik tamamlanmış bir olgu, oluşmuş bir öz olarak değerlendirilmektedir. Kapsayıcı ve açık bir algılama olan tarihsel algılamaya göre ise, kültürel kimlik, üretilen, sürekli bu üretim sürecinin içinde olan, hiçbir zaman tümüyle tamamlanmamış, gelişmeye ve değişmeye açık bir olgu olarak kabul edilmektedir (2008, s.4).

Sözlük anlamı itibarıyla kimlik, “bir kimsenin, bir grubun bireyselliğini, ayırt edici özelliğini oluşturan, onun başkalarından ayırt edilmesini ve kendini kendi olarak bilmesini sağlayan sürekli ve temel özelliğidir”. Tanımdan da anlaşılacağı üzere kimliğin en temel işlevi bireyi ya da grubu diğer birey veya gruplardan ayırt etmeye yaramasıdır. Bunun için de bir taraftan bireyin veya grubun kendisine has olan unsurlarını belirlerken, diğer taraftan “öteki”lerden ayrıldığı noktaları da ortaya koymaktadır. Bu bakımdan kimlik kavramı iki farklı kavramı da kapsamaktadır: a) ben/biz ve b) öteki(ler). Bu iki kavram kimlik açısından birbirini tamamlayıcı kavramlar olup kimlik kavramının oluşturuca iki temel unsurudur. Birey ya da grup üyeleri kendi ortak özelliklerini ortaya koyarken, diğer yandan kendisini “öteki(ler)”den ayıran hususları sıralamaktadır. Dolayısıyla kimlik, bu kimliğe sahip olanlar arasındaki benzerlikler ile ‘ötekilerden’ ayrıldıkları noktaların (farklılıkların) toplamından oluşmaktadır (Şen, 2004, s.12).

A. Nuri Yurdusev’e göre, “Kimliğin en belirgin özelliği karmaşık bir kavram olmasıdır. Kimlik farklı katmanlardan oluşmaktadır. Bu katmanlar farklı ve değişken düzeylerde birbiriyle etkileşim içerisinde bulunmaktadır. İkinci olarak, kimlik çok yönlü bir kavramdır. Cinsiyet, ırk, yaş, etnisite, ulusalcı vs. yönleri bulunmaktadır. Bu aynı zamanda karmaşık bir kavram olmasının da nedenidir. Kimliğin bir diğer özelliği toplumsal bir olgu olması, bir dizi karmaşık toplumsal süreçlerin oluşturduğu bir yapıya sahip olmasıdır. Bu karmaşık yapı, kişi veya grubun ‘ötekiyle’ girdiği yoğun bir ilişki ortamı sonucunda oluşmaktadır. Dolayısıyla düzeyi veya türü ne olursa olsun, hatta bireysel kimlik bile toplumsal bir çevrede oluşan bir olgudur. Kimliğin toplumsal olmasının bir sonucu olarak sahip olduğu bir diğer özelliği de farklılık veya başkalık olgusuna ihtiyaç duymasıdır. Kimliğin bir diğer özelliği sürekliliğe sahip olmasıdır. Fakat bu süreklilik bir çeşit sabit olma, aynı kalma durumu değildir. Bilakis, kimlik

dinamik ve değişken bir yapıdır. Kimliğin değişken ve geçici olması tarihsel özelliğinin, sürekliliği ise toplumsal özelliğinin bir sonucudur. Bu bakımdan kimliğin sahip olduğu tarihsellik ve toplumsallık özellikleri birbirini tamamlayan özelliklerdir” (Aktaran Şen, 2004, s.14).

Kimsiniz? Kimlerdensiniz? Sorusuna verilen yanıtlar, grup ya da kişi, toplum ya da topluluğa yaklaştıran ya da uzaklaştıran bir soy sop ya da tarih bilinci olabilir. Kişi ve grupların bu tür sorulara verdiği yanıtlar, kültüre, toplum yapısına, dünya görüşüne bağlıdır. Yanıtlar, zemine, zamana, durum ve koşullara, vrenin beklentilerine, olayların gidişine göre değişebilir. Kimi Altaylı, kimi Müslüman, kimi Alevi / Bektaşi, kimi aslen İstanbullu, Vanlı, rkeze, Gürcü, kimi köylü, Tahtacı, Türkmen ya da Yrk olduğunu söyler! Bunların hepsi birden kişilerin tarihi ya da kültürel kimlik seçimleri, seçenekleridir (Güvenç’ten Aktaran Levendoğlu, 2006, s.14).

Kimlik kavramı, özünde kültür, sosyal yaşam, gelenek ve görenekler, tutum, algı, inanç sistemi ve kişilerin tanıma yapıları gibi önemli anlamları içeren, temeli sağlam, kalıcı ve sembolik yargılara dayanan bir içerik taşıyan ve gerek bireysel gerekse toplumsal niteliği ile tekil veya çoğul kavram içerebilen tanımlı bir olgudur. Nüfus kütüğündeki soy sop ilişkileriyle, kişiye özgü ad, cins, evlilik, askerlik, sabıka, bilgilerini bir araya getiren kimliklerimiz de vardır. Bu kimliğe, ötekilerden ayırmak için “Ulusal kimlik” denir (Yıldız, 2007, s.14).

Ulusal kimlik düşüncesi de birçok modern düşünce gibi özellikle Fransız devrimi ve sonrasında oluşmuştur. Fransız devrimi sürecinde burjuvazinin, devleti kendi meşruiyetine dayandırdığı ‘halk’ kavramını tanımlamaya kalktığında, belirli bir toprakta daha sonra sınırları kendinden evvel belirlenmiş ve tarihsel süreçte birleşmiş

topraklar üzerinde yaşayan 'halk'a yani 'ulus' kavramına varılmıştır. Ulus-devletlerin ortaya çıkışı ile birlikte, ulusal sınırlar içinde yaşayan vatandaşların ulusal kimlikleri en önemli kimlik odağını oluşturmaya başlamış ve o zamana kadar önemini koruyan dini ve etnik kimlikler eski işlevini yitirmişlerdir. Devlet, vatandaşlarını tek bir kimlik altında toplamaya yönelik politika gütmeye yoluna gitmiştir. İnsanların ortak bir ulusal kimlik altında toplanma aracı ise, ulusal dil ve kültür olmuştur (Şimşek ve Ilgaz 2007, s.5).

Ulusal kimlik, ulusal kültürün yaratılmış olması ile ulusal devletin yönetiminde, belirli coğrafya sınırları içinde yaşayan tüm bireylerin ortaklaşa yaşadıkları, hissettikleri tarihsel/kültürel kimlik (bizlik) duygusudur. Uluslaşma süreci ya da ulusal kültürün oluşumu iki düzeyde incelenebilir; birincisi ulusal devletin doğuşu, ikincisi ulusal ideolojinin egemen hale gelmesidir. Ulusal ideoloji, bir yandan toplum için ortak "biz" olgusu yaratırken aynı zamanda bunun çevresinde ortak dünya görüşü sağlamaktadır. Ulusal devlet, ulusal ideolojinin kendini gerçekleştirme aracı olarak işlev görmektedir. Ortak bir coğrafyada, ortak idealler etrafında toplanmış, ortak tarihe ve ortak geleceğe yönelik birliktelikle oluşan ortak kültür, o ulusun kültürel kimliğini oluşturur. Toplumlar, kültürel aidiyetlerine göre düşünür, davranır, yer, içer, kutlamaları, yasları, bayramları ait oldukları kültürün kodlarına göre tanımlanır ve paylaşılır. Kültürel kodların, süreç içinde toplumsal uzlaşma ile içselleştirilerek ve o topluma ait statik değerlere tutundurulularak değişmesi ve dönüşmesi normaldir. Bu da toplumsallaşma ile gerçekleşir (Güleç'ten Aktaran Mora, 2008, s.4).

Max Weber'e göre, "Ulus-devletleşme sürecinin aracı olan "ulusal kimlik" oluşumu, modern çağın ürünüdür. Daha doğru bir ifadeyle, bu süreçte devletin kimliği ile devleti oluşturan yurttaşların varsayımsal kimliği örtüşmüştür. Modern-ülkesel devlet olarak tanımlayabileceğimiz bu yeni devlet formuna gelene kadar devletlerin uyruklarının

kimliğini, kendisini tanımlama biçimine benzetme gibi bir problemi ya da uyruklarında olduğunu varsaydığı bir “ortak” kimlikle kendisini tanımlama ihtiyacı olmamıştır. Kimlik kendiliğinden ve cemaatsel bir olgudur. Burada kolektivitinin öznesi genellikle toplumdur. Modern öncesi dönemin devletleri, meşruiyetlerini uyruklarıyla paylaştıkları “ortak kimlikte” bulmazlar. Meşruiyetin temeli, Weberci kavramlarla söylenecek olursa, geleneksel bir zemine oturmaktadır” (Aktaran Yıldız, 2007, s.4). Burada örfün çerçevesini zor kullanımını meşru kılan genel bir hukuk yerine, soy çizgileri ve dini otoriteyle uyuşma ondan icazet alma gibi olgular belirlemektedir. Modern dönemde ise siyasal sistemler olabildiğince yaygın bir kitlesel sadakatle beslenmeye muhtaç hale gelmiştir (2007, s.4).

Millî kültürler evrensel unsurların farklı yorumlanmaları ve işlenmeleriyle meydana getirilmektedirler. Başka bir deyişle bu unsurların tarih içinde seçimi, terkibi ve yorumlarındaki orijinal sistem millîliği yaratmaktadır. Böylece manevî değerler üretilmektedir. Türk kimliği, millî kültür içindeki manevi değerlere dayanmaktadır. Tarih içinde İslâm dini, özellikle belirleyici olmuştur. Günümüzde Batılılaşmanın etkisi bu değerlerin bir kısmını aşındırmış, bir kısmını da yeni yorumlara tâbi tutmuştur (Birkök, 1994, s.86). Kültürel kimlik, daha dar kapsamda ve belli bir unsurun ön plana çıkarılmasıyla yansıtılabilir. Bir azınlık gurubun kendilerine has bir sosyal âdeti yaşatmaları, meselâ, dans veya başka herhangi bir gelenek onların kültürel kimliklerini yansıtır. Kültürel kimlik, millî kimlik anlamında da kullanılabilir. Bu konudaki esas ayırım, yansıtılan unsurun hangi kültüre ait olduğunu belirlemekle yapılabilir (1994, s.82).

1.2.1.4 Kültür

Kültür, sosyal antropolojinin en önemli kavramı olmasına karşın, antropolojinin kavramları içinde tanımlanması en güç olan kavramdır. Bu zorluk, kültürün çok farklı

alan ve bağlamlarda kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Kùltür, uygarlık, eğitim ve güzel sanatlarla eşanlamli olarak kullanılabildiği gibi, etimolojik kökeni itibariyle üretme/yetiştirme karşılığına da indirgenebilen bir kavramdır. Kavramın antropolojik anlamı, onun en geniş kavranma biçimini içermektedir (Emiroğlu, 2003, s.521).

Dođan Özlem'e göre kùltür, "Toplumların kendileri için faydalı bir amaca ulaşma yolunda gösterdikleri çabaların ve bu çabalar sonucu ürettikleri tüm ürünlerin evrensel adı olarak kullanılmıştır. Bu kullanımıyla kùltür tarihsel olmasının yanı sıra doğayı kendi amaçları doğrultusunda değiştiren ve şekillendiren bir unsur olarak insanı ön plana çıkarır" (Aktaran Oğuz, 2011, s.7). UNESCO tarafından düzenlenen Dünya Kùltür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde yer alan kùltür tanımına göre en geniş anlamıyla kùltür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur (2011, s.6).

İnsanın bir toplum üyesi olarak varlık kazanması, ancak bir kùltürü benimsemesi, özümsemesi ile mümkündür. Kùltür de bireyin doğuştan getirdiği bir öđe değil, sonradan öğrenerek kazandığı davranış biçimlerinin bütünüdür. Eğer kùltürel öğeler bir kuşaktan diğerine geçiyorsa, diğer bir deyişle sürekli ise, onun her kùltürde ortak nedenleri ve sonuçları vardır. Toplumlar birikmiş bilgi, davranış biçimi, beceri ve deneyimlerini kuşaktan kuşağa aktardığı için belli bir tarihe sahip devingen yapılanmalardır. Böylelikle kùltür de geçmişin mirası olarak, günümüzden geleceğe aktarılan devingen ve sürekli bir miras olarak toplumla birlikte varlığını korumaktadır (Koçkar, s.1)

James F. Engel, Roger D. Blackwell ve Paul W. Miniard'e göre "Kültür, bireyin toplumun bir üyesi olarak, iletişim kurmasına, belirli davranışları ve olayları yorumlamasına ve değerlendirmesine yardımcı olan değerler, fikirler ve semboller dizisidir" (Erem ve Ark. s.2). Sadık Tural'a göre ise, "İnsanı, zümreyi ve topyekûn bir toplumu, duygular düşünceler, hayaller ve davranışlar bakımından kendisine mahsus bir sistem hüviyetiyle şekillendiren kültürün tarifi, bu tarife esas olan ana unsurlara bağlı tercihler, kabulleniş ve kavrayış yönünü belirler. Kültür, kendisine mahsus bir sistem halinde, ait olduğu topluma sınırlamalar ve dinamizm kazandırır. Bir sosyal etkileşim nizamı halinde ortaya çıkan bu özellikler, kültürün varlığını ve gücünü belirleyen bir durumdur" (Aktaran Ateş, 2011, s.10).

Halk kültürü, atasözleri, bilmeceler, halk hikâyeleri, deyimler, incitmeler, atışmalar, alaylar, selamlar, vedalaşma sözleri, mani, ninni gibi sözlü anlatımlara ve semai, gazel gibi yazılı kaynaklara sahip halkın dil, kültür, duygu, düşünce ve beğenisiyle oluşturup yaşatılan, geçmişten günümüze gelmiş, toplum, insan ve doğa gerçeğiyle şekillenen bir kavramdır.

Herhangi bir toplumun bireylerinin hâkim inançları, değerleri, hareket tarzları, o toplumun kültürünü oluşturan parçalarıdır. Toplumların genel özellikleri kültürleri ile belirlenir. Söz konusu genel özellikleri paylaşan toplumu oluşturan bireylerin tümüne de Halk denir. Halk, genel anlamda da bir ülkenin bütün nüfusunu dile getirir. Üretim sürecinde tarihi yapan ve toplumu geliştiren koşulları hazırlayan halktır. Halkın üretim etkinlikleri, toplumun yaşama ve gelişmesinin kesin koşuludur. Üretici halk olmadıkça toplumda kültür var olamaz. Sözü edilen halk kavramının oluşturduğu kültüre de Halk kültürü denir (Koçkar, s.1).

Bütün dünyada farklı kültürler cazibe merkezidir. Halk kültürü ürünlerini tanıtarak uluslararası platformlara taşıyan devletler uluslararası ilişkilerde başarılı olmuşlardır. Dünyanın her toplumundaki bireyler kendi özgün kültürlerinde bulamadıkları ve göremediklerini dünya kültüründe bulmakta ve kendilerini bu kültürle özdeşleştirmektedir. Küreselleşme, en küçük bir kültürel farklılığı bile vurgulayarak, elektronik medya aracılığı ile bunu tüm dünya kamuoyunun dikkatine sunarak, kültürel farklılıkların korunması ilkesi anlayışını yaygınlaştırmaktadır (Artun, s.6).

Kültür, grup bir dış çevre içerisinde yaşamsal sorunlarını ve içerideki bütünleşme problemlerini çözerken, o grubun bir zaman dilimi süresince öğrendiği şeylerdir. Böyle bir öğrenme, kesintisiz bir davranışsal, anlayışsal ve duygusal süreçtir. İşlevsel insan bilimi bakış açısından daha fazla çıkarımda bulunulduğunda, kültürün en derin seviyesi, bir grubun paylaştığı sezgilerin, dilin ve düşünüş süreçlerinin; duyguların, tavırların, benimsenmiş değerlerin ve aheni davranışların esas nedensel belirleyicisi olacağı anlayışsal seviye olacaktır (Schein, 2002, s.6-7).

1.2.1.5 Uluslararası iktisadi ilişkiler/Dış Ticaret

Ticareti, üretilen mal ve hizmetlerin belirli bir ücret karşılığı son kullanıcılara ulaştırılmasını sağlayan alım-satım faaliyetlerinin tümü olarak tanımlayabiliriz. Ticaret genel olarak, iç ve dış ticaret olmak üzere ikiye ayrılır. Dış Ticaret, malların ve sermayenin ulusal sınırların dışına akışıyla ilgilidir. Dış ticaret alım satım işlemlerinin teslimi açısından ithalat ve ihracat olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Ülke ekonomisinin kalkınmasında ihracat önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ülkelerde dış ticaret ihracatın artırılması, ithalatın azaltılması önemli hedefler arasındadır. Ülkelerin

bu hedeflere ulaşmak için aldıkları kararlar ve tedbirler dış ticaret politikasını oluşturur (MEGEP, 2008, s.3).

Aynı ülkede yaşayan insanlar arasında gerçekleşen mal ve hizmet değişimi ulusal ticaret olarak adlandırılır, farklı ülkelerde yaşayan insanlar arasında gerçekleşen mal ve hizmet değişimine de “uluslararası ticaret” adı verilir (Tunç, 2005, s.2). Uluslararası ticaretin ortaya çıkışı elbette gerçek anlamda bir ticaretin ortaya çıkışından sonra gerçekleşmiştir. Ticaretin yapılabilmesi için öncelikle ticarete konu malların üretiliyor olması gerekir. Bunun için ailenin sadece kendisi için değil, pazar için de üretmeye başlaması gerekmektedir (Ateş, 2005, s.6). Zaman içinde üretimin yapısı ve kullandığı araçlar giderek çeşitlenirken ulusal ve uluslararası ticarete konu olan mallar özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren geçmiş binlerce yıla karşılaştırılmayacak ölçüde artmıştır. Özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde bir malın belirli bir ülkede üretilmesi övünç kaynağı iken küreselleşmenin en derin etkilerinin hissedildiği 2000’lerde uluslararası üretim ölçekleriyle üretilmiş herhangi bir malın artık tek bir ülkede üretilmesi neredeyse olanaksız hale gelmiştir. Artık, uluslararası ticaret ve uluslararası uzmanlaşma çağı yaşanmaktadır (2005, s.6-7)

Küreselleşen dünyada artık sınırlar da eskisi kadar güçlü değildir. Bu nedenle küreselleşme sürecinde üç temel eğilimin giderek belirginleştiği görülmektedir. Birincisi, doğrudan yabancı yatırımların giderek önem kazanmasıdır. Doğrudan yabancı yatırımlar özellikle az gelişmiş ülkeler (AGÜ) için daha fazla önem taşır. Çünkü AGÜ’lerin tasarruf açıklarını karşılar, gelişmiş ülkelerle olan teknolojik farklılığı azaltır. Bu tür yatırımlar borç olarak gelen sermaye hareketlerinden farklı olarak daha uzun vadeli kalıcı yatırımlardır. İkinci olarak, küreselleşme sürecinde giderek önem kazanan şirket birleşmeleri ve şirket satın almalarıdır. Bunun nedeni büyük ve yeni bir

pazara girmek, şirket ölçeğini büyütmek, araştırma - geliştirme ve teknik güçleri birleştirmek olabilir. Günümüzde rekabetin artması ile şirketler daha fazla kar elde etmek için de bu yolu seçebilmektedirler. Üçüncüsü, hizmet ticaretinin artmasıdır. Haberleşmenin artması ile ülkeler ve kültürleri birbirlerine yaklaşmaktadır (Kaymakçı, s.1).

Cemal Şanlı'ya göre, "Dış ticaret veya uluslararası ticaret, farklı ülkelerde ikametgâhı, iş merkezi olan veya farklı devletlerin vatandaşlığına sahip olan gerçek ve tüzel kişiler arasındaki mal ve hizmet değişimini ifade eder. Günümüzde mal ve hizmetler bakımından kendi kendine yeterli bir ülke neredeyse mevcut değildir. Bu itibarla ülkeler sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı birbirleriyle ticaret yapmak zorundadır. Her türlü mal ve hizmetin farklı ülkelere satılması ihracat, farklı ülkelere yapılan mal veya hizmet alımı ithalat olarak tanımlanır" (Aktaran Dündar, 2006, s.17).

Uluslararası ticaret ülkenin toplam refahını arttırmaktadır ama ticarettten elde edilen bu gelirin üretim faktörleri arasında eşit bir şekilde dağıtımı söz konusu olamamaktadır. Bir başka ifade ile serbest ticaret gelir dağılımını, ülkenin yoğun olarak sahip olduğu ve ihraç ettiği üretim faktörü lehine, ancak kıt olarak ithalata rakip endüstrilerde sahip olduğu üretim faktörünün aleyhine olacak şekilde değiştirir. Örneğin dış ticaretin üzerinde herhangi bir engel yok ise ilk olarak yukarıda da belirtildiği gibi ülke içinde yoğun olarak bulunan üretim faktörünün milli gelir içindeki payı yükselirken, kıt olarak bulunan üretim faktörünün payı düşer. Ancak serbest ticaret yolu ile kıt üretim faktörünün gelirindeki bu düşüş o ülkenin toplam refahında bir kayba neden olmayabilir. Bunun nedeni ise, yoğun olarak sahip olunan üretim faktörünün dış ticarettten sağlayacağı gelir, kıt üretim faktörünün yarattığı kayıptan

fazla olacağı için ülkenin toplam refahı üzerinde net bir azalmaya neden olmaz (Karluk'tan Aktaran Dumlupınar, 2008, s.11-12).

Uluslararası ekonomik ilişkiler, bir ülkedeki küçük bir girişimin bile, rekabet gücünün ve değişen pazar koşullarına uyum yeteneğinin olması durumunda, dünyanın öteki ucunda kendine yatırım ortağı ya da pazar bulmasına olanak yaratırken, girişimciyi aynı koşullarla üretim yapan yerel işletmeler yanında, üçüncü ülke işletmeleri ile de rekabet etme durumunda bırakmaktadır. Bununla birlikte, böylesi değişken ekonomik koşullar karşısında, küçük yapılanmaları ve esnek yapıları ile değişime kolaylıkla uyum sağlayabilen KOBİ'ler, girişimciliğin artırılmasında ve desteklenmesinde, temel uygulama aracı olarak ön plana çıkmaktadır (Küçüktekin, 2006, s.8-9).

1.2.2 Kısa Literatür Bilgisi

Hollandalı işadamlarına yönelik yapılan çalışmada çeşitli konular ele alınmış olsa da, daha çok "göç", "dış ticaret", "kültür", "kimlik" kavramları bağlamında ele alınarak değerlendirilmiştir. Göç etmelerinden sonra Avrupa'nın değişik ülkelerinde kendilerine yer edinen Türklerin, gerek işçi olarak gerek işveren olarak birçok hakka zamanla sahip olmalarından bahseden pek çok makale, kitap, dergi vs. bulunmaktadır. Bu konu hakkında pek çok sosyal bilimci gerek tezleri gerekse de yazacakları makale için araştırmalar yapmışlardır. Yazılan makalelerde, kitaplarda ya da dergilerde göç süreçleriyle, ekonomiye katkılarıyla ilgili yazılar yayımlanmıştır.

Bazı amaçların gerçekleştirilmesindeki güçlükler, kişileri bir araya getirip, bu amaçları gerçekleştirmek için daha güçlü birlikler oluşturmaya zorlamıştır. Bu birlikler, zamanla hukuk kuralları tarafından düzenlenerek, sistemli örgütlere dönüştürülmüştür. Bu

örgütlerden biri olan dernekler, sahip oldukları iktisadi ve siyasi güç de dikkate alındığında, bir ülke içindeki sosyal toplum düzeninde önemli bir yer tutar (Çağırğan, 2006, s.1). Sosyal hayatın beraberinde getirdiği ortak ihtiyaçların gidermesinde, dağınık haldeki gerçek kişilerin; maddi ve manevi güçleri ile hayat süreleri, yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle kişiler, tek başlarına gerçekleştirmeye kuvvetlerinin yetmediği işleri, bir araya gelmek suretiyle gerçekleştirmek yolunu seçmişler ve bu amaçla, maddi -manevi güçlerini birleştirerek veya malvarlığı değerlerini bir amaca özgülerek, kendi varlıklarından tamamen bağımsız kişi ve mal toplulukları oluşturmuşlardır. İşte, kişi topluluklarından olan dernekler, ideal amaçlar etrafında toplanan kişilerin, emeklerini ve çalışmalarını birleştirmeleri sonucu kurulmuş tüzel kişiliklerdir (Gönensay'dan Aktaran Çağırğan, 2006, s.14).

M. Ata Bakış'a göre, "Türkiye için iş gücü göçü 1960'lı yıllardan sonra yeni bir fenomen oluşturmaktaydı. Daha önceleri nüfus mübadeleleri gerçekleştirilmişti ve 1950'li yıllarda ise Türkiye'den İsrail'e Yahudi nüfusunun göçü meydana gelmişti" (Aktaran Soy Türk, 2012, s.6). İş gücü göçü ise 1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkmış olan yeni bir olguydu. Endüstrileşmiş ülkelerde, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'da ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızlı bir şekilde gelişmeye başlayan ekonomilerin iş gücüne ihtiyaçları arttıkça iş gücü talep ettikleri ülkelerinde sayısı artmaya başladı. Avrupa'ya olan iş gücü göçü 1956'dan itibaren başladı. Dönemin hükümeti bu göçün hangi boyutlara ulaşacağını tasavvur edemediği için herhangi bir düzenleme getirmemişti. Avrupa'ya yapılan bu göç, yıldan yıla göç edenlerin sayısı artmaya başlayınca hükümetler arası anlaşmalar ile kontrol altına alınmaya çalışıldı (2012, s.6).

1960'lı yıllarda Almanya, Fransa, Hollanda, İsveç gibi çeşitli Avrupa ülkeleriyle Türkiye arasında imzalanan anlaşmalar sonucunda Avrupa'ya giden işçiler, uzun yıllar uluslararası göç ve Türkiye denince ilk akla gelen grubu oluşturdular. Avrupa kaynaklı araştırmalarda daha çok entegrasyon ve ikinci kuşaklar, Türkiye'de ise işçi dövizleri bağlamında ele alınan bu göçmen işçiler, son yıllara dek genel olarak "Türk" başlığı altında tanımlanmakta ve siyasi, dini ve etnik açıdan homojen ve geçici bir grup olarak görülmekteydi. 1970'lerin ortalarında ekonomik krizle sonlanan işçi göçü daha sonra aile birleşmeleriyle devam etti (Danış, 2004, s.5).

Göçmenlerin iki farklı toplumun buluşma (veya ayrışma) noktasında yer alıyor olması ve iki yönlü etkilenmeye açık olmaları, onları oldukça ilginç kılmaktadır. Farklı olanların sınırında veya marjinde yer almak o kadar kolay bir iş değildir. Bu anlamda Avrupalı Türklerin hikâyesi oldukça dikkat çekicidir. Türkiye kendi periferisindeki vatandaşlarını entegre etmeden/edemeden, Avrupa'ya işçi olarak göndermiştir. Okuma yazması dahi olmayan ve Türkiye'nin kırsal kesimlerinden Avrupa'ya göç eden Türk işçiler aslında Avrupa'ya kalıcı olmak niyeti ile gitmemişlerdi. Onlar Türkiye'deki yüksek orandaki işsizlik sonucu ailelerini ve ülkelerini bırakarak başta Almanya olmak üzere, Batı Avrupa'nın yolunu tutmuşlardır (Kaya, 2008, s.2).

Son 20 yıl içinde, kendi başına iş kuranların sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Günümüzde toplam 13.500 civarında Türk kökenli işadamı Hollanda'daki piyasayı zenginleştirmektedir. Toplam çalışan Türk nüfus içinde yüzde 9'luk bir orana denk düşen Türk kökenli girişimci sayısı, Almanya'dan sonra AB ülkelerindeki en büyük grubu oluşturmaktadır. Serbest girişimci Türklerin sayısal büyüme hızı, bu kesimin yaşadığı ülkeye uyumunun da bir göstergesidir. Girişimciliğe yönelik bu trend, gerek entegrasyon açısından, gerekse istihdam ve ekonomik katkı açısından son derece

olumlu bir gelişme göstermektedir. Türk girişimciler iş ve meslek eğitimi yerleri açarak, vergi ödeyerek ve yerel ve bölgesel piyasadaki arzı zenginleştirerek önemli bir ekonomik ve toplumsal işlev görmekteler (Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, 2007, s.12 – 13).

ABD genelinde yaşayan Türkler; sorunlarını çözmek, ihtiyaçlarını karşılamak, birlik, beraberlik, yardımlaşma, dayanışma ve kaynaşmalarını gerçekleştirmek, yasal haklardan daha iyi yararlanabilmek ve kazanılmış haklarını korumak amacıyla dernekler kurmuşlardır. Yapısal ve fonksiyonel bakımdan birbirinden farklılık gösteren bu dernekler değişik isimler altında kendi kulvarlarında çalışmalarını devam ettirmektedir. Bazen müstakil olarak kendi bireysel amaçları doğrultusunda faaliyetlerini devam ettirirken, bazen de farklı amaçları bulunan ancak ortak amaçları Türkler ve Türkiye olan diğer kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket edebilmektedirler. Mahallinde, mahalli ihtiyaç ve şartlara göre kurulmuş bu dernekler, zamanla ve ortaya çıkan şartların etkisiyle ilerleyen yıllarda gelişen şartlara göre yeni stratejiler belirlemişlerdir. Türklerin Amerika'ya uyumunu kolaylaştırmak, Türk ve Amerikalıları kaynaştırmak, Türkiye ile Amerika arasındaki ikili ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamak, Türkiye'nin tanıtımı ve Türkiye ile ilgili kamuoyu oluşturmak, Türkiye ve Türkler aleyhinde oluşmuş veya oluşabilecek olumsuz gelişmeleri önlemek gibi farklı amaçlar gerçekleştirmek için yeni yapılanmalara gitme ihtiyacı duymuşlardır. Bunun sonucu olarak da daha geniş kapsamlı organize kuruluşların çatısı altında birleşerek seslerini duyurma, imkânlarını birleştirerek hedeflerine daha çabuk ve kolay varma yoluna gitmişlerdir. Bu hedeflerine ulaşabilmek için, daha güçlü dernekler kurarak veya kurulmuş dernek çatısı altında birleşerek hareket etmeye başlamışlardır (Yavuzer, 2009, s. 9 – 10).

İşletmelerin pazara yerleşme ve profesyonelleşme derecelerinden bağımsız olarak çalışan Türkler önemli bir iş piyasası geliştirmişlerdir. Genel iş piyasasında kendine yer arayan herkese mesleki bir perspektif sunmaktadırlar (Şen, 2007, s.27). Ayrıca Euro-Türkler içinde yaşadıkları ülkelerde daha fazla verim alan ve ülkenin bireysel gayri safi milli hâsılasının çok altında yer almayan bir kitleyi oluşturmaktadır. Bunun en büyük nedeni insanların verimli olarak çalışabilecek düzeyde olduklarını göstermeleri ve bir de kayıt dışı ekonominin olmadığı ülkelerde bu sayıların daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır (2007, s.39).

1.2.3 Kısa HOGİAF Tarihçesi

Resmi kuruluş tarihi 30 Mayıs 2006 olan HOGİAF (Hollandalı Genç Türk İşadamları Federasyonu) kurulmadan önce Hollanda'nın farklı şehirlerinde faaliyet gösteren işadamları vakfı (ANNİFER) 1995 yılında kurulmuştur. 10 yıl sonra da HOGİAF isimli bir federasyona dönüşmüştür. Hollanda'nın farklı şehirlerinde faaliyet gösteren işadamları vakfı (ANNİFER) farklı şehirlerde işadamlarını, işverenlerini bir araya getirmeyle alakalı faaliyetler göstermiş, bir örgütlenmesi olmuş ama siyasi açılım noktasında tam istediği başarıyı yakalayamamıştır. Kurucu vakıf olması sebebiyle bugün de resmi olarak var olan ANNİFER faaliyet olarak varlığını sürdürmemektedir.

ANNİFER bir dönem bir çıkış göstermiş ancak sonrası itibarıyla bu alçalmıştır. Bu vakfı nasıl canlandırabileceklerini ve tekrardan Hollanda'da nasıl etkin hale getirebileceklerini düşünen vakıf yöneticileri bir çatı altında neler yapılabileceğini değerlendirmişler ve dernekleşme noktasında da ilk etapta Utrecht, Den Haag, Rotterdam ve Amsterdam'a dört tane dernek kurmuşlardır.

HOGİAF'ın kuruluş aşamasının yanında kuruluş amaçlarından biri "paranın dili, dini, rengi yoktur" düşüncesiyle ekonomik güçleri bir araya getirme ve bu birleşme sonucunda işadamlarının yaşadıkları toplum içerisinde etkinliğinin artırılması olmuştur. Bu düşünce ANNİFER'in kuruluş gayesinin ışığında gelişmiştir.

HOGİAF çatısı altına giren diğer federasyonlar şu şekildedir:

DİAD (Den Haag İşadamları Derneği), UGİAD (Utrecht Genç İşadamları Derneği), TİAD (Twente ve Çevresi İşadamları Derneği), BİAD (Brabant Genç İşadamları Derneği), ROGİAD (Rotterdam Genç İşadamları Derneği), AGİAD (Amsterdam Genç İşadamları Derneği), VOGİAD (Veluwe Ve Overijssel Genç İşadamları Derneği), GİAD (Gelderse İşadamları Derneği)

Hollanda'nın Brabant eyaletinde faaliyet gösteren ve kısa adı BİAD olan Brabant Genç İşadamları Derneği başkanı ve katılımcılardan biri olan Ömer SOLMAZ, BİAD'ın açılış töreninde derneğin misyonunu ve vizyonunu şu sözlerle açıklamıştır:

"Etnik kökenli işletmecilerle beraber Brabant çapında üretken olan bilinçli bir işletmeci iklimi oluşturmak yanında, girişimcilerimizin kendini daima eğiten ve geliştiren bir konumda olmalarını da sağlamaktır. Hedeflerimiz ise, dernek üyelerimizin menfaatlerini -bulduğumuz eyalet içinde- en iyi şekilde savunmak; işletmeci ruhunun kalitesini geliştirmek; üyelerimize seminerler, tartışma programları ve paneller organize etmek; işsizliğin azalması yönünde çalışmalar yapmak ve girişimcilerimiz için iş alanlarının gelişiminde olabildiğince destekçi olabilmektir. Bugün burada, değerli konuşmacılarla birlikte 250'nin üzerinde işadamımızın bulunmasını, bize olan güvenin bir işareti olarak görüyor ve katılan herkese saygılarımı sunuyorum." (HOGİAF, 2007, sayı:5, s.58)

Dernek olarak üyelerine hizmet götürmeyi benimseyen HOGİAF üyelerinin birbirlerini tanıması ve bütün üyelerin, kendilerini ve yaptıkları işleri tanıtmaları için bir network ortamı hazırlayıp iletişimi daha da sıkılaştırmak için bir arabulucu görevi üstlenmiştir.

Bu network sayesinde işadamlarının birbirlerine veya yaptıkları işler dolayısıyla ticari çevrelerine büyük katkılar sağlamışlardır.

Gönüllülük esasına dayanarak ve hiçbir yerden maddi kaynak almadan varlığını sürdüren HOGİAF, çalışan ve iş dünyası içinde bulunan insanların, yaşadıkları topluma bir şeyler katabilmesine ön ayak olmayı planlamaktadır. Bütün bu bilgiler ışığında stratejisini belirleyerek kurumsal sosyal sorumluluk olarak neye talip olduklarını ve neyi temsil ettiklerinin bilincinde olarak her bir adımı defalarca düşünerek atmaktadırlar.

Bu görüşler ışığında, BİAD'ın Brabant bölgesinde gerek iş, gerekse toplumsal gelişmeye ve uyuma ciddi katkılar sağlamayı gerçekleştirme amacıyla olduğunu dile getirebiliriz. T.C. Rotterdam Başkonsolos Muavini Erdal Atik bu konuyla alakalı şu açıklamayı getirmiştir:

“Toplumsal değerlerimizin, örf ve geleneklerimizin yabancı toplumlar tarafından da anlaşılması ve tanınması bizleri bu kültür ve değerler ile yakınlaştıracığı gibi, Türkiye'nin öncüsü olduğu medeniyetler ittifakının yakınlaşmasına da büyük katkılar sağlayacaktır. Toplumların birbirini tanıması ticaretin artmasında önemli katkılar sağlayacaktır. Burada en önemli görev girişimcilere düşüyor” (HOGİAF, 2008, sayı:21 s.19).

Son olarak, HOGİAF olarak yapılan üç ana iş olduğunu söyleyebiliriz.

- Network ortamlarının oluşturulması
- Lobi faaliyetleri
- Uluslararası ticaret

Yönelişini bu yönlerde belirleyen HOGİAF, bugün devletin her kademesinde, ekonomiyle alakalı her mevzuda her hangi bir sıkıntı olduğu zaman, rahatlıkla bu kapıları açabilir durumdadır. Üyelerine ve işadamlarına ekonomik anlamda ortaklık

yaptıkları vergi dairesi, ticaret odası, özel manada muhasebe ve mali müşavirlik noktasında çalışmalar yapan kuruluşlar ve çeşitli danışmanlık şirketleri vasıtasıyla katkı sağlamaktadır. Bu danışmanlık şirketlerine konunun özelliğine göre yönlendirme yaparak, gerekirse yeni işadamlarına çeşitli kurslar yardımıyla da destek olduğunu söylemekte fayda vardır.

2009 yılında HOGİAF'ın isteği üzerine Utrecht Üniversitesinin gerçekleştirdiği "İş dünyası içerisinde aktif bulunan Türk iş adamlarının Hollanda ekonomisine katkıları nelerdir?" sorusuna göre yapılan bir araştırmaya göre 18.500 civarında Türk kökenli Hollandalı vatandaşın varlığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuca bakılarak, Türklerin, istihdam ettiği ve her bir çalışanın da ailedeki birey sayıları göz önünde bulundurularak yaklaşık 100.000 kişiye fayda sağlayıp, Hollanda devleti üzerine yük değil, yükü omuzlayan en büyük azınlık olduklarını söyleyebiliriz.

Federasyonun çatısı altına girmek demek merkezi Brüksel'de olan 15 ülkeyi temsil eden bir konfederasyonun çatısı altında olmak demektir. Üyelerini büyük bir titizlikle, ticaret ahlakı ve iş etiğine dikkat ederek seçen HOGİAF, toplumun her kesiminin çatıları altında temsil edilmesine büyük önem vermektedir. Hollanda'ya göç etmiş ve türlü sıkıntılarla karşılaşmış insanların sesi olabilmeyi, daha etkin bir düzeyde neler yapılabileceğini düşünen HOGİAF, çatısı altındaki federasyonlarla aktif bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Bir mozaik oluşturmayı ve bu mozaığın içerisinde herkesin olmasını amaç edinen HOGİAF her hangi bir etnik veya mezhep ayrımı yapmaksızın çatısında birleştirdiği üyeleriyle, belirlediği noktaya koşma isteğindedir.

Avrupa Türk İş Dünyası Konfederasyonu Genel Başkanı Dr. Adem Kumcu, "Dünkü ümitler yeşerdi. Ve bu gün Brüksel'de Avrupa Türk İş Dünyası Konfederasyonu

UNİTEE şeklinde meyve verdi. 15 Avrupa ülkesinden 7 federasyon, 52 dernek, 10 bin girişimci, 2 bin profesyoneli çatısı altında barındıran UNİTEE Avrupa'nın parlak geleceğine imza atmaya namzet. UNİTEE bugünkü haliyle bile Avrupa'nın ümidini bünyesinde barındıran bir çekirdek. Hızla büyüyen UNİTEE, Avrupa'nın ikinci Rönesans'ını gerçekleştirme yönünde çok ama çok ciddi mesafeler kat etmekte" (Kumcu, 2011, s.16) ifadesiyle UNİTEE'ye kısaca değinmiştir.

UNİTEE'nin resmi sitesinde belirtildiği üzere, yönetim kurulu, Âdem KUMCU (Başkan), Şükrü MASMAS (Başkan Yardımcısı), Tuğrul ILBARS (Başkan Yardımcısı), Musa Soydemir (Başkan Yardımcısı), Mustafa ÜNAL (Başkan Yardımcısı), Nevzat CEYLAN (Başkan Yardımcısı), Salih ASAN (Başkan Yardımcısı), Osman KIMIL (Başkan Yardımcısı), Haşim AKMAN (Başkan Yardımcısı), Serkan KURT (Başkan Yardımcısı), Musa UYAR (Başkan Yardımcısı) (<http://www.unitee.eu/>) gibi isimlerden oluşan UNİTEE, göçmen kökenli girişimcileri ve profesyonelleri temsil eden tek kuruluştur. Avrupa'da önemli bir rol oynamakta ve üyelerinin büyük çoğunluğu Türk kökenli olduğu için, Avrupa ile Türkiye arasında arabulucu rolünü üstlenmektedir. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin Avrupa'ya ihtiyacı olduğu ve iki topluluk arasında çok daha uyumlu ve daha derin ilişkileri teşvik etmek için var olduğu da söylenebilir. Vermiş olduğu hizmetler şu şekilde tanımlanılabilir:

UNİTEE'nin arzusu yeni Avrupa'lı girişimcilerin ve profesyonellerin tam ekonomik potansiyelini geliştirmektir. Bu amaca ulaşmak için, UNİTEE iki büyük hedefe odaklanır:

- Federasyonların ve derneklerin çalışmalarının profesyonelleşmesi
- Üyeleri uluslar arası ticarete teşvik ederek, sınır ötesi ticareti kolaylaştırmak

UNİTEE'ye bağlı alt üye federasyonlar Őunlardır:

BETİAD (Aktif Girişimciler Federasyonu), BUSINESS NETWORK (Türk – İngiliz İŞ Derneği), BUV (Girişimciler Dernekleri Almanya Federasyonu), DATİFED (Danimarka Türk İŞ Federasyonu), FEDİF (Fransa Girişimciler ve Yöneticiler Federasyonu), HOGİAF (Hollandalı Genç Türk İŞadamları Federasyonu).

Bütün bu federasyonların misyon, misyon ve hizmetlerinin yanında HOGİAF'ın Türkiye'deki partner kuruluşu olan TUSKON'dan da bahsetmek gerekmektedir.

TUSKON'un resmi internet sitesinden edinilen bilgilere göre, Yönetim Kurulu, Rızanur MERAL Yönetim Kurulu Başkanı, Ahmet CİĞER Başkan Yardımcısı, Ahmet COŞKUN Başkan Yardımcısı, Kasım FİNCAN Başkan Yardımcısı, Mustafa ÖZKARA Başkan Yardımcısı, Osman DOLAR Başkan Yardımcısı, Osman REİS Başkan Yardımcısı, Rahmi BIYIK Başkan Yardımcısı, İsmail Hakkı KISACIK Başkan Yardımcısı, Rana Tezcan AÇIKGÖZ Başkan Yardımcısı gibi isimlerden oluşan ve açık adı, Türkiye İŞadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu olan TUSKON, 2005 yılında İstanbul'da kurulmuştur ve bugün 80 ilde 202 İŞadamı derneği bünyesinde faaliyet gösteren 50.000 İŞ adamını temsil etmektedir. İŞadamları derneklerinin üst kuruluşu olarak TUSKON, İŞadamlarının ticaret hayatlarına yönelik bilimsel ve akılcı yöntemler geliştirerek, İŞletmeleri ve girişimcileri global İŞ dünyasının bir parçası haline getirmeyi amaÇlamaktadır. Bu doğrultuda TUSKON, İŞadamlarının uluslararası pazarlardaki atılımlarını ilerletmek ve bu atılımlar sonrasında da kazandıkları tecrübeleri paylaşıp, yeni İŞ fırsatlarının oluşturulması yönünde öncü bir kuruluş olmayı hedeflemektedir.

TUSKON'un öyküsü 1990'li yılların başında, ülke sorunlarına duyarlı, sosyal sorumluluk bilinci yüksek işadamlarının, birlikte hareket etmek üzere çeşitli illerde dernekleşmesiyle başladı. Bu dernekler Türk ekonomisinin bel kemiğini oluşturan küçük ve orta ölçekli işletmelerin yanı sıra büyük ve büyüyen şirketlerin, ülkemizin değişken yapılı ve dinamik ekonomisinde kendini geliştirebilmesini ve dış pazarlara açılabilmesini sağlamak üzere kuruldu. Ekonomi politikalarına açılım oluşturmanın yanı sıra ülkemizdeki iş ortamının uluslararası ve modern standartlara ulaşmasını misyon edinen bu dernekler, bilgi ve tecrübelerini hem İstanbul'daki hem de Anadolu'daki pek çok girişimci ve işletmeyle paylaştı. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin de etkisiyle gelişen sivil toplum anlayışı, bu dernekleri, onları daha güçlü temsil edebilecek üst yapılanmalarda bir araya gelme ihtiyacını doğurdu. Bu gelişme dernekleri federasyonlaşma sürecine götürdü. Böylece Türkiye'nin coğrafi dağılımı doğrultusunda Marmara, Ege, Karadeniz, Akdeniz, İç Anadolu ile Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde bir araya gelen işadamları bütünleşerek federasyonlar oluşturdu. (MARİFED, ESİDEF, KASİF, ANFED, ANSİFED, DASİDEF, GÜNSİAF). Global dünyadaki gelişmeleri takip ederek, üyelerinin küresel bir oyuncu olmasını hedef gösteren bu federasyonlar da bir araya gelerek, Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu'nu kurdu (<http://www.tuskon.org/?p=content&cl=kurumsal&i=27>).

1.3 Araştırmanın Gerekçesi ve Amacı

Yaklaşık 50 yıldır Avrupa'ya göç eden Türkler gerek siyasi arenada, gerek eğitim sisteminde, gerek de ekonomik anlamda birçok sıkıntıya göğüs germişlerdir. 1960'larda Hollanda'ya işgücü için giden Türk vatandaşlarımız artık hem siyasi açıdan yönetici durumunda hem işadamı olarak ekonomiye katkıda bulunmuş durumdadır

diyebiliriz. Göçmen Türk vatandaşlarının göç süreçleri ve bu süre zarfında nasıl ekonomiye katkıda bulunabilen işadamları oldukları ve bu süreçteki atılımlarının ortaya çıkarılması bu tezin amacını oluşturmaktadır.

Göç hikâyelerinin yanı sıra kendilerinin bu süreçten ne kadar etkilendiklerini, üyesi buldukları HOGİAF'a sağladıkları katkıları nasıl değerlendirdiklerini, HOGİAF'ın işadamlarına sağladığı katkıların neler olduğunu, bunların yanında yaşadıkları ülkedeki çalışma süreleri içerisinde ekonomik durumlarını nasıl konumlandıklarını belirlemek amaçlanmıştır.

Bulguların eklenmesiyle birlikte, günümüzde Hollanda'da işadamı olan vatandaşlarımızın bu süreçteki gelişim ve dönüşümleri hakkındaki bilgiler birçok araştırmacının bu süreçleri tekrar ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

1.3.1 Araştırmanın Konusu

Güçlü, kolektif çalışmayı bilen, etik değerlere saygılı, toplumsal bütünlüğe önem veren bir sivil toplum kuruluşu olan HOGİAF'ın üyelerinden istediği, işlerini ve işlevlerini büyük bir azim ve kararlılıkla takip etmeleri, güven veren özellik ve nitelikte olmalarıdır. HOGİAF, kurum olarak Avrupa ve diğer ülkelerdeki Türk işadamlarına etkinlik, işlerlik ve saygınlık kazandırmayı kendine ilke edinen kişilerin oluşturduğu bir kurumdur.

Bütün bu görüş ve amaçlar göz önünde bulundurularak, elli yıla yakın bir Avrupa geçmişi olan Türkler için, zorluklarla mücadele eden, göç ederek geldikleri ülkede yabancı diye itilen ve hor görülen buna rağmen çalışmaktan ve mücadele etmekten

asla vazgeçmeyen göçmenler denilebilir. Öyle ki, zamanında kültürünü, dilini ve dinini bilmedikleri bu Avrupa ülkelerinde inadına çalışmış ve asla pes etmemiş bunun sonucunda da hem kendi ülkelerinde ve yaşadıkları Hollanda'da hem de diğer Avrupa ülkelerinde isim yapmış Türk işadamları olmuşlardır. Siyasetten ticarete büyük bir yol kat etmişlerdir. Ardından da, Türk işadamları, sosyal ve ekonomik güçlerini HOGİAF çatısı altında birleştirerek güçlü bir birliktelik oluşturmayı hedeflemişlerdir.

Buradan hareketle çalışmanın konusunu, HOGİAF üyesi olan Hollandalı Genç Türk İşadamlarının, süreç içerisinde ticaretteki atılımları ve ekonomik olarak ilerlemelerinin işlenmesi ve "kendi ekonomik konumlarıyla ilgili görüşleri" oluşturacaktır.

Tezin konusunu net bir şekilde söylemek gerekirse, "**Avrupa'daki Hollandalı Türk İşadamlarının kendi ekonomik konumları ile ilgili görüşleri**" -**BİAD ÜYELERİ**- ile yapılacak olan niteliksel araştırma bu tezin temel konusunu oluşturmaktadır.

1.4 Araştırmanın Hipotezleri ve Diğer Araştırma Soruları

- **Araştırmanın Hipotezleri**

Bu tezin dayandırılacağı araştırma verileri niteliksel araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilecektir. (yöntem bölümüne bakınız.) Niteliksel araştırmalarda hipotez kurulması gerekmemektedir.

- **Diğer Araştırma Soruları/Konuları**

Hollanda'nın Kuzey Brabant Bölgesindeki HOGİAF BİAD üyeleriyle yapılan çalışmada, özellikle "göç", "ticaret", "kültür" kavramlarıyla alakalı ne düşündükleri,

bunların kendileri için ifade ettiği anlamlar konuşulmuş ve çıkan sonuçlardaki çeşitliliklerin aydınlatılması amaçlanmıştır. Bunlara ek olarak araştırma çerçevesinde aşağıdaki sorulara da cevap aranmış ve açıklık getirilmeye çalışılmıştır:

1. Çeşitli sebeplerden dolayı Hollanda'ya göç etmek durumunda kalan HOGİAF'lı Türklerin Türkiye'nin Avrupa Birliği uyum sürecinde Hollanda'daki ekonomik konumlanmaları?
2. HOGİAF'lı Türklerin Hollanda'ya ekonomik ve kültürel olarak sağladıkları katkılar?

1.5 Araştırmanın Önemi

İnsanlar, nereye ait olduklarına dair kafa karışıklığı yaşadıklarında, küreselleşme gibi soyut kavramlardan ziyade, hemen yanı başlarında olan göçmenler gibi, daha somut gelişmelere bakarak kendilerini tanımlama yoluna gidiyor (Pauline Meurs, <http://www.zamanhollanda.nl/haberdetay.asp?id=1248>).

Türkiye – Hollanda arasındaki diplomatik ilişkilerin 400. Yılı'nın kutlandığı günümüzde, Hollanda'da yaşayan Türkler göç tarihleri boyunca zorlu bir hayat mücadelesi vermektedirler. Hem sosyal anlamda hem de ekonomik anlamda kendilerini ispatlamaya çalışmış, kendilerince tanıtmak ve yaymak istedikleri misyonlar üstlenmişlerdir. Ancak kültürel kopuşların da yaşandığı Avrupa'da özellikle Hollanda'da yaşayan Türkler bu kopuşları en aza indirmek için dinsel ve kültürel bağlantılılıklarını arttırmak için bir çaba içine girmişlerdir.

Bütün bu göçmen sorunlarının yanı sıra artık Hollanda'da işadımı sıfatıyla yaşayan, derneklere üye olan ve hatta dernek kurabilen Türk göçmenlerinin değişim, dönüşüm ve gelişme dönemlerini etkileyen faktörler ile düşünce ve deneyimlerini yaşarken olumlu/olumsuz yaşadıkları birçok konuya bu çalışmada dikkat çekilecektir. Bundan dolayı Kuzey Brabant Bölgesi HOGİAF BİAD üyeleriyle yapılan bu araştırmayla hazırlanan bu tez, yaşanan dönüşüm ve değişim sürecini görmede önemli bir çalışma olacaktır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1 Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın verileri, niteliksel araştırma yöntemi ile toplanacağından evren ve örneklemden söz etmek olanaklı değildir. Ancak şu açıklamalar yapılabilir:

Yapılan bu çalışma, Hollanda'da yaşayan ve zaman içinde Hollandalı Türk işadamları olmayı başarabilmiş, Kuzey Brabant Bölgesi HOGIAF BİAD üyeleriyle gerçekleştirilmiştir. Görüşülecek kişiler tespit edilip listelenmiş ve önceden aranıp randevu alınarak tezin konusuyla alakalı bir ön açıklama yapılmıştır. Görüşmeler Hollanda Kuzey Brabant Bölgesindeki Breda, Tilburg ve S Hertagenbosh şehirlerinde, işadamlarıyla buluşarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada derinlemesine görüşme teknikleri kullanılmıştır. Bu yöntemle ilgili ayrıntı bilgi veri toplama yöntemleri kısmında verilmektedir. Aşağıda üye işadamlarının sektörleri ile ilgili kısa bilgiler paylaşılmaktadır.

İşletme sektörleri kendi aralarında özel işletmeler ve kamu işletmeleri olarak ikiye ayrılırlar. Görüşülen işadamlarının sahip oldukları veya sermayenin çoğuna sahip oldukları işletmeler, özel işletmeler sınıfına girmektedir. Bu özel işletmeler de görüşülen kişilerin faaliyet alanlarına göre;

- Üretici işletmeler,
- Satıcı işletmeler,

- Hizmet işletmeleri, olarak sınıflandırılabilirler. Her üç işletme alanına bakılarak, bu işletmelerden herhangi birine veya birden fazlasına giren işadamlarının kütük numaralarına göre dağılımı şu şekildedir.

Şekil. 3 İşadamlarının Kütük Numaralarına Göre Dağılımı

KÜTÜK NO	HİZMET	ÜRETİM	SATICI
	1	4	2
	3	9	5
	8	10	6
	11	12	7
	14	15	10
	18	17	11
	19		13
			16

- **Üretici İşletmeler**

Tarım, sanayi ve inşaat sektörlerinde faaliyet gösteren ve somut mal üreten büyük veya küçük ölçekli işletmelerdir. Üretici işletmelere aşağıdaki alanlar örnek gösterilebilir:

- Analitik Üretim Yapan İşletmeler (Şeker, Petrol, vb.)
- Sentetik Endüstriler (Cam, Kimya, vb.)
- Montaj Endüstriler

Üretici ve hizmet işletmeleri arasındaki farklar:

- Hizmet fiziksel olarak boyutlandırılmaz, tanımlanamaz ve ölçülemez.
- Hizmet depolanamaz, saklanamaz, geri kazanımı mümkün değildir, üretildikçe tüketilir.

- Hizmet insan davranışları ile yönlendirilen bir dizi faaliyetten oluşur.
- Hizmet bir mal gibi test ve muayeneye tabi tutulamaz.
- Bir mal için söz konusu olan kullanım ömrü hizmet için söz konusu değildir.
- Hizmetin bir zaman boyutu vardır.
- Hizmet talebe bağlı olarak anlık ve programlı talebin karşılanması şeklinde sunulur.
- Hizmet sektöründe insan kaynakları önemlidir.
- Hizmet işletmeleri verdikleri hizmetleri diğer rakiplerinden daha kısa sürede vermek isterler (Altuntaş ve Dikmen, 2012, Ders 3, S.8).

- **Satıcı İşletmeler**

Üretici işletmelerle tüketici arasında yer alan aracı kuruluşlardır. Yani üretilen malların toptancılığını veya perakendeciliğini yapan işletmelerdir. Bu işletmeler pazarlama işlevlerinin yerine getirilmesi durumunda önemli görevler üstlenirler.

Pazarlama, işletme amaçlarını gerçekleştirmek, mevcut ve potansiyel müşterilerin istek ve ihtiyaçlarını tatmin etmek için mal ve hizmetleri üreticiden tüketiciye veya kullanıcıya doğru yönlendiren organizasyon faaliyetlerinin tümüdür (Altuntaş ve Dikmen 2012, Ders 8, S.8).

- **Hizmet İşletmeleri**

Hizmet işletmeleri öncelikle görünmeyi satmaya muktedir olan kişilerin yöneldikleri bir sektördür. Hizmet elle tutulamayan, ancak ve ancak sahip olduktan sonra satın alınabilen bir olgudur. Bunu pazarlamaya ve satmaya, görünmeyi satmak ta

denilebilir. Hizmet işletmeleri, pazarlanılan ne olursa olsun bir danışmanlık bürosunda, bir banka gişesinde, bir sigorta acentesi veya bir restoranda v.s. olsun hizmet üretimi ile uğraşan işletmelerdir. Hizmet işletmesi türleri daha geniş bir şekilde aşağıdaki gibidir.

- Ulaşım (Hava, Kara, Demir yolları, Metro)
- Kamu Hizmetleri (PTT, TEK, İSKİ)
- Pazarlama (Gıda, Perakende zinciri, Otomotiv vs.)
- Finans (Banka, Sigorta, Yatırım)
- Emlak
- Lokantalar, Oteller, Moteller, Seyahat Acenteleri
- Medya
- İş Hizmetleri (Reklam Ajansları, Kredi Hizmetleri, Bilgi İşlem Hizmetleri)
- Sağlık Hizmetleri (Hemşirelik Hizmetler, Hastaneler)
- Kişisel Hizmetler (Eğlence, Kuru Temizlik, Çamaşırhane vb.)
- Uzmanlık Hizmetleri (Avukat, Doktor)
- Tamir Hizmetleri
- Hükümet (Belediye Hizmetleri, Sağlık, Savunma) (Coşkun, 2009, S.17)

Ken Irons'a göre, hizmet sektörü, stratejik bir konu olup, müşterilerin sınırsız gereksinimlerini eksiksiz ve zamanında çözüm istedikleri bir endüstri olup, aynı zamanda iş dünyasında büyük fırsatlara gebe olan ve başarının bürokrasi olmadan sağlanabildiği bir alandır. Charles Kuchl ve Peggy A. Lambingl'e göre ise hizmet işletmeleri, hizmet üretmek ve pazarlamak için üretim faktörlerini bir araya getiren ekonomik birimlerdir. Hizmet işletmesindeki kalitenin korunması özel bir çaba gerektirir. Yöneticinin verilecek hizmeti önceden ölçmesi ya da denetlemesi mümkün değildir. Bir ürün ya da hizmeti sunan kişi ya da işletmenin ürün ya da hizmetini sunmak için harcadığı nakit ve çabanın amacına ulaşması düzeyinde kalite gerçekleşir (Aktaran Kınır, s.2).

2.2 Veri Toplama Yöntemleri

Tez araştırmasının verilerinin toplanmasında temel olarak, niteliksel araştırma yöntemlerinden biri olan derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem birinci derecede veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bununla beraber, konu ile ilgili literatür taramasıyla yazılı bilgilere ulaşılmaya çalışmanın yanında, HOGİAF üyesi olmasalar bile pek çok farklı işadamlıyla sohbetler gerçekleştirilmiş, iş yerleri gezilmiş ve genel anlamda araştırma konusuna dayanarak görüşleri alınmıştır. Aşağıda çalışmada uygulanan veri toplama yöntemlerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

2.2.1 Derinlemesine Görüşme Tekniği

Derinlemesine görüşme (DG), sosyal bilim alanında araştırma yapılırken kullanılan veri toplama tekniklerinden birisidir. Açık uçlu sorular sorular, dinlenir ve not tutulur, cevaplar kaydedilir; ek sorular sorularak, o konu ile ilgili ayrıntılı bilgi alınır. DG tekniği ile doğrudan gözlemlenemeyen, davranışlara yansımayaabilen, ancak belirli bir süreç içinde ortaya çıkabilecek anlamlara, niyetlere, beklentilere bakılarak bireylerin dünyalarını nasıl oluşturduklarını, dış dünyaya ilişkin algıları ve kendilerini kuşatan sosyal çevreyi nasıl değerlendirdiklerini ortaya koyma fırsatı yakalanabilir.

Derinlemesine Görüşme Biçimleri

2.2.1.1 Enformel Sohbet Tarzı Görüşme

Görüşmeci ve görüşülen kişi arasında etkileşimin doğal akışı içinde, kendiliğinden oluşan sorulara dayanır.

2.2.1.2 Rehber Bir Görüşme Formu İle Yapılan Görüşme

Görüşme sürecinde ortaya çıkartılması planlanan veriler için oluşturulan, soru veya başlıkların bir listesinin çıkartılması ve temel olarak bir grup insandan aynı sorularla belirli bir sistematik düzen içinde bilgi toplanabilmesini olanaklı kılar.

2.2.1.3 Standartlaştırılmış (yapılandırılmış) açık-uçlu Görüşme

Daha önceden belirlenmiş, soru biçimi, düzeni, sıklığı önceden düzenlenmiş soruların yer aldığı görüşmelerdir. Farklı kişilerin verdikleri farklı yanıtları daha sistematik hale getirilmesi amaçlanmaktadır (Akşit, 2010).

Niteliksel araştırmalarda kullanılan derinlemesine görüşme tekniği, sosyal dünyadaki 'görünür' birçok olgu, süreç, ilişkinin görünümünden çok özüne inmeyi, bunların ayrıntılarını kavramayı ve bütüncül bir biçimde anlamayı mümkün kılan bir veri oluşturma aracıdır. Görüşmenin sorumluluğu, görüşülen kişinin cevaplarını rahatlıkla, doğrulukla, özenle alabilmeyi mümkün kılan bağlamı yaratabilmesidir. Görüşmeden elde edilecek verinin niteliği büyük ölçüde görüşmeciye bağlıdır. Çoğunlukla bu süreçte iki kişi arasında kurulacak içtenlikli ve yakınlığa dayalı ilişki ve etkileşim, görüşülenin yüzeysel ve sınırlı cevaplardan çok, gerçekten kendi dünyasını açabildiği bir ortamı yaratır. Görüşmeci öncelikle bunu sağlamak için güven duygusunu oluşturmak zorundadır (Kümbetoğlu, 2008, s.72-73).

2.3 İşlem

Araştırmanın sistematik olarak yürütülebilmesi için öncelikli olarak bir zamanlama çizelgesi ve iş planı hazırlanmıştır (Bakınız EK 1). Haziran ayı içerisinde tez

danışmanı önderliğinde araştırma konusu ve soruları belirlenmiş ve öneri de Eylül ayında enstitüye teslim edilerek onay alınmıştır. Daha sonra görüşme çerçeveleri oluşturulmuş ve görüşme yapılacak olan kişiler belirlenmiştir. Gerekli izinlerin alınması, Hollanda'da yaz olması ve görüşülecek işadamlarının genel itibariyle tatilde olmalarından dolayı Ekim ayına sarkmıştır. Kasım-Aralık-Ocak ayları içerisinde işadamlarıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

İşadamları aranıp randevular alındıktan sonra gerek iş yerlerinde gerekse evlerinde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Genellikle görüşmelerin gerçekleştiği sıralarda yol ve hava koşulları haricinde pek bir sıkıntı yaşanmamıştır. 36 kişilik HOGİAF BİAD üyelerinden bir kısmının görüşmek istememeleri ve bir kısmının Hollanda'da olmamaları sebebiyle yalnızca 19'uyla görüşülmüştür.

Gerçekleştirilen görüşmelerin çözümlenmeleri ve veri analizleri, hususi problemler sebebiyle görüşmelerden bir yıl sonra oluşturulmuş ve bulgular tamamlanmıştır. Ocak 2013'ten itibaren, tüm verilerin analizi yapılarak tezin yazım aşamasına geçilmiştir.

2.3.1 Veri toplama

Araştırmada verilerin toplanması için derinlemesine görüşme yöntemi belirlenmiştir. İşadamlarıyla görüşme için elverişli yerler daha çok kendi tercihlerine bağlı olarak, iş yerleri veya evleri olarak belirlenmiştir.

İşadamlarıyla görüşmelerin başında kısa bir tanışma yapıp kişisel bilgileri alındıktan sonra daha önce hazırlanmış çerçeve soruları işadamlarına yöneltilerek bir sohbet gerçekleştirilmiştir.

Araştırma başında işadamlarına sorulmak üzere konu başlıklarına göre 15 soru belirlenmiştir (Bakınız EK 4). Görüşmelerin her biri yapıldıktan sonra görüşmeler metin haline getirilerek yazılmış olup, her bir görüşmenin veri analizi yapılmıştır. Kullanılan veri analizi formları (Bakınız EK 6) yer almaktadır.

Yapılan görüşmelerde, yukarıda da belirtildiği gibi 15 soru yöneltmiştir. Verilen cevaplar ses kaydına alınarak her bir görüşme kütük formda düzenlenerek ve her biri numaralandırılarak referans verilmiş (Bakınız Tablo 3) ve işadamlarının fikirleri analiz edilerek bulgular ortaya çıkarılmıştır. Derinlemesine görüşme verileri daha sonra ses kayıt cihazlarından çözülüp bir metin haline getirilmiştir. Metinler çözümlenirken işadamlarının mimikleri, tavırları da dikkate alınarak olduğu gibi verilerin çözümlenmesine dikkat edilmiştir.

2. 3. 2 Veri analizi

Veri toplama aşamasında da söz edildiği gibi, ses kayıt cihazına kaydedilen görüşmeler, görüşme yapıldıktan bir süre sonra çözümlenerek metin/senaryo haline getirilmiş ve her birinin veri analizi (Bakınız EK 5) yapılmıştır. Yapılan her bir görüşme içinde işadamlarına birer kod verilmiş ve senaryoya yazılmıştır. Görüşme senaryolarında öncelikle kişisel bilgiler tablolastırılarak belirtilmiştir (Bakınız Tablo 3). Çözümlenmiş cümleler ve görüşmeye katılan kişilerin mimikleri ile beden dilleri olduğu gibi hiç değiştirilmeden senaryoya yerleştirilmiştir. Daha sonra yapılan veri analizinde, bu senaryolar içinde işadamları tarafından söylenmiş ve önemli görülen cümleler, işadamlarına referans verilerek kullanılmıştır. Bütün görüşmelerin çözümlenmelerinin senaryo haline getirilmesi ve veri analizlerinin tamamlanmasından sonra her bir görüşmeye ait veri analiz formları bir araya getirilmiş, tümü için analizler yapılmış ve araştırmanın verileri oluşturulmuştur.

2. 3. 3 Uygulamada karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar

İşadamlarıyla, araştırmanın veri toplama yöntemi olan derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde genel olarak ciddi bir aksaklık yaşanmamıştır. İşadamlarının kendileri hakkında doğru bilgiler vermeleri ve sorulan soruları ciddi, samimi bir şekilde cevaplamasından dolayı, yapılan görüşmelerin tümü güven vericidir.

İşadamlarına görüşme çerçevesinde hazırlanan sorular yöneltirken kimi zaman anlaşılamayan sorularda açıklamalar ve örneklendirmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında bazı işadamlarının iş yoğunluğu nedeniyle yapılan görüşmeler diğerlerine nazaran daha hızlı ve yine güven verici geçmiştir.

Görüşmeler için öncelikli olarak HOGİAF genel sekreterliğinden gerekli izinler alınmış olup bu izinler sonrasında işadamları, sekreterlik ve bizler tarafından, yapılmak istenilen araştırma konusu hakkında kısaca bilgilendirilmiştir. Gerekli ortam, ses kayıt cihazı kullanımında yönetimin ve işadamlarının izinleri alınarak görüşmeler yapılmış ve herhangi bir aksaklık yaşanmamıştır. Görüşme için randevu alınmasına rağmen randevu iptali yapan iki kişiyle görüşmeler gerçekleştirilememiştir.

Burada vurgulanması gereken en önemli hususlardan biri de, niteliksel araştırmanın doğası gereği, bu çalışmanın bulgu ve sonuçlarının genellenemeyeceğidir. Ancak bu çalışma ile HOGİAF BİAD üyesi Türk işadamlarının kendi ekonomik konumları ile ilgili görüşleri açısından önemli ipuçları elde edilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tez araştırmasına temel oluşturması amacıyla Hollanda'nın Kuzey Brabant Bölgesinde bulunan ve bu bölgenin de adını almış olan HOGİAF BİAD üyesi iş adamlarıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. EK 2'de yer alan Tablo 2'de derinlemesine görüşmelerde görüşülenlerin özelliklerinin ayrıntılı bir listesi sunulmaktadır.

Bu bölümde işadamlarıyla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. İşadamlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular ve işadamlarının ilginç cümleleri, doğru ve yanlış ile olduğu gibi Tablo 3'te verilen bilgiler doğrultusunda her bir işadamına referans verilerek oluşturulmuştur (Bakınız Ek 3). İşadamlarının cümlelerinin sonunda parantez içinde verilen bilgiler sırasıyla, derinlemesine görüşme kütük numarası, cinsiyeti, yaşı ve yaptığı işi ifade etmektedir.

3.1 İşadamlarının Göç Nedenleri Ve Göç Sürecinde Yaşadıkları Olaylar

İşadamlarına yapılan görüşmelerin başında araştırmanın içeriği ile ilgili kısa bir bilgi verilmiştir. Türkiye'de daha çok 1950 sonrası dönemde bölgeler arası ve ülke dışına doğru göç eğiliminin hızlandığı görülmektedir. Yaşanan bu göç süreci 1980 sonrasında daha da hızlanarak hem göç edilen merkezlerde hem de terk edilen

yerlerde sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. açılardan değişimlere ve sorunlara sebep olmuştur (Karabulut ve Polat 2007, s.2). Ancak bu sorunları özellikle birinci kuşak göçmenlerin yaşadıkları söylenilebilir. Artan göç akımlarının çoğunlukla ekonomik temelli olduğuna daha öncede vurgu yapılmıştı. Görüşülen işadamları genel itibariyle aile birleşimiyle Avrupa'ya göç etmişlerdir. Geriye kalanların bir kısmı evlilik yoluyla Hollanda'ya gelmişler ve bir kısmı da Hollanda'da doğmuşlardır. Göç hikâyeleri dendiği zaman daha çok ailelerinin yaşadıkları göç hikâyelerine dikkat çekmişlerdir. Bu hikâyelerden önce ise daha önce bahsedilen aile birleşimlerinden dolayı geldiklerine dikkat çekmişlerdir.

- *"Kayseri'de dokumada çalışan babam ıı o zamanlardaki göç akımları sebebiyle Hollanda'ya geldi."* (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- *"Zaten ıımm ailemiz burda olduğu için daha doğrusu babam burda olduğu için annem Türkiye'deydi. Babamın vasıtasıyla buraya geldik."* (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- *"Babam burada işçi olarak çalışıyordu. O yüzden 89'da buraya geldik."* (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- *"Babam rahmetli Hollanda'ya iş için gelmiş. Türkiye işçi bulma kurumu işçi olarak getirmişler onu buraya. Bizde aile birleşimi olarak 74'te buraya geldik."* (13, E, 48, Dijital albüm)
- *"Babam buraya işçi olarak geldi. Sonra da bizi aldırdı."* (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)

Ailesi vesilesiyle gelenlerin yanı sıra, kimisi çok daha önce göç etmiş ailelerin çocukları olduğunu ve doğma büyüme Hollandalı olduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında ana babalarının haricinde evlilik yoluyla gelen iş adamları da mevcuttur.

- *"Eeee fazla düşünmedim evlenerek geldim."* (02, E, 38, Toptancı)
- *"Evlilik nedeniyle geldim buraya. Eşim burada yaşıyordu. Daha sonra Türkiye'de eee bi evlilik yaptık. Evlendikten sonra da belli bir süre sonrada ben buraya geldim 91 yılında."* (16, E, 42, Çiçek Tanzim)
- *"Eşim burada doğma büyüme. Eee kendisi dedi ki "tamam burada deneyelim olmazsa dönelim Türkiye'ye" dedi. Öyle bi denedik. 12 senedir buradayız işte."* (17, E, 33, Terzi)

Ailelerinin ya da kendilerinin yaşadıkları göçler sonrasında, bazı işadamları bu süreçle ilgili geri dönme planlarıyla ve dönememeleriyle ilgili birbirine benzer açıklamalar yapmışlardır. Geri dönme isteklerinin ailelerine kadar dayandığını belirten katılımcıların açıklamalarından anlaşıldığı üzere, bu konuyla alakalı, yerleşilmiş ve alışılmış düzenin bırakılması konusunda zorluk yaşadıkları söylenilebilir.

3.2 İşadamlarının Ticaret Hayatına Atılmaları Ve Yaşadıkları Süreçler

Ticarete atılmanın risklerinden, genel olarak ticaret yapan ve kendi işini kurma hayali içinde olanların büyük bir kısmı farkındadır. Bu riskler için, kişilerin kendilerine, atılımlarından önce yapmayı planladıkları alanlarla ilgili iyi bir araştırmacı ruhuna sahip olabilmeleri ve gereken yerde durmalarını sağlayabilmeleri için bir duvar görevi görmek adına ideal araçlardır denilebilir. Bu riskleri genel olarak “batmak”, “iflas etmek” gibi kavramlarla tanımlamanın yanında, bazı zamanlarda da Hollandalı Türklerin altını çizdikleri gibi “gözü kara” bir şekilde ticarete atıldıktan sonra doğabilecek riskleri azaltmak için çaba sarf etmeyi ve belki bir değil birkaç kere havlu atmayı göğüslemek zorunda kalabilecekleri söylenebilir. Bütün bu bahsedilen süreçle alakalı katılımcılara öncelikle, ticarete atılmalarının sebepleri ve bunun nasıl gerçekleştiği sorulmuştur. Genel olarak fabrikalarda veya küçük işletmelerde “işçi” olarak çalıştıklarını söyleyen işadamları, daha sonrasında büyük hizmetçi olmaksızın küçük hükümdar olmayı tercih ettiklerini ve Allah’a sığındıklarını ekleyip, yaşadıkları güçlüklerden bahsederek konuşmalarına başlamışlardır.

- *“Hem dil kursuna gittim. Hem değişik fabrikalarda çalıştım. Ve gördüm ki iş yerlerinin hemen hemen hepsi hangi fabrikada çalışırsan çalış hepsi eee birbirinin aynısı. Fazla bi fark göremedim ben açıkçası. Yani dedim bu böyle olmaz. Bizim iş kurmamız lazım bi şeyler yapmamız lazım.”* (02, E, 38, Toptancı)
- *“Başlama sebebi eee ben okulu bitirince mühendis olarak başladım bi firmaya ee orada bir buçuk sene mecburi bir çıkış oldu. Hemen hemen 300 kişiye bi çıkış verdiler. Bende o bi vesile oldu.”* (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)
- *“Şirketten çıkış aldım. Kendime iş kurdum. Tam kriz zamanında başladım.”* (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)
- *“Başkasıyla çalışmaya başladım. Benim kendi iş yerim olduğu gibi işte başka birinin iş yeri vardı. Onun yanında çalışmaya başladım. Daha sonra düşündüm yani ben kendimde yapabilirim diye çünkü burada eee mesleğinizi iyi icra ediyosanız ciddi anlamda o işte para kazanabilirsiniz yani.”* (17, E, 33, Terzi)

Genel olarak aile birleşimiyle göç eden işadamları yerleştikleri ülkenin dilini ve kültürünü öğrenmek için mücadeleyi bırakmamışlar, çektikleri sosyal ve kültürel yabancılıklarla boğuşarak, içinde buldukları ekonomik, siyasi ve kültürel sıkıntılardan kurtulmak için ticarete atılmaktan başka çıkar yol görememişlerdir.

Ticarete atılmalarındaki nedenleri anlatırken, sosyal olarak sıkıntı yaşadıklarını belirtip, karşılaştıkları “ayrımcılık” tan bahsederek, “kültürel farklılık” lara da vurgu yapmışlardır.

- *“Türkiye’den geldiğim için burada yaşayan insanlarla bazı konularda çatışiyosun yani ister istemez kültürel olsun, bakış açısı olsun, yaşayış tarzı olsun. İşte mesela benim eşim eee buraya gelmiş daha önce burada doğmamış fakat 3 yaşında 5 yaşında gelmiş. Küçük yaşta geldiği için tabi buranın mantalitesini kültürünü... İki kültür arasında yani. E bende tamamen Türkiye’den eee ister istemez. Yani eee fikir çatışması oluyor. Ondan sonra işte çevre yok eeee arkadaş çevrem ee Türkiye’de, burada bi ee arkadaş çevrem yok. Ee bi arayış içerisine giriyosun.”* (16, E, 42, Çiçek Tanzim)
- *“Çünkü ıı yeni ülke, yeni bi dil, ııı yeni bi kültür aa onu öğrenmekte tabii ki biraz fazla bi zaman istiyor. Dolayısıyla o süreci atlattıktan sonra insanın kendi içinde varsa böyle bi ııı işverenlik ister istemez böyle bi patlama oluyo yani ııı belli bi zamandan sonra. Bizde böyle oldu işte, bende böyle oldu. Allaha şükürler olsun yani şimdilik yürütüyoruz yani kendi çapımızda. 1999-2000 yılları arasında konfeksiyon atölyesi açtım.”* (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)

Hangi alanda olursa olsun eğitimin, büyümedeki ve kalkınmadaki gerekli yapı taşlarından en önemlisi ve üzerinde durulması gereken en büyük etken olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Yine ticarete atılmalarında ve yaptıkları işi belirlemelerinde edindikleri “eğitim”in önemine dikkat çeken katılımcıların bir kısmı Hollanda’da branşlarına göre kurslara veya okullara gittiklerinin ve bu kursların kendilerini yetiştirmedeki etkisinin altını çizmişlerdir.

- *“Önce bir SWA diploması gerekiyordu bize sonra şaraptır biradır bunları vermek için bir diploma gerekiyordu eskiden şimdi bu kalktı onu aldık, muhasebe diploması gerekiyordu onu aldık. Bunları hep çalışırken aldık ben bunları sonra en son diplomayı on sene önce aldım.”* (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- *“Tercümanlık okuluna gittim burda ben eee başkasına rahatlıkla tercümanlık yapacak seviyedeyim. Kendimi de o anlamda biraz yetiştirdim deyim.”* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *“Meslek lisesi düzeyi bi okula gitmek nasip oldu işte ordan dükkânı aldım. Diplomamı aldım zaten (tek eliyle vurgulayarak) diploma burda baya bi popüler olduğu için Etten-Leur da oraya girdim.”* (09, E, 41, Merdiven Ustası)

Daha önce de belirtildiği gibi ticari atılımların getireceği riskleri düşünmeksizin ya da Allah’a sığınarak giriştikleri ticari hayatlarına bu yönlerden de yorum getirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ticarete şans eseri, kendi azimleri veya tanıdıklarının vesilesiyle yaptıkları küçük işler sayesinde başladıklarını ve ticarete başlamalarında tesadüflerin etkisinin büyük olduğunu belirtmekten geri durmamışlardır.

- “Şimdi ticaret hayatı benim birader buraya bir dönerci dükkânı açmıştı. Şu geldiğiniz merdivenin olduğu yere 88 yılında dönerci dükkânı açtı. Bende girdim tabi çalışmaya. Bu arada fabrikada da çalışıyorum hafta sonları buraya geliyorum. Ticaret hayatı böyle başladı yani.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- “Buraya geldiğimizde terziliği öğrendik yani. Kendi başımıza yani baka baka öğrendiğimiz bir sistemdir bu. Kursu falan da gitmedik. Dil kurslarına da gitmedik. Aslında dil kursu değişik şekillerde düzenlendi ama insan istediği zaman kendi başına da öğreniyor yani gayretli olduğu zaman.” (04, E, 51, Terzi)
- “İlk yaptığım staj yerinde imkânlar sağlandı. İşte ıı mobilyacığa girdik bundan sekiz sene önce. Sonra üstümüze bi şekilde devredildi yani neden devredildi bizde bilmiyoruz. Eee arkadaşla beraber ortak yani ıı şu anda burada değil kendisi. O şekilde başladık.” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- “Aslında biraz tesadüf oldu 97 de okulu bitirdiğimde bi arkadaşın yanında harçlık çıkarmak için başladım.” (07, E, 36, Mobilya alım satım)

Belirli bir çalışma düzenin ve sistemin oluşturulması sonucunda, aynı ve hatta gelişerek ilerleyen disiplin anlayışı ekonomik ilişkiler üzerinde ve işadamlarının geleceği açısından büyük bir önem arz etmektedir. Bu noktadan bakacak olunursa, bazı işadamlarının ticaret yapmak için, gerekli olan unsurları “disiplinli olmak”, “girişimcilik ruhuna sahip olmak” ve “dil ve kültürün iyi öğrenilmesi” kavramlarıyla tanımladıkları görülmektedir.

- “İçimdeki girişimcilik ruhu illa eee ben bi şey yapmalıyım şeyi vardı. Aslında buna hazır mıydım? Yani şöyle ıı hayal olarak baktığımızda hazır değildim. Çünkü ıı buranın dilini, kanunları falan öğrenmeniz, tam istediğiniz kıvamda olması ticaret yapacaksanız en azından kolay değildi. ııııı bi yandan üniversiteye giderken, hem dil konusunda ıı hem de dil açısından eeee kendimi geliştirdiyordum. Bi yandan da bu ıı ticaret faaliyetlerini nasıl olacağını araştırıyordum.” (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

3.3 İşadamlarının HOGİAF’la Tanışmaları

Ahmet Kabakyer’e göre HOGİAF, “kuruluş gayesi olarak, ticaret ve ekonominin ruhu da sayılan güvenilir, dürüst, sorumluluk sahibi, mesleğinde uzman, müşterisine ve muhatabına karşı fevkalade nazik ve terbiyeli davranan, haram ve helal düşüncesini kavramış işadamları oluşumuna destek olma, onların problemlerini tespit edip, çözüm yolları bulma, yeni bilgilere ulaştırma, gelişen ve değişen iş mevzuatları hakkında bilgilendirme, kendi özgüvenlerinin gelişmesini sağlayarak önce düşüncede sonra icraatta büyümelerine katkıda bulunmayı hedefleyen bir kurumdur” (HOGİAF, 2006,

Sayı:1, s.2). HOGİAF'ın üyesi olan işadamları, bu kurumun, kendi ticaret hayatlarındaki ilerlemeleri üzerindeki katkısının yadsınamaz bir gerçek olduğunu belirtmekten geri durmamışlardır.

HOGİAF'ın düzenlediği tanıtım toplantılarının, bilgilendirme seminerlerinin veya yine bilgilendirme amaçlı yapılmasına ön ayak olduğu ziyaretlerin (kültürel, dini veya başka konularda) varlığı sebebiyle pek çok işadaminin HOGİAF'ı bu sayede tanıdıkları söylenebilir. Zaten genel olarak, işadamları da, HOGİAF ile tanışmalarını, tanıdıkları diğer işadamları veya kendilerine tanıtım için gelen kişiler sayesinde olduğunu belirtmişlerdir:

- *“Daha evvelden ziyarete gelmişlerdi buraya ha çay gahve ikram ettik. Yani bide bu arkadaşlarla tabi dostluğumuz vardı bunlar vasıtasıyla bunlar beni davet ettiler ııı üye falan olun. Bende tabi ki severek dedim değil mi yani bazı yardımlarımız olabilir dediler. He bende dedim kabul ettim yani.”* (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- *“Sürekli zaten mailler geliyordu zaten oo ıııı bi kaç mail almıştım zaten. Özellikle eşten, dosttan ıııı özellikle Hollanda Genç İş adamları Derneği isimlerini falan baya bi duyuyorduk.”* (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- *“Eeeee duyuyorduk HOGİAF'ı televizyonlardan ıııı biliyorduk. Eeee buradaki eee ticaretle uğraşan arkadaşlar eee Tilburg'ta bi dernek eee Türk iş ee Türk iş adamları şeyi var vardı diyelim derneği var. Onlarda zaten gidip geliniyordu, öyle tanışıyorduk. Eeee yurtlara da eee toplantılara da gidip geliyorduk derken bu şekilde tanıştık.”* (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)

BİAD'a bağlı bulunan üye işadamlarının, HOGİAF'ın bünyesinde bulundurduğu üyelerine kültürel, eğitsel, ekonomik ve siyasal açıdan sağladığı katkıları her fırsatta dile getirdiği görülmektedir. Bu katkıların yanı sıra, üyeler arasındaki iletişimi ve bu iletişim ile güçlenen hızlı ticareti “*netwerk*” tarafından kolaylıkla sağladığı da kabul edilmektedir. Bu görüşlerle birlikte, katılımcıların bazıları HOGİAF'a üye olmalarının kendilerine ve diğer işadamlarına kattıkları faydaları anlatırken “*netwerk*” in kolaylıklarından örnekler vermişlerdir.

- *“Netwerk geniş olursa ne kadar böyle efendime söyleyim çatı altında birleşirse işverenler, kafasındaki planları ve yahutta ııı herhangi bi ııı zor bi zor bi durum söz konusu olduğu zaman bu dernekten artık bi fikir veya ııı bi yardım alabilir. Bu şekilde aslında biz birbirimizi daha çok böyle güçlü hale getiriyoruz. Birlikten kuvvet doğuyor. Bizde bi iş adamı olarak bunun da biz bilincinde olduğumuz için öyle bi derneğe üye olduk.”* (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)

- “Böyle bi topluluk yani ee hem kendi ülkemiz açısından hem de insanların kendini anlatması açısından belki faydalı olur dedik. Bi şekilde HOGİAF’a üye olduk yani.” (16, E, 42, Çiçek Tanzim)
- “Mesela Meclis’e yönelik bir mektup yazdığınız zaman biz işte 15 bin iş adamıyız, böyle böyle isteklerimiz var. Hemen sizi değerlendirmeye alıyolar. Yani bunların farkında olduğumuz için tamam biz bunu destekleriz deyip karar verdik. Kurumsal olmamız gerekiyo diye. Ve çok ta eee faydalı oldu da gerçekten.” (17, E, 33, Terzi)

BİAD, HOGİAF’ın Hollanda’nın Brabant Bölgesinin temsilciliğini yapan bir federasyondur. Bundan dolayı yaşadıkları ya da çalıştıkları bölgeye göre BİAD’a üye olan işadamları, HOGİAF’ın konfederasyon yapısı ve verdiği hizmetler hakkında BİAD sayesinde bilgi sahibi olduklarını ve bu geniş hizmet veren yelpazenin bir parçası oldukları gerçeğini bu üyelik sonucunda öğrendiklerini belirtmişlerdir. Özetle söylenecek olursa, görüşülen bazı işadamları üyesi oldukları BİAD vesilesiyle genel anlamda HOGİAF’ın varlığından ve büyüklüğünden haberdar durumdadırlar.

- “Ben ııı kendimde BİAD’ın yönetim kurulundayım. BİAD yönetiminde olunca otomatikman HOGİAF’ın bünyesine girmiş oluyorsunuz. HOGİAF’ın düzenlediği toplantılara, bilgilendirmelere de eee zaman zaman katılımımız oluyo. HOGİAF’la alakamızda ordan kaynaklanıyo.” (08, E, 44, Özel sigorta danışmanı)
- “HOGİAF’la direkt bi eee HOGİAF hatta bi konfederasyon olduğu için öyle bi şeyimiz yok yani biz yani bu bölgenin iş adamları olduğumuz için dolaylı yoldan HOGİAF’la bazı toplantılarda, ee bazı etkinliklerde bir araya gelebiliyoruz yani.” (13, E, 48, Dijital albüm)
- “HOGİAF’tan ziyade burdaki BİAD vardı. BİAD’daki bazı arkadaşları tanıyordum. Dediler gel sende üye olursan belki daha network var. İşte network daha geniş olur.” (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)

HOGİAF, açılışında pek çok işadamı ve siyaset adamını konuk etmiş ve bu konukların yanı sıra küçük çaplı işletmecileri de davet etmiştir. Davete teşrif eden işadamlarının bir kısmı ise HOGİAF’ın yapmak istediği faaliyetlerden, misyon ve vizyonlarından bu davette bilgi sahibi olmuşlardır.

- “Tabi ben eeee HOGİAF’ı daha önceki eee ANİFER ismiyle çalışıyolardı. O zamandan tanıyorum. Öğrencilik yıllarımdan tanıyorum. Eeeee bize bi davet geldi HOGİAF’ın ilk kuruluşu döneminde. Eeeeeııı 2006’da açılışıyla birlikte iiiı biz de katılmıştık.” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)
- “HOGİAF’ın kuruluş zamanında eeee zaten burada eeee Başbakan ve bütün eeee önemli insanlar gelmişti, gerek konsolosluklar o şekilde bi davet olmuştu. Gidip gördük, açılışına tanık olduk. Eeee tabi ondan sonra tanımlar devam etti.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)
- “HOGİAF’ın Danışma Kurulunda eee şey ettiler davet ettiler bizi. Tanışma öyle başladı yani.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)

Görüşülen işadamlarından biri HOGİAF kurulmadan önce ANNİFER'in yönetim kurulunda olduğunu ve süreç içerisinde de BİAD'ın kurulmasında etkilerinin olduğunu maddi açıdan güçlü esnaflarla da yola devam ettiklerini ifade etmiştir.

- *“Bir Türk işveren derneği eee kuralım dediler. Bizde kuralım dedik o zaman üç kişiydik o zaman. Üç kişiyle o zaman ANNİFER'i kurduk. Çok faal değildik o zaman. Arada 5-6-7 sene çok bir şey yapamadık yani büyüyemedik daha doğrusu teşkilatlaşamadık.”* (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)

Yine katılımcılardan biri hali hazırda HOTİAD üyesi olmasına rağmen, federasyonun faaliyetlerini kendisine ve diğer işadamlarına katmış olduğu faydayı “destek olmak” ve “ön ayak olmak” kavramlarıyla açıklamış, HOGİAF'ı geç kalınmış bir kuruluş olarak değerlendirmiştir.

- *“Amacımız gücümüzü birleştirmek, sermaye gücüyle birlikte. Burda toplumumuzu iyi temsil etmek, hak ve hukukumuzu eee aramak, eee ticari iiiii işbirliklerimizi güçlendirmek”* (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

Bilindiği üzere herhangi bir derneğe üye olup aktif olmayan, sadece üyelik adı altında buldukları dernekle ilişkilerini devam ettiren kişiler mevcuttur. Bu üyeleri tabii ki üye buldukları derneklere katkı sağlamayan veya dernekten katkı görmeyen etkisiz kişiler olarak yorumlamamak gerekir. Her üye, buldukları dernekle alakalı farklı tanışma hikâyelerine sahiptirler. Bazı hikâyeler benzerlik gösterse de bir kısım işadamı HOGİAF ile tanışma hikâyelerinin yanında HOGİAF'a üyelikleriyle ilgili çeşitli yorumlar getirmişlerdir.

- *“Çok fazla aktif değilim ama üyeyiz (gülerek devam ediyor) bir iki böyle sohbetlerine katıldık, kahvaltıya katıldık. Bir iki gezi oldu gezilerin bi tanesine katıldım.”* (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)
- *“HOGİAF çaplı biz Brabant bölgesinde iş adamlarını temsilen burada çalışmalarımıza devam ediyoruz.”* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *“Amacımız gücümüzü birleştirmek, sermaye gücüyle birlikte. Burda toplumumuzu iyi temsil etmek, hak ve hukukumuzu eee aramak, eee ticari iiiii işbirliklerimizi güçlendirmek”* (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

3.4 İşadamlarına Göre Derneği Kalıcı Ve Ayrıcalıklı Kılabilmek İçin Gerekli Olan Stratejiler

Genel olarak toplumsal örgütlenmeyi, sivil toplumun gelişmesini, toplumun yaşam standartlarının iyileştirilmesini hedefleyen dernekler; bilincin artmasını ve katılımcıların aktif bir şekilde rol almalarını benimsemişlerdir. Bu hedeflere ulaşabilmek için adil olmanın, etkinlik ve paylaşım içinde olmanın, yaşama ve atılımlara daha yenilikçi gözle bakmanın ve bütün bu adımlar izlenirken şeffaf olmanın önemli olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. Görüşülen işadamları, üyesi oldukları BİAD'ın ve dolayısıyla HOGİAF'ın kalıcı ve daha ayrıcalıklı olabilmesi için gerekli stratejiler ile ilgili çeşitli görüşler paylaşmışlar ve "dürüstlük", "düzgünlük" ve "iş birliği" kavramlarına vurgu yapmışlardır.

- *"Yaptıkları işi çok düzgün ve kalıcı olarak yapıyorlar bir de yani saolsunlar baya bi geniş kapsamlı herkese ulaşabilme durumu oluyor. E birlikten kuvvet doğar bu yüzden attıkları her adımı destekliyoruz yani o şekilde tam olarak strateji yönetiminde HOGİAF olarak nedir bilemiyorum ama bize iyi lanse edildi yani gayet iyi yani çatı."* (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- *"İş adamlarının sorunlarını, isteklerini, taleplerini tespit ederek ve Hollandalı kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak, ticaret odalarıyla çalışmalar ve iş adamlarına yönelik projeler düzenleyerek devam ettirebiliriz"* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *"Kolektif çalışmak çok önemlidir yani biliyomusun. Yani kolektif çalışma sistemini kurma kurmak gerekiyor."* (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- *"Hem dernek çalışanlarının hem de dernek üyelerinin gerçekten eee birbirlerine karşı hem güven konusunda hem de iş konusunda eee bir sürdürülebilecek bi ııı işçilik lazım. Bi çalışma ortamı lazım eee mesela, bize sürekli o insanları ziyaret edip kendi düşüncelerimizi kendi duygularımızı, planlarımızı onlara iletmek onlarla beraber sürekli yani bir iki eee bilgi alışverişi ve bi vesileyle beraber sağlayabilme yani."* (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)

Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu olan TUSKON, işadamlarının ticaret hayatlarına yönelik bilimsel ve akılcı yöntemler geliştirerek, işletmeleri ve girişimcileri global iş dünyasının bir parçası haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda TUSKON, işadamlarının uluslar arası pazarlardaki atılımlarını ilerletmek ve bu atılımlar sonrasında da kazandıkları tecrübeleri paylaşıp, yeni iş fırsatlarının oluşturulması yönünde öncü bir kuruluş olmayı hedeflemektedir. Bu bilgilere dayanarak, bazı işadamları derneğin kalıcılığı ve ayrıcalığı için gerekli olan

stratejilerde TUSKON'un ve HOGİAF'ın etkilerinden, bu iki kuruluşun kendilerini geliştirmelerinden ve dolayısıyla işadamları olarak kendilerine olan faydalarından bahsetmişlerdir.

- "Dünya çapında çalışmış olan TUSKON'a bağlı olması ve TUSKON'un da gazetelerde, medyalarda gördüğümüz kadarıyla çok güzel faaliyetleri olduğunu görüyoruz. Yani Dünya'nın her tarafında bilmediğimiz ülkelerde ıı iş bağları yapılabiliyor. İş bağlantıları yapılabiliyor." (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- "Bence eğer HOGİAF olarak hem eee Türk girişimcilerini burada eee iyi organize edebilmek, iyi yönlendirebilmek, artı ııı çeşitli platformlarda onları iyi temsil edebilmek. Eee onların ciddi bi ve seviyeli bi ıııı konuşma parkları haline getirebilirlerse yani eee bence eee HOGİAF büyük bi ölçüde eee hedefine ulaşmış olur." (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)
- "Çok geniş tabii ki eeee derneğin kalıcı ve eeee yani o katkıcı eeee katkıcı diyelim yani, yeterince dostane ilişkiler önemli bence yani eeee ticari ilişkiden ziyade. İnsani ilişkilerini ve ticari ilişkilerini geliştirmek için eee güzel bi klüp güzel bi ortam. HOGİAF kendini iii iyi geliştiren bi iş adamları derneği." (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)
- "Mesela işte bizim bu eee Türk iş adamlarını ciddi anlamda bu şekilde bilgilendirecek vergi olsun, muhasebe olsun, bankacılık sistemi olsun çok ciddi anlamda eğitimler veriliyor yani. Bu strateji eee gerçekten güzel. Yani daha fazla bi şey söyleyemem çünkü..." (17, E, 33, Terzi)

Bu görüşlerle beraber bazı işadamları genel itibarıyla HOGİAF'ın kalıcılığı ve ayrıcalığı için gerekli stratejilerle alakalı görüşlerini "büyük düşünmek", "güven duymak", "girişimciliğe istek ve çaba" ve "dostane ilişkiler" kavramlarıyla ifade etmişler ve "kurumsallaşma" nın önemine de dikkat çekmişlerdir.

- "Şimdi bizim burada en önemli stratejimiz şu: 3 ayak var bize. Birincisi; Türk toplumu olarak ağır şekilde lobi, ikinci şeyimizde bu gibi işverenleri hemen alıp kurslarla seminerlerle belli bir seviyeye getiriyoruz. Muhasebe kursları, bankacılık kursları, masterclass olabiliyor. Üçüncü ayağımızda bizim yurtdışı gezilerimiz çok önemli. Yani üç ana şeye oturuyor bizim şeyimiz; Lobi, eğitmek bir de yurt dışı gezileri." (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- "Başka bi kurum kişilere, şahıslara, gruplara bağlı olmamalı" (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)
- "Şu anda ee gittiği yol güzel daha iyisi için eee zamana ihtiyacı var. Ee daha deneyimli insanlarla geçmişte eee bu işi yapan insanlardan feyz alabilirler yani. Yanlışlarını doğrularını veya daha iyisini yapan insanlarla diyalog içinde olup onlardan daha fazla bu konuda destek alabilirler. Hatta ee bunu devlet olarak, konsolosluk olarak onu destekleyip ona eee yanlışlarını gerektiği yerde yapması gerekeni, devletin her zaman eeee yanında olduğunu hissettirmesi lazım. Yani ee bunu yaptığı sürece hem bu gibi dernekler artar." (16, E, 42, Çiçek Tanzim)
- "Zamanın şartlara göre imkânlara göre kendini uydurması gerekir." (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)
- "Yaşadığınız topluma sahip çıkmanız gerekiyo. Yani bu bu toplumda yaşıyosak eee iii bu toplumun zararlarını da karlarını da paylaşmamız gerekiyo" (13, E, 48, Dijital albüm)

Euro Bölgesi ekonomik krizi atlattmakta zorlanıyor. Piyasalar huzursuz. Kamu borcu, cari açık, büyüme, işsizlik, genç işsiz sayısı... Krizin patlak verdiği 2007 ile 2012 yılları arasında bu kavramlarla özetlemek mümkün (<http://tr.euronews.com/tag/euro-krizi/>). Avrupa Birliğinde işsizlik toplamda yaklaşık 26 milyonu aşmışken, gerek yerel halk gerekse zaman içerisinde göç ettikten sonra vatandaşlık haklarına sahip olan Türkler bu durumdan şikâyetçi olurlarken, bu birliğin çözümleyici politikalarının bir an evvel kişilerin sosyal haklarının maksimum seviyede korunarak hayata geçirilmesini istemektedirler. Bu politikalar hayata geçirilmez ise Avrupa'da artan işsizliğin ve gençlerin toplumdan dışlanmasının önüne geçilmesinde büyük zorluklar yaşanabileceğini söyleyebilmekte mümkün olacaktır. Bu görüşler ışığında görüşülen işadamlarının bir kısmı, Avrupa'daki yaşanan bu krizin, üyesi buldukları sivil toplum ve işadamları kuruluşu olan HOGİAF'ın gelişebilmesindeki ve gerekli stratejileri belirleyebilmelerindeki etkilerine ve HOGİAF'ın kendi üzerlerindeki etkilerine dikkat çekmeye çalışmışlardır.

- “Ya bu kriz çok eee bütün eee iş yerlerini, işadamlarını etkiledi. E tabi buna yönelik tedbirler alınması lazım. Tabi bizde tedbirler alıyoruz. Seminerler falan eee düzenlenmesi daha eee güzel olur. Türkiye'yle ilişkiler kurmaları lazım eee zaten yapıyorlar zaten. Avrupa'yla ilişkiler kurulması lazım eee yapıyorlar zaten. Yatırım yapmayı bekliyoruz.” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)
- “Bizim mesela bu zamana kadar girişimci olarak Avrupa'da belki sesimiz çıkmıyordu. Hiçbi zaman sesimiz çıkmıyordu. Ama ııı şu son geçtiğimiz bi kaç sene içerisinde ıı Hollandalı girişimciler hatta büyük girişimciler belediye tarafından olsun ee yönetim tarafından olsun ııı iktidar tarafından olsun HOGİAF tanınıyo. Ve HOGİAF tanındığı zaman da en azından burdaki yaşayan girişimcilerde bi nebze olsun tanınmaya ııı tanıtılmaya çalışılıyor. Ve bu girişimcilerin en azından arzuları istekleri dile getirilebiliyor. Önceden HOGİAF yokken mesela hiç bi zaman öyle bi şeyimiz yoktu. Eee ne kendimizi ifade edebiliyoduk yani ne isteğimizi ifade edebiliyoduk hiçbi şekilde hiç bi hakkımızı bilmiyoduk mesela. En azından şu anda HOGİAF'ın sayesinde HOGİAF'ın vesilesiyle hakkımızı bilebiliyoruz. Neyi nasıl araştıracağımızı bilebiliyoruz en azından.” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “Bir birlik beraberlik çünkü birlikten güç doğar. HOGİAF ta Türkiye'nin bir kolu TUSKON'un kolu şöyle baktığın zaman bi yere gittiğiniz zaman dediğiniz zaman ben işte 300-500 kişilik bir derneğim üyesiyim dediğiniz zaman daha böyle bir kurumsal bi kimlik oluyor. Yani senin yalnız olmadığını belirte biliyorsun yani.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)

Sivil toplum kuruluşları ve ticaret adamlarını bir çatı altında toplayan derneklerin, kültürel açıdan, kuruldukları topluma ve örnek teşkil etmek istedikleri başka toplumlara büyük katkıları olduğunu kabul edebiliriz. Bu katkılar gerek aktif çalışan

üyeler, gerekse kuruluş amacı olarak geniş bir kitleye hitap eden vizyonları sayesinde artabilir ya da azalabilir. İşadamlarından bir kısmı bu konuya değinmek amacıyla derneğin kalıcı ve ayrıcalıklı kalabilmesine toplumsal ve kültürel değerler açısından yorum getirmişlerdir.

- “Eeeee faaliyetlerin etkili ve Hollandalıların buna katılmaları lazım. Yani ııı sadece Türkler olarak değil yani biz burada ııı Hollanda’da yaşıyoruz. Yani biz sadece Türkler olarak ııı düşündüğümüz zaman bunun kalıcılığı bi noktaya kadar gider. Hollandalıların girmesiyle beraber yani faaliyet gösterdiğiniz anda bu iki etkenin ııı ikisinin ııı birlikte olması çok önemli. Yani sadece Türklere yönelikte olmaması gerekiyo” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- “Kalıcılığı eee bi insanın yaşadığı topraklarda yaşadığı insanlara saygısı çok önemli yani. O insanların ee halleriyle de ilgisi çok önemli yani. Siz ee diyemezsiniz ki eee ben Hollanda’da yaşıyorum. Ben Müslümanım, öbür adamlarda Hristiyan boşver ölsünler gitsinler diyemezsin yani. Ya da yeri geldiği zaman da onları tutup savaşa gidelim deyip bu tarafa yollayıp sonrada arkalarından kurşun sıkamazsınız yani.” (13, E, 48, Dijital albüm)
- “HOGİAF Türk ve Hollandalı işadamları gibi diğer uyruklu işadamlarını da bulunması gereken bi iii dernek olması lazım. Burada HOGİAF’ta çeşit çeşit eeee işadamlarımız var. Eeee işadamları derneği derken eee yasal olarak, İnsanımız eee bütün imkânlardan, bu haklarından yararlanmalı. Ve birbirimizden örnek almamız lazım sadece şimdi dışarıdan insan çağırarak değil, eee önemli olan daha böyle birlik içinde oturup, eeee insanlarımızın sorunlarını oturup çözmektir.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)

3.5 HOGİAF’lı Olmanın Atılımlarında, Ticari Bilinçlenmelerinde Ve Ticari Çevrelerini Oluşturmalarındaki Etkileri

Bir derneğin çatısı altında olmanın ticari atılımlarında, isimlerini duyurmaları, daha geniş alanda kendilerini göstermeleri, iş yapmak istedikleri alanlarda farklı üyelere örnek almaları açısından faydaları olabilir. Bu sebeple işadamları öncelikle HOGİAF’ın atılımlarında sağladığı katkılardan bahsetmişlerdir. Bunun haricinde bazı işadamlarının genel olarak kendi bireysel ihtiyaçları veya çıkarları açısından fayda görmediklerinden bahsettikleri görülmüştür.

- “HOGİAF’ın avantajı çokta biz HOGİAF’ı avanta olarak kullanmadık. Çünkü biz dernek başkanı olduğumuz için ben HOGİAF’ı kullanıp ta dükkânımda bi yükselme yapmadım. O yönden avanta değil ama network olayı olarak Hollanda’da mesela çok geniş esnaf ağı var. Çok büyük avantajlar var yani hepsini tanıyoruz şu anda. Büyük avantajı var.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- “Bireysel olarak kendimize istifade ettiğimiz olmadı” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “Ya doğrusunu söylemek gerekirse ben direkt hiçbir yardımını görmedim, kullanmadım da yani. Sadece bir iki toplantıya gittim yani direkt HOGİAF’ın bana bi faydası veya ııı avantajı olmadı.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)

“Netwerk” zaman ve para kazancı sağladığı gibi hedeflenen başarıya ulaşmak için de önemli bir basamaktır. BİAD üyelerinin HOGİAF’ı temsil eden diğer bölge federasyonları ile aralarında oluşan iletişimin ve bağın önemine her zaman dikkat çekmişlerdir. “Netwerk” in kendilerine genel itibarıyla bilinçlenmelerine, atılımlarına ve ticari çevrelerine katkısından bahsetmişlerdir. Bu faydaları direkt olarak görmediğini söyleyen işadamları da vardı elbet. Ancak ticari girişimlerinde bu çatinin iş birliği ve diğer iş adamlarıyla tanışma anlamında büyük fayda sağladığını da belirtmişlerdir.

- “Bizi tabi burdaki konularla daha başka bizlere faydalı olabilecek kuruluşlarla tanıştırmaları ve o konularla da kurslar verip bilgilendirmesi yani bizi bikaç daha merdiven yukarı taşıyabiliyor diyebilirim yani. O konuda da öyle faydaları vardır.” (04, E, 51, Terzi)
- “Yani ben ııııı uluslar arası çalıştığımın dolayısı benim için avantajı çok fazla. Ben kendim yurtdışından getiriyorum. Orda mesela eee baktığımda Türkiye’de TUSKON olması lazım. Ordan da mesela bu şekilde eeee bir bağ kurma ve tanışma sağlandı. Orda bi eee netwerk sağlıyorsun, bir sosyal ağ oluşturulma imkânı çok rahatlıkla var.” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- “Netwerk dediğimiz bi sorumluluk olduğunda kapısını çalabilceğimiz, işte çeşitli branşlardaki arkadaşları kolaylıkla tanıyabileceğimiz e bi bilgi bağı yani. Esas bizi ilgilendiren ve önemli olan kısmı bu böyle diyelim.” (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- “Bu işe ben şimdi mesela bi eee ürün imal etmek istiyorum. Aklımda böyle bi fikir var. Ya da bi yerde bi ürün imal edip buraya ithal ettikten sonra gidip satacaz yani istiyoruz. Bunu tek başıma yapmak zor. Şimdi HOGİAF’a gittiğim zaman böyle böyle bi düşüncem var bana yardımcı olacak insanlar var.” (17, E, 33, Terzi)
- “HOGİAF gelip te size şunu yapın, bunu yapın demez. HOGİAF size sadece işte eeee netwerk ortamı oluşturur, eee kişilerle görüşme ortamı oluşturur. Çünkü herkesi her zaman göremiyorsun. Ancak böyle ııı toplantılarda görebiliyorsun, edebiliyorsun. Eeeemmm yani bize sinerji ve pozitif enerji veriyor.” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

“Netwerk” açısından yararlanılan faydaların yanı sıra işadamlarının bir kısmı, çeşitli ticaret adamlarıyla değişik ortamlarda buluşma, görüşme imkânı sağlaması ve büyümek, gelişmek açısından büyük fayda gördüklerini belirtmişlerdir. Söylenilen bu durumların diyalogları sıkılaştırdığını ve ticari iş birliklerini kuvvetlendirdiğini de eklemişlerdir.

- “Büyümede de biz mesela tek kişi büyüyemezsin, bir, iki, üç esnaf beraber olduğun zaman kurumlaşmaya gidersin yani. İşte bizde şu anda buna yönelmeye çalışıyoruz mesela, esnafımızı buna yönlendirmeye çalışıyoruz. O çok önemli yoksa büyüme olmaz.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- “Ticari atılım eee yani bizim şu anda ııı yani şu ana kadar HOGİAF’tan öyle ııı kendime direkmen böyle bi kendimize eee istifade ettiğimiz olmadı. Ha ııı HOGİAF ıı her zaman için ne zaman dünya çapında ııı bağlı olduğu TUSKON aracılığıyla dünya çapında ne güzel işler yaparsa biz onla gurur duyarız böyle biz ıı illaki şahsi menfaat olarak ta düşünmedik yani.” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “İleriye dönük, bence ufuk açma yönünden çok büyük avantajları var. Eeee tabi bildiğimiz konular olabilir, seminerler olsun ıııı diğer konularda, bilinmeyen konularda eee belki bi

hafıza tazelemek gerekir. Yani bir araya geldiğinde bunlarında eee herkesi için avantajı vardır.” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)

- *“Çok büyük avantajları var. Bunlardan bir tanesi; Türkiye’deki işadamları dernekleri TUSİAD ve TUSKON ile birlikte projeler yapmaları. Buraya Türkiye Cumhuriyeti’nden, devletimizden bakanların, büyük bürokratların gelerek o anlamda bize destek vermeleri, Türkiye’ye yönelik işadamları gezileriyle, Türkiye’den Hollanda’ya, Hollanda’dan Türkiye’ye iş gezileriyle, burdaki ticari anlamda da ticari işbirliği gerçekleşmiş oluyor.” (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)*

Daha öncede söylenildiği gibi ticari açıdan HOGİAF’ın katkıları oldukça çoktur. Bu katkılarla ilgili “verilen kurslar” ın, “ticari işbirliği” nin ve “seminerler” in etkileri olduğundan olumlu yönde bahseden işadamları HOGİAF’ın bu konularda çok başarılı olduğuna da dikkat çekmişlerdir.

- *“Eee mesela kurslar verildi. Eee muhasebe kursları verildi. Bazen eee değişik konularda seminerler oluyor yılda bi kaç sefer. Mesela bu vergi dairesinden birileri geliyor. Bilgilendiriyor.” (02, E, 38, Toptancı)*
- *“Eee şimdik direkt olarak ee bir iki defa bunlar şeyi düzenlediler muhasebe kursları en azından network oluyor. Mesela biz Tilburg’tayız Eindhoven’dan Breda’dan Walwijk tan arkadaşlar geliyorlar. Tanımıyorsun, onlarla tanışıyorsun çevren geliyor.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)*
- *“Türkiye’den gelen toplantılar olsun, şey olsun Türkiye’den gelen işadamlarımızla olsun, devlet yetkililerimizle olsun. Onlarla görüşmemizde faydası oluyor. Ha bide eeee kurslar düzenlediler Tilburg’ta Einthoven’da eeeeeii muhasebe üzerine, Hollanda muhasebesi üzerine eee o konuda yararlandık. Hollandalı uzmanlar getirdiler. Konuştular. Bu yüzden faydaları oldu yani bu şekilde yararlandık.” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)*
- *“Yani eee bazı arkadaşlar öyle bi eee seminer düzenliyorlar eee tabi faydalanma olabilir.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)*

Bunların yanında “Network” in etkileriyle BİAD’ın faydalarının arttığı söylenilebilir. Bu faydalar da, BİAD çatısı altında olan işadamlarının uygulamaya geçirecekleri projelerle, iş birliği yapılacak diğer iş adamlarıyla belirleyecekleri stratejilerle, dernek toplantılarıyla ve esnaflarla olan iletişimlerinden ötürü büyük fayda sağladıkları şeklinde ifade edilebilir.

- *“Şu seminerler şu tarihte başlayacak dediğin zaman iş bitiyor zaten. Esnaf geldiği zaman kendi kendine üretiyor. Bizim dememize gerek kalmıyor zaten esnaf zaten kendi diyor bu eksik bu eksik bunu yapalım bitti. Yok zaten dört kişi koydun ya bir araya üç kişi konuşuyor ya zaten bir fikir çıkar ortaya. Kendi kendine yürüyor zaten önemli olan bir başlangıç yapmak. Bu yönden HOGİAF’ın büyük avantajları var bize.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)*
- *“BİAD dolayısıyla bir faydası oluyor. BİAD’da HOGİAF’ın çatısı altında olduğu için, oradaki projeler BİAD’a yansıyor, o vesileyle bizde projeleri Brabant bölgesine yayma imkânımız oluyor. Hal böyle olunca da ııı e tabi bizzat uyguluyorsunuz. Oradaki yönetici arkadaşların bizi desteklemek amaçlı yönlendirmesi oluyor, bir iki toplantımız oluyo ne yapabiliriz diye.” (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)*
- *“Eee mesela ben ee eleman ararken ee ııı daha çok eee HOGİAF tarafından veya eee HOGİAF üyeleri aracılığıyla bana iş başvurusunda bulunan insanlar var. Eee network anlamında olabiliyor. Şurda tanıdığınız bi insan var mı? Gibi eeee şey oluyor, eee girişimler olabiliyor.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)*

Her fırsatta bahsettikleri gibi ticari atılımlarında ve bilinçlenmelerindeki “network” katkısı göz ardı edilemeyecek kadar çoktur. Kişiler, üye oldukları derneklere ister kültürel, ister ekonomik, isterse de farklı bir amaçla üye olmuş olsunlar geniş bir çevreye yelken açarlar. Bu çevre sayesinde üye olma amaçları doğrultusunda ilerleme kat ederler. İşte bu noktada işadamlarına, bütün bunların haricinde ticari çevrelerini oluşturmak için HOGİAF’dan sağladıkları faydalar sorulmuş ve bazı işadamları tarafından “network” in önemine dikkat çekilmiştir.

- “Biz küçük çaplı işletmeciler olduğumuz için yani o bu şekilde ıııı HOGİAF ve TUSKON aracılığıyla ııı çok güzel işler bağlayabiliyoruz ııı dünya çapında çok güzel işler bağlayabiliyoruz. Aslında bu fırsatımız var. HOGİAF olsun ııı bizi ıı her seferinde ıı iş toplantısına çağırıyorlar. Çeşitli insanlar geliyo. Gelen insanlar çeşitli işler yapıyorlar. O ııı çeşitli işler yapan girişimcilerle ııı tanışmamız aslında büyük bi avantaj.” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “Ticari eeee ticaret bilgilendirme ve geliştirme konusunda Türk arkadaşlarıma daha çok danıştım. Çünkü bizim işte sürekli dediğim gibi müşterilerimiz Hollandalı müşteriler olduğu için veyahutta tedarikçilerimiz mal tedarikçilerimiz Hollanda aaa değişik yerlerden olduğu için pek fazla bizim ooo Türklere iş adamlarıyla pek fazla ıııı işimiz olmadı. Pek samimiyetimiz bi yakınlığımız ııı olmuyodu. Ama işte ııı olası bi toplantıda veya bi iiieee konferansta bizim bir araya gelmemiz, en azından daha değişik böyle ıııı sektörlerde olsa bile değişik Türk adamlarıyla beraber, Türk iş adamlarıyla beraber birlikte kaynaşmamızı ve görüşmemizi sağlıyo. Bi sıcaklık oluyo bi ortam oluyo. Ve bu şekilde belki biz birbirimizi bir noktada bütünleyebiliriz, birleştirebiliriz. Böyle bir avantajı eee olabiliyor.” (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- “Eeeee bizim en çok yani dünyada kriz sonrası bizim ee branş büyük darbe görmüştür. Banka ve sigortacılık branşı. Bugün içinde bulunduğumuz şirkette biz hala ee güler yüzle karşılayabiliyorsak, bu tabi eee toplumun bize katkısı, güvenidir. HOGİAF gibi kurumların bize katkısıdır. O konuda bize eee ben manevi ve pozitif katkıda bulduklarını düşünüyorum.” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

3.6 İşadamlarının Hem Türkiye’ye Hem Hollanda’ya Ticari Açısından Katkıları

Hollanda’da yaşayan ve orada işveren konumuna yükselmeyi başarmış Türk işadamlarına her iki ülkeye de ticari açıdan ne gibi katkıları olduğu sorulmuştur. Genel olarak “ticari”, “ekonomik”, “kültürel” katkılardan bahsedilmiştir. Eğer bu katkıları tek tek açmamız gerekirse işadamları, ticari ve ekonomik açıdan katkılarını genel anlamıyla istihdam sağlamaları veya vergi ödemeleri açısından değerlendirmektedirler. Kültürel açıdan ise Türk kültürünü, İslam dininin güzelliklerini yaşadıkları ülkede en iyi şekilde temsil etmek ve insanlara anlatmak olarak açıklamaktadırlar. Bazı işadamları, yüklendikleri bu misyonlar haricinde

Hollanda ve Türkiye'ye sağladıkları katkıları yatırım yapmak ve hizmet yönünden de tanımlama yoluna gitmişlerdir.

- *"Şimdi burda da çok büyük iş yapanlar var. Pazar durdu. İşçilik çok pahalı, burda şirketler kapanacak ilk 10-15-20 senede hepsi kapanacak bu şirketlerin. Makinalar satılıyor ya da bunları alcaz biz Türkiye'de yatırım ortaklıkta bir yatırım."* (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- *"Benim önümüzdeki senelerde Türkiye'ye ve Ankara'ya yönelik bi projem olacak. Şayet buradaki gibi bir büro Ankara'da ve Türkiye'de kurabilirsem, o alanda Türkiye-Hollanda, Hollanda-Türkiye çatılı bir hizmet verebileceğimi düşünüyorum."* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *"Bizim Türkiye'ye ve Hollanda'ya, Hollanda'ya eee vergi yönüyle bi katkımız var. Çünkü işçi çalıştırıyoruz, devamlı istihdam sağlıyoruz, düzenli vergilerimizi eee ödüyoruz. Türkiye'de ee biz eeee holdinglere eeee yatırdığımız için biz sadece eee oraya aldığımız kişiler, akrabalar onlar bi iş sahibi oldular. Bide kendimiz işte şey aldık ordan eee arsa aldık, evler aldık, gayrimenkuller aldık. İşte eee o şekilde bi faydamız var."* (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)
- *"Benim şu anda eee hem burada hem Türkiye'de şirketlerim var. Gıda sektörü, makine sanayi sektöründe eeee Türkiye'de enerji sektöründe, emlak sektöründe. Eeeee iki taraftan da geliştirmek istiyorum iii işimi. Çünkü iii artık dünya bir köy haline dönüştü."* (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

Yaşadıkları ülkede kültürel açıdan kendilerine sorumluluk yükleyen işadamları, hem Türkiye'ye hem Hollanda'ya ekonomik ve ticari olarak sağladıkları katkılarıyla ilgili de, hedefledikleri misyonlar ve sergiledikleri vizyonlar sayesinde de köprü görevi üstlendikleri gerçeğini kabul etmektedirler. Bu noktada faydalarının da büyük ölçüde olduğuna olan inançlarını koruduklarını savunmuşlardır.

- *"Türkiye'yle direkt bi ilişkim yok yani. Hollanda'ya katkımız şu an ben işsizim o zamanlar sonra işveren oldum. İşveren ama yanımda işçi yok ama en azından Hollanda'ya bi şeyim yok yani bir eksim yok, vergimi ödüyorum, kirasını ödüyorum. Ekonomiye katım var yani."* (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)
- *"Türkiye'de tabi ki iş yapmak isteriz yani her zaman o manada her an her şey olabilir yani bir köprü vazifesi görüyoruz tabi. En azından Türk vatandaşlarımız bizden Türkiye ürünlerini istedikleri zaman burda direkt olarak Türkiye'yle çalışan toptancı arkadaşlar var onların ürünleriyle birlikte o bağ pekişmiş oluyor yani."* (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- *"Hollanda'ya zaten ödediğimiz vergilerle, hizmet sektöründeyiz yani sonuçta eee faydamız her zaman oluyor. Hollanda'ya zaten bi köprü görevimiz var. Çünkü Hollanda eeee bizi eee bu adamlar zaten esnaf, yani iş veriyö, işçi çalıştırıyo. Çünkü Hollanda'da da işsizlik var. Ben dört kişi istihdam ediyorum."* (17, E, 33, Terzi)

İşadamları her iki ülkeye de ekonomik ve ticari katkıların yanı sıra kültürel açıdan sağladıkları katkılardan da bahsetme yönüne gitmişlerdir. Genel olarak bu kültürel katkıları "bireysel değil toplumsal" olarak kattıklarını söyleyen işadamları, Türkiye'yi ve Türk insanını en iyi şekilde tanıtır, temsil etmek istediklerini de belirtmişlerdir.

- *"Ya işte bizim yaptığımız iş katkı unsuru sadece buraya şey yaptığı için, temsil ettiği için yaptığımız için, yani Türkiye'ye katkısı sadece kültürel olarkten veya Türkiye'yi*

anlatmamıza bu yaptığımız işin vesilesi vardır. Hem kendi kültürümüzü hem de Türkiye'yi anlatabilmemize vesile olan bi işimiz vardır yani” (04, E, 51, Terzi)

- *“Mesela Hollanda'ya baktığımızda Hollanda'daki insanları genelde ee şeydir. Bu ıı marketing ve ceo konusunda eeee yani ııı planlı çalışan bir toplum. Eeemm mesela yapmış olduğumuz projelerde bu şekilde değerlendiriyoruz. Aynı zamanda Türkiye'deki insanlarda bi şey başarıma yani 9 – 5 kavramı olmayan yani ıııı daha çok flexible, esnekler. Yaratıcılar böyle yani eee bi şey çözme arzusu eee kısacası yüksek motivasyon, esnek ve eee problem çözme kabiliyetinden faydalanıyoruz bu konuda.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)*
- *“Türkiye'de direkt bi iş bağlantımız yok. Fakat Türkiye hayranıyız yani. Eee aklımızda ve gönülümüzde her zaman Türkiye olduğu için. Türkiye belki de denizde kum misali bizde eee temsil etmeye çalışıyoruz.” (13, E, 48, Dijital albüm)*

Bir ülkenin yabancıları olarak yaşayan pek çok insanın karşılaştığı zorlukların kültürel, dinsel, ekonomik kısaca sosyal zorluklar olduğu söylenilebilir. Bu sebepten dolayı yaşanan farklılıkların yapmak istedikleri işlerde, yaşam standartlarındaki yükselmeye büyük etkisi vardır. Bu noktada bir kısım işadamları kültürel farklılıkları kıyas yoluyla tanımlamışlar ve bu farklılıkların ekonomik açıdan atılımlarda büyük etkileri olduğunu savunmuşlardır.

- *“Burada kendimi kıyasladığım zaman buradaki insanlara hem de Türkiye'deki durumlara bakıyorum mesela ıııı Türkiye'de bankacılık çok ilginç bana göre. Türkiye'de daha çok ıııı buranın on sene önceki bankacılık Türkiye'de şu anda yavaş yavaş gelişmeye başladı.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)*
- *“Türklerin bi özelliği var. Bende dahil içerisinde. Biz zaten Avrupalılardan farklı olduğumuz nokta da bu yani. Şimdi biz bi işi ilk önce yaparken başlamadan önce ne kadar kazanacağımıza bakarız. Avrupalı öyle değil. Sevdiği için yapıyor o işi. Biz bi işi çok kazandığımız için yaparız. Sevdiğimiz için yapmayız. Ondan sonra başarısız oluyoruz. Ama sevdiğin işi yaptığın zaman kazanç zaten eee zamanla geliyor. Ben öyle yaptım yani restoran işini sevmeyerek yaptım yani. Para kazanmak için yaptım yani. Ama severek yapsaydım bugün çok güzel bi restoran zincirim olabilirdi.” (16, E, 42, Çiçek Tazim)*

Bütün bu görüşler doğrultusunda iş adamları, her iki ülkeye de “kültürel”, “ekonomik”, “ticari” ve “yatırım yapma” açılarından sağladıkları katkılar sebebiyle “o köprünün taşlarından birisiyim” cümlesini kullanarak etkili bir rol oynadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle Türkiye'ye olan katkılar açısından köprü vazifesi görme konusundaki inançlarının arttığını savunmuşlardır.

- *“Bireysel olarak değil, toplum olarak düşünecek olursak, bir tuzumuz olduğunu düşünüyoruz” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)*
- *“Köprü kelimesi büyük bi kelime. Gerçekten köprü olabilmek için o noktaya gelmedik. Ama o noktada gelir. Geleceğine inanıyorum yani” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)*
- *“Türkiye'de tabi ki iş yapmak isteriz yani her zaman o manada her an her şey olabilir yani bir köprü vazifesi görüyoruz tabi.” (07, E, 36, Mobilya alım satım)*

- *“Türk işçiler ve insanların konsolosluk hizmetlerinden tutunda, formül doldurma, tercüme işleri, iş gezileri de dahil köprü vazifesi kurabilirsiniz. Böyle bir düşüncem var.”* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *“Planlarımız da var yani Türkiye için. Çünkü Türkiye şu anda çok güzel gelişmekte. Eeeee fırsatlar değerlendirecek şeyler var. Ona göre de eee yerlerimiz falan hazırladık. Yani ııı kendimizi tabi yani köprü olarak görüyoruz yani ne de olsa ıııı vatanımız. Eeee zaten Avrupa'nın krizi bizi o tarafa yönlendirdi. Artık ticareti Türkiye'de yapabiliriz diye o tarafa bakıyoruz şu anda.”* (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)

Birkaç işadamı ise köprü görevi üstlenmeleri konusunda kısa ve kesin cevaplar vermişler ve kendilerinin iki ülke arasında köprü vazifesi yapmadıklarını vurgulamışlardır.

- *“Türkiye'de herhangi bir bağlantım yok. Ama belki ilerde olabilir yani bizde Türkiye'de yaptırıp buraya getirme böyle şeyler aklımda var yani.”* (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- *“Köprü dediniz ya mesela Türkiye'de böyle bir durum yok. Ben bağımsız danışman olarak çalışıyorum.”* (14, E, 38, Finans Danışmanı)
- *“Kendimi daha çok Hollandalı olarak görüyorum. Vergimi burada ödüyorum, paramı burada kazanıyorum”* (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

3.7 İşadamlarına Göre Ekonomik İstikrarın Sağlanması İçin Gerekli Unsular

Ekonomik istikrarın sağlanabilmesi için gerekli olan unsurlar, fiyat istikrarı, adil gelir bölüşümü, istihdam, ekonomik büyüme... vs. şeklinde tanımlandığında, görüşülen işadamlarının farklı bakış açılarıyla konuya açıklık getirmeye çalıştıkları görülmektedir. Avrupa Birliğinin para politikası, üye ülkelerin pek çok vatandaşı tarafından oldukça tepki çekmektedir. Kriz mağduru ve destek bekleyen ülkelere yapılan yardımların kendi ülkelerinde verdikleri vergilerle olduğunu ve kendi yaşam kalitelerinin düştüğünü savunmaktadırlar. Mağdur olan Avrupa Birliği üyesi ülkelere yapmış oldukları yardımlar, görüşülen işadamlarına göre, ekonomide ve siyasette pürüzlerin doğmasına sebep olmaktadır. Bu noktadan hareketle ekonomik istikrarın sağlanması için gerekli unsurların neler olduğunu sordüğümüz işadamlarından bir kısmı, bu soruya, Avrupa Birliği üyesi olan Hollanda'nın vatandaşı olarak Avrupa ekonomisi ve siyaseti açısından yorum getirmişlerdir.

- *“Yani eee hükümetin istikrarsızlığı var. Şu anda Avrupa ülkelerine bağlı bir ııı birkaç tane ülkemiz var. ııı iflasın eşiğinde. Ama ıı bu ülkeler sadece ıı insanların ıı buradaki insanların eee biraz daha böyle sıkıntıya sokarak vergiyi arttırıyor veya ııı ekstra bi ücret ııı senin göremediğin ekstra yüklerle buralara yardım gidiyor.”* (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)

- “Hani ekonomik istikrar derkene yani eğer Avrupa ekonomisi düzenli bi raya girerse tabi ki bizde düzenli bi raya gireriz yani. Yok Avrupa ekonomisi kötüye giderse, tabi ki bizim işlerimizde etkileniyor yani.” (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- “İşte ııı girişimciler ve politikacılar başta olmak üzere böyle eee asıl gayenin eee hızlı şekilde eee para kazanmanın, eee paradan para kazanmadan ziyade eee üretken iii yeniliğe yatırım yapan eee insanların olması gerekiyor yani. Eeee yani o kadar eeee politikacı olmuş ki artık eeee politikacının asıl görevi aa asıl amacını unutup sırf politika yapmak için politika yapmaya başlamışlar. Eeeee bundan vazgeçilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)
- “Belçika veya Hollanda’da koalisyon hükümetleri var. Ama Türkiye’de hiçbir zaman koalisyon hükümetleri başarılı olamıyor. Bu da demokratikleşmeyle alakalı, yeni anayasayı önemsiyorum ben bunlarla doğru orantılı bir şey. Hâlbuki anayasa belli olmalı, her insanın hakkı hukukları belli olmalı, hangi parti gelirse gelsin o çerçevede orayı yönetmeli. Ama öyle olmuyor.” (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

Bazı işadamları, bu görüşlerin haricinde Hollanda’nın ekonomisine değinerek, örnekler verip, krizlerin etkisinden dolayı istikrarın yara aldığını da belirtmişlerdir. “Fiyatların cazip olmaması”, “halkın harcamalarından kısmaları” gibi olayların “korku” ve “belirsizliğin” etkisiyle olduğunu ve bunların düzelmesi için gerekli gördükleri stratejileri eleştirel bir dille anlatmaktadırlar.

- “Mesela Hollanda şuanda çöküme gidiyor. Ha biz ne yapabiliriz o zaman, piyasa durmadığı için piyasada ne gerekiyor ne gerekmiyor bunları değerlendirip ona göre yatırımları değerlendirmemiz gerekiyor. Şimdi burda çok yüksek teknoloji var. Mesela bunu biz Afrika’da kullanabiliriz. Türkiye’de de kullanabiliriz hala da Türkiye’de az kaldı on sene içinde burayı da sollayacak yani, onda tekrar çok şeyimiz yok. Ama bu teknolojileri tekrar kullandığımız zaman Hollanda’yı tekrar belli bir seviyeye koyabiliriz” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- “Hollanda’da aslında çok şeyi kısıtladılar. İnsanlar biraz hassas bakmadılar yani. Her şey pahalı insan biraz korkuyor yani ileriye benim şuan cebimde para da olsa yatırım yapmaya korkuyorum çünkü önümü tam göremiyorum yani. Bi belirsizlik var bi soru işareti var bi karamsarlık var yani.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)
- “Ekonomik istikrar aslında o ülkenin gidişatına bağlı. Hollanda ülkesi biraz insanları ekonomi bazında korkutacak bir durumda mesela şu anda durum hiç iyi gitmiyo Euro’ya girışten Birkaç yıl sonra hala da devam ediyor.” (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- “Avrupa’da ekonomi gittikçe geriye doğru gidiyor. İıı dolayısıyla yaptığımız projeleri mümkün mertebe eee az masrafla başarabilirsiniz, İktisadın altın kuralı... O şekilde başarıya ulaşabilirsiniz.” (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- “Hollanda’da artık girişimciler Hollandalı değil genellikle yurt dışından gelip şirketleri ele alacaklarından bahsediyorlar. Çünkü ıııı insan yok halk kalmadı. Yani mesela eee Almanya’da illa insanların çocuk sahibi olması için çocuk parası bağlıyorlar, ödenek veriyorlar. Avrupa bu şekilde yani eee baya bi sıkıntı yaşayacak. Yalnız onun için iyi bi politika sürdürmeleri gerekiyor. Mesela eeee Hollanda sosyal ülke olarak bir numara dünyada... İşsizlere maaş bağlıyorlar, hastalıkların maaşı var ve eeee sosyal güvenceler veriliyor.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)

Bu soruya verilen cevapların bir kısmı kendilerinin ve kendileri gibi girişimcilerin katkılarının büyük oranda ekonomik istikrara etkisinin olabileceği doğrultusundadır. İşadamları, iş prensibi olarak “plan ve projeler üretmek”, “düzenli çalışmak” ve

“devletin kurallarına uymak” kavramlarını benimsemenin önemine dikkat çekmişler ve girişimcilerin üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerektiğinin altını çizmişlerdir.

- “*Ekonomik istikrar hhhhhh (derin bir nefes verdi) güzel bi plan, proje yapmak. Bunu da eee güzel insanlarla yapmak.*” (02, E, 38, Toptancı)
- “*Dünya bizim içindir Dünya çapında ticaretin sağlanması için gayret edilmesi gerekir*” (04, E, 51, Terzi)
- “*Ekonomik istikrarın sağlanabilmesi biraz da girişimcinin elinde. Elindeki ekonomik değeri kimle paylaşması gerektiğini bilmesi gerekiyor.*” (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- “*Gerekli unsurlar eeee tabii düzenli çalışmak, bu ee devletin kurallarına uymamız lazım, eee her şey yani işyeri olarak ııı baktığımız zaman buranın daha düzenli, ııı temiz tutulması lazım. Eeee kaliteli mal getirmemiz lazım. Disiplin, güvenilir olmak, kaliteli olmak, ıı çeşitli dallarda ıı tek dalda kalmıyorsun.*” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)
- “*Hollanda’da iki faktör çok önemli; Dürüst bir, ikincisi yaptığın işi çok kaliteli yapman gerekiyor. Bunlar çok önemli. Bunları yapmazsan devamı gelmiyor.*” (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)
- “*Yaptığın işte süreklilik, devamlılık ee aynı düzeyde kalmak istiyosan, geri dönüşümlü olarak yatırım yapmak zorundasın. Şimdi sen bu işten para kazanınca diğer başka işlere yatırım yaparsan, belli bi süreden sonra bu işte kaybolur gidersin.*” (16, E, 42, Çiçek Tanzim)
- “*Daha az personel, daha az sorumluluk, daha az fatura eee daha az kafa ağrısı. Yani eee giderlerle gelirlerin ayarını iyi tutabilmek lazım*” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

3.8 İşadamlarının, Türkiye’nin Ekonomisine Sağladıkları Katkılar

“Türkiye’nin ekonomik kalkınma hikâyesi, tam anlamıyla bir başarı öyküsüdür” diyen Paul Wolfowitz, Türkiye’nin güçlü ekonomisiyle bölgedeki ülkelere çok iyi bir örnek olduğunu ifade etti. Wolfowitz, Türkiye’nin bu yolda pek çok zorlu süreçten geçtiğini belirterek, şöyle devam etti: “Türkiye’nin özellikle 2001 yılındaki mali krizden sonraki gelişmeler ve zorlukların üstesinden gelişi çok etkileyiciydi. Türkiye’nin bu kriz sonrası toparlanma dönemi pek çok kriterle bağlıydı. Uygulanan ekonomik politikalar, makro ekonomik istikrar, yapısal reformlar, bütün bunların neticesinde dış yatırımların Türkiye’ye yoğun bir şekilde kayması, özellikle son iki yılda gözlemlendi. Bu makro ekonomik istikrarı muhafaza edebilmek, tabii ki ekonomik ve yapısal tedbirlere devam edilmesiyle mümkün olacaktır” (HOGİAF, 2007, Sayı:3). Bu sözler doğrultusunda Türkiye’nin güçlü olduğu söylentisi üzerine iş adamlarından bu görüşle ilgili yorum yapmaları istenmiştir. Bu konuyla ilgili kendilerini nasıl konumlandıkları ve katkılarının olup olmadığı hakkındaki görüşlerini Türkiye’ye yönelik düşünceleriyle ifade etmeye çalışmışlardır.

- *“Hollandalı firmalarla zaten hep Türkiye'nin iyiye gittiği görüşülüyor. Öbür tarafta da zaten biliniyor. Biz de bunu kendimizce anlatıyoruz. Bunu da anlatmakla kalmayıp iş yapabileceksek veya burdaki tanıdığımız firmalar bizim branşımızda Türkiye'de bir yatırım yapabileceklerse o konuda tabi ki ee öncü olmak isteriz. Bilgilendiriyoruz da o konuda.”* (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- *“Şu anda katkı olarak ııııı şu anda benim yaşamım burada yani Türkiye'de bi gelecek hepimiz düşünüyoruz. Bu şekilde bi eeeee bi yatırım olarak bir katkımız olabilir.”* (14, E, 38, Finans Danışmanı)
- *“Ben sonuçta Türkiye'de ev alıyorum daire alıyorum. O şekilde bi katkım var benim. Ama iş ticaret olarak yatırıyorum.”* (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)

Hollanda ve diğer ülkelerde yaşamlarını sürdüren Türklerin büyük bir çoğunluğu her ne kadar yaşadıkları ülkede farklı kültürün ve farklı dinin yaşamını sürmeye çalışsalar ve bunların zorluklarını yaşasalar da, güçlü bir duruş sergilemeye ve bu duruşla diğer dünya insanlarına örnek olmaya çalışmaktadırlar. Yaptıkları yatırımlar ve ekonomik açıdan görüşlerini belirten işadamlarının haricinde bazı işadamları, “başarılı bir toplumun üyesi haline gelmeleri”, “fikren ve zikren Türkiye'nin yanında olmaları” ve “gelişmeleri sürekli takip etmeleri” durumlarının altını çizmişlerdir. Siyasi duruşun, bu duruşu bütün muhataplarına anlatmanın ve kendilerine yansımalarının da önemine dikkat çekmişlerdir.

- *“Türkiye'nin siyasi bir güç olması bizi burda baya bi rahatlatır duruma getiriyor yani. Yani şöyle diyim ister itemez yani biliyo musun tabi bu siyasi şeyle alakalı, siyasi duruşla alakalı yani. Ne kadar siyasi güçlü olursanız burda o kadar itibarınız artıyor yani ister istemez.”* (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- *“Eee bu konuda tabii eğitici seminerler ıııı ve kurslar düzenlenirse, eee işte yurtdışındaki insanlarımızı o tarafa yönlendirmek için... Gerçi siyasetçilerimiz gidip geliyorlar. O konuda şey yapıyorlar. Böyle düşünülmesi lazım.”* (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)
- *“İmaj olarak eeeee Türkiye'nin gerçekten eee son yıllarda işte ciddi bir atılım içinde olduğu, eeee hızlı büyüyen bir ekonomisi olduğu, artık eee böyle yani eee kendini yönetemeyen veya eeee dışarıdan beslenmeyen ya da kendini böyle eeee gayet iyi yöneten hatta eee dışarıya örnek olabilecek bi eee ekonomi haline gelebilmesi, bizim ee Türk iş adamları olarak eee o imaj bize de yansıyor. Hatta daha çok ciddiye alınıyosun.”* (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği sürecinde, bahsi geçen Türkiye'nin güçlenen ekonomisinin Avrupa Birliği içerisindeki konumlanmasının süreçle ilgili olduğunu belirten bir işadamı toplumsal olarak birlik içinde olmanın önemine vurgu yapmıştır.

- *“Bu bir süreçtir. Bugün veya yarın olacak bi şey değildir. Bizim eeee bazı artılarımız var. Genç nüfus gibi. Bizim ee büyüyen ekonomimizin en büyük örneği; ihracat yapan bir ülke olmamız. Yani üreten bir ülke olmamız. Tam anlamıyla tabi eee hammadde olarak*

üretiyoruz ama o da önemli. Hiç üretmemekten daha iyi, üreten bi toplumuz. Arap baharı denen eee yeni bir pazarın oluşması, Türkiye eee yüzde seksenlik ihracatını Avrupa'ya yapmakta. Bence bu yüzde elli olmalı. Yani ıı dengelemeliyiz. Çünkü Türkiye'nin eeee coğrafi yapısı bunu gerektiryo. Hiç kimseyle kötü olmayacaksın kardeşim. Herkesle alışverişin olacak. O zaman ıııı iyi bi konumda olursun. Bir de kendi enerjini, kendi gücünü oluşturmanız lazım.” (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

Her hangi bir konuda bilgi sahibi olabilmek için, yaşamak, araştırmak, yaşayanlardan dinlemek ya da gündemi izleyip takip etmek gerekir. Ekonomik, siyasi veya kültürel olaylar hakkında görüşülen bütün işadamları bu konularla alakalı fikir sahibidirler. Bütün bunların yanında, Türkiye'ye ticaret yapmak için veya aile ziyaretleri sebebiyle giden işadamlarından bir kısmı, Türkiye'de ve Hollanda'da basından, gazetelerden takip ettikleri ve muhatap oldukları kişilerden duydukları kadarıyla bu konuda fikir sahibi olduklarını ve Türkiye'nin güçlendiğini düşündükleri ekonomisine nasıl baktıklarına kendi gözlemledikleri kadarıyla değinmişlerdir.

- *“Şuan büyük sektörel boşluk neredeyse Türkiye'de hemen ona bişey yapmaya çalışıyoruz biz. Türkiye'de hayvancılığı bırakmış herkes. Hep fabrika olsun sanayi olsun bide bu bir moda olmuş artık. Benim fabrikam olsun. Senin de olsun. Yani gerçekten bu rekabet ondan büyümüş Türkiye'de.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)*
- *“Denizde bir damla yani. Türk deyince akla iş yapan iş adamı. Gerçekten yani faydası var yani Türkiye'nin güçlenmesinin... O zaman HOGIAF var mesela Türk iş adamları derneği Türkiye güçlendiği zaman ordan insanlar buraya geliyor. Burada bi nevi bağlantılar kuruluyor.” (02, E, 38, Toptancı)*
- *“Türkiye mesela Ankara'da kaldığımız zaman yolların bakımı, sonra ordaki insanların hayat durumu, yaşam tarzı genelde iyi. İyiyeye gidiyo yani. Pozitiflik var gözle görülür. Burada da tam tersi Avrupa onun için insanlarda artık bi kararsızlık var. Bende de var yani.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)*
- *“Eee biz burada reklamını yapıyoruz, Türkiye'nin ekonomisinin neden güçlü olduğunu ıııı anlatıyoruz. Diyoruz ki Türkiye şu an gerçekten Avrupa'nın hemen öbür yakasında eee son derece genç nüfusuyla inanılmaz derecede bi başarıya aç ve eee elindeki yer altı ve yer üstündeki zenginlikleriyle bize inanılmaz derece hizmet edebilecek genç bi ülke diyebiliyoruz. Fiyatları gösteriyoruz, kaliteyi gösteriyoruz, Avrupa'ya yakınlığını gösteriyoruz.” (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)*

3.9 İşadamlarına Göre Türkiye İle Hollanda Arasındaki Ticari Hacmin Değişimi

Görüşülen bütün işadamlarıyla, Türkiye-Hollanda diplomatik ilişkilerin 400. Yılı sebebiyle iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin ve ticaret hacminin durumuyla alakalı konuşulmuştur. Genel itibariyle Türkiye'nin büyüyen bir ekonomiye sahip olduğu ve Avrupa'dan bilhassa Hollanda vatandaşlarından Türkiye'ye yatırım yapmak için

yönelen pek çok kişinin olduğundan ve rakamsal verilerden haberleri olmasa da ticari hacmin iki ülke arasında iyiye gittiğinden bahsedilmiştir.

- “Çevreme baktığımda burdaki Hollandalıların Türkiye’ye yatırım yaptıklarını, orda ev aldıklarını, işyeri açtıklarını duyuyorum.” (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- “Eee eskiden Hollandalılarda şu düşünce vardı. Yani diyebiliyorlardı ki Türkiye güvenilir eee güvenilmesi çok zor bi ülke dolayısıyla güveni az olan bi ülkeye yatırımda ııı çok rizikolu bi iş olduğu için eee yatırım yapılması çok riskli olurdu. Allah’a şükür bu kalktı ortadan artık.” (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- “Türkiye biliyorsunuz şu anda aşırı derecede büyümektedir yani ve Türkiye’de son yıllarda kaliteye önem verdiği için tamamen farklı bir kurallar artık değişiyor yani” (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)

Genel anlamda ifade edilen bu görüşler haricinde ekonomi yönüyle bakıldığı zaman bazı işadamları hem ticari hacim ile ilgili hem de bu ticari hacmin artması için gerekli olacağını düşündükleri önerileri paylaşmışlar ve ticari hacmin artması konusunda ithalat ve ihracatın iyi gözlemlenmesinin önemine dikkat çekmişlerdir.

- “Şu anda Hollandalılar mesela yeni yeni lalenin asıl yerinin Türkiye olduğunu kabul etmeye başladı ve aslında çoğu da aslında bunu kabul etmiyor. O bile aslında başlı başına ııı çok büyük bi ticaret şeysi hacmi. Sadece lalenin kendisi çok büyük bi ticaret hacmi ama bu daha çokta geliştirilebilir.” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “Hollanda Türkiye olarak bakarsak aslında, dünyaya açılım olarak bakarsak Türkiye’den açılıyor. Bu şekilde bakılırsa Hollanda ve Türkiye arsında eeee günden güne daha fazla eee ııı bi ithalat, ihracat ıııı hacim olarak artıyor. Yani söylemek gerekirse Hollanda’dan Türkiye’ye ihracat azalıyor. Türkiye’den ithalat oluyodur. İthalatta çoğalıyor.” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- “Geçmişten bugüne yani Hollanda’yla Türkiye arasında belki çok bahsedilmiyo ama ciddi ticari eeeee ilişki var. Eeeee hatta mesela Hollanda Türkiye’ye yatırım yapan ülkelerin eeeee başında geliyor. İyi hatırlıyosam ilk üç veya ilk dört arasında eeeee bu iyi bir başlangıç. İleride daha çok katkısı olacağını düşünüyorum. Tabi bu da bizim kendi ülkemizin büyümesi, başarılı olmasına bağlı.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)
- “Türkiye-Hollanda arasında ne gibi, eee ticari hacim olarak, eeee günden güne burada Türk eşya, gıda ve maddeleri artıyor. Eeee Türkiye’den çok geldiğini görüyoruz artık. Bu gurur verici bi şey ticari anlamda baya bi gelişme var. Kapasite artıyor ama daha çok gelişebilir. Hollanda’dan da Türkiye’ye yani burada en çok gördüğümüz gıda olsun, mobilya olsun, özellikle tekstilde olsun çok ıııı güzel imkanlar sağlanıyor.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)

Ülkeler arası ticaretin artması ya da azalması yine ülkeler arası izlenen politikalarla doğru orantılıdır. Siyasi arenada ülkelerini temsil eden siyaset adamlarının sergiledikleri tavırlar ve ticaret adına almış oldukları kararlarla bağlantıların güçlenmesi veya zayıflaması durumları belirlenir. Görüşülen iş adamları da Türkiye ile Hollanda arasındaki ticari ilişkilerin bağlantısını siyasi tavırlarla ve sosyal ilişkilerle kurmaktadırlar.

- “Ya şimdi Hollanda çok uyanık bi devlettir. Hep sömürmüştür yani yıllar boyunca yani korkum o ki ilerde Hollanda yine kendi çıkarına şey etmesin. Yani Türkiye çok hızlı büyüdüğü için ister istemez bunlar bize uyacak gibi geliyor şu anda çünkü tanıdığımız büyük fabrikalar var Türkiye’den buraya ticaret yapan 20 senedir de buralara gidip geliyorlar. Çok ta iyi tanıyoruz.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- “Walla ben Hollanda’yla Türkiye arasındaki hacim ıııı büyüebilmesi için ilk etapta bu ihh Hollanda’daki mevcut olan şuandaki partilerin bi ıı gözden geçirilmesi gerekiyo bence.” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “Ticaret şu anda eee dediğimiz gibi siyasete göre değişiyor. Türkiye’nin konumu iyi olduğu için ticaret ıı biraz daha gelişti. Eeee Hollandalı şirketler daha çok ıı güvenle gidiyor Türkiye’ye yatırım yapıyorlar. Siyasi istikrara bağlı. Şu an da durum pozitif.” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye İşletmecisi)

1930’lu yıllarda yaşanan ekonomik bunalımın ardından ülkeler kendi içlerine kapanmayı, bireysel davranarak büyük bunalımın getirdiği sorunlara yönelmeyi tercih etmişlerdir. Bu da dünya ticaretinde işbirliğinden uzaklaşılmasına neden olmuştur. Ülkeler, kendi sanayilerini korumak ve dış ödemeler dengesi problemlerini çözmek için gümrük tarifelerini yükseltme yoluna gitmişlerdir. Ancak aynı dönemde sanayisi yeni yeni gelişmekte olan batılı ülkeler, dış ticaretteki durgunluktan büyük ölçüde rahatsızlık duymuşlardır. 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesinden sonra Amerika Birleşik Devletleri’nin öncülüğünde uluslararası ekonomik, sosyal ve siyasi yapılanma hedefi çerçevesinde önce Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü, ardından dünya ekonomisinde piyasa koşullarının işleyişini sağlamak üzere Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (IBRD) kurulmuş, uluslararası ticaretin serbestleşmesi hedefine yönelik olarak da Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması imzalanmıştır (Ateş, 2005, s. 59 – 60)

Uluslararası ticarete karşılaşılan sorunlardan biri gümrük sorunudur. Serbest ticaret ülkelerinin yararına olduğu gibi, dünya kaynaklarının da etkin bir şekilde kullanılması demektir. Buna rağmen, ülkelerin uluslararası mal hareketlerine müdahale ettikleri görülmektedir gerçekten her ülkenin gümrük tarifeleri, kotalar ve sübvansiyon vb’lerini benimsedikleri görülmektedir. Ülkeler bu yola neden başvurmaktadır? Bu tabii ki

ülkelerin uluslararası ticaret politikalarının bir sonucudur
(http://www.ekodialog.com/uluslararasi_ekonomi/subvansiyon-damping-nedir.html).

Bu sorun doğrultusunda görüşülen işadamlarından bazıları bu soruna değinmeden geçmek istememişler ve ticari hacmin bu sorunların da çözülüp işlerin sorunsuz bir şekilde yapılması sonucunda artacağına olan inançlarından bahsetmişlerdir.

- *“Türkiye'nin ee şey olarkten eee hükümet ee devlet olarkten belki eee engel prosedürler var. Mesela Türkiye'den buraya gelen bi ürün ufak tefek bi kaç işlemden sonra mesela gördüğümü size anlatayım yani adam yeni bi market açtı. Türkiye'den işte ee kuru gıdayı yüklenmiş markete de getirdi. Arkasından gümrük memurları var. Ne iniyosa kamyondan ee kontrol ettiler yani ee vergilendirmek için mesela diyelim ki 100 bin liralık mal indi. Vergi memuru bi kaç saatliğine yanlarında duruyor, mamülleri tespit ediyor, onları vergilendiriyor, ondan sonra da adam onu eee istediği gibi satabiliyor. Ama Türkiye'ye peynir götürelim desek, yani inanıyorum bu kadar kolay olmayacak.”* (02, E, 38, Toptancı)
- *“Türkiye'nin şuanda geçmişteki ben 2004ten önceki yıllar arasında bi Antalya'da serbest bölgede işletmeci olarak bir seneye yakın bir çalışmamız oldu. O zamanlarla şimdi zamanı karşılaştıracak olursak yani çok büyük gelişmeler oldu. Türkiye genelinde olduğu gibi gümrüklerde de oldu.”* (04, E, 51, Terzi)
- *“Bence çok fazla ilerleme yok. Türkiye'den bazı şeyleri buraya eeeee ithal etmeye çalıştık ama Hollanda'nın gümrük yasalarıyla karşılaştık. Mesela Türkiye'den gerçekten buradaki maliyetin eee çok daha düşüğüne bi malı ithal ettiğimiz zaman Hollanda'nın ekonomik koruma programı devreye giriyor.”* (17, E, 33, Terzi)

3.10 İşadamlarının Düşüncelerine Göre Hollanda Ekonomisinin Kötüye Gitmesi

Bilindiği üzere yaşanan küresel kriz, dünyadaki pek çok ülkenin büyük sıkıntılar yaşamasına sebep olmuştur. Hollandalı Türk İşadamları yaşadıkları ülkeye maddi manevi sahip çıkma düşüncesini benimsemiş, Avrupa'nın ve Hollanda'nın da etkilendiği, yaşanan bu krizin onları durdurmasına izin vermeksizin yeni girişimlerle gündemde kalmayı başarmışlardır. Bazı katılımcılar Hollanda ekonomisinin kötüye gitmesiyle alakalı eleştirel yorumlar getirmişlerdir.

- *“Artık gelip insanoğlu çok fazla alıştığı için bir adım geri atmayı gerileme zannediyor. Gerileme yok aslında durma var.”* (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- *“İki sene önce adam araba tamirinden mesela bi yerinden ufak bi ses geldiğinde hemen geliyordu. Ama şimdi adam arabası yolda kaldığı zaman telefon ediyor. Mecbur kaldığı zaman işte o da maddiyata dayanıyor”* (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)
- *“Hollanda toplumu yaşanan bir toplum yani ee çalışanların az olacağı ve çalışmayanların daha çok olacağı bir toplum haline gelecek. Bu da eeeee çalışan toplum üzerinde baskılar oluşturduğunu hatta eeee refah seviyesinin düşebileceğini eee ön görebiliriz.”* (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)

- *“Bizim de işlerimiz düştü. Bizim de ciromuz düştü. Ama ciromuz düştü, işler kötü gidiyo diye oturup dertlenirsen bu sefer elindeki kaybedersin. Elindeki tutup hani bu ortalık biraz düzeline kadar, kafanı suyun üzerinde tutup, boğulmuyorsan bu başarıdır.”* (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

Daha öncede bahsedildiği gibi, Avrupa Birliği, belirlemiş olduğu para politikası, Euro bölgesi içinde almış olduğu siyasi kararlar ve zaten hali hazırda dünyaca yaşanan kriz sonucunda ciddi anlamda ekonomik olarak sancılı günler yaşamaktadırlar. Bazı işadamları, Hollanda’daki kötü gidişatın sebebini Avrupa Birliği’nin Euro’ya geçmesine ve Avrupa’daki para politikasının kötülüğüne bağlamaktadırlar.

- *“Avrupa’nın tamamında Euro ile alakalı bir sorun olduğu için Hollanda’da kişiler biraz kendi toplumuyla alakalı yani bi duyumda hemen frenleyebiliyor kendisini ee fazla şeyler yapmıyor işte ekstra giderler falan kısıtlıyorlar.”* (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- *“Eeeee Euro geldi, hayat pahalandı. Devlet politikasında Vergi kanunu eeee tamamen değişti. Hollanda politikasında bunlar eeeeeı bilinçli olarak yapıldı. Mantıklı düşündüğümüz zaman politika öyle durum ki eeee bir kuralı direkt olarak eeee günlük hayata çeviremiyorlar. Çevirse eee panik olacak her yer.”* (14, E, 38, Finans Danışmanı)
- *“Romanya, ııı Türkiye’nin tam on yıl on beş yıl gerisinde. Yunanistan yirmi yıl gerisinde. Yani ben bana göre öyle. Yani hiç bi sanayisi yok, hiç bi şeyi yok. Daha yeni yeni gelişen bu ülkeleri almışsın, para etmiyo. Yollar yok, ne bileyim gelişmemiş ülkeler. Şimdi parayı bölüşürse bu ülkelerle işte eee Belçika, Hollanda, Almanya, İtalya, Fransa parayı bunlar bölüştü. Eee nereye kadar verceksin. Herkes diyor. Bırak Yunanistan’ı kendi halkına bak. Bi kere sen üretmeyen bir ülkesin, tedbirini de almıyorsun. Doğal olarak bu krizin oluşmasının tek sebebi, Avrupa Birliği’nde ki bu para politikasıdır.”* (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

Bu görüşlerin yanı sıra katılımcılardan bazıları Avrupa’nın dolayısıyla da Hollanda’nın ekonomisinin gerçekten kötüye gittiğini ve hatta kötü olduğunu dile getirmişlerdir. İşadamlarının söylemlerine göre, Hollanda halkının zamanında refah içinde yaşadıkları ve şu andaki gidişatta da bu refaha sahip olamamanın getirdiği şokla kendilerini toplama sürecine girdikleri ve devletten yardım alabilecek durumda oldukları da söylenilebilir.

- *“Her bi çıkışın bi inışı vardır. Eeııı Hollanda güzel günlerini yaşadı. Daha da kötüye gider. Tamam belki bi Afrika gibi olmaz ama nolur? Düşer yani bu kesinlikle gözükten bi şey”* (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- *“Devletin kendisi çok zengin, Hollandalılardan da çok zengin var ama orta sınıf, durum kötüye gidiyo. Burda mesela ekonomik yardım paketi veren kuruluşlar var.”* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *“Mesela ben duydum ııı Hollanda’daki fakir insanlara Türkiye’deki gibi paket getiriyorlarmış yani tabi ki yani bu Avrupa’da olması, erzak paketi veriyollarmış eğer Avrupa’da böyle bişey varsa yani, tabi ki halkın ekonomik olarak kötüye gittiği var ki yani böyle bişey yapıyolar yani.”* (09, E, 41, Merdiven Ustası)

- *“Evet Hollanda devleti çok kötüye gidiyo. Kötüye gidiyo deyince eee tabi ekonomik refahın eee 80’lerde bittiğini düşünürsek gerileme dönemindeyiz. Eeee Hollandalılar bize gıptaıyla bakıyo yani.”* (13, E, 48, Dijital albüm)

Tabi bu soru yöneltildiği zaman bazı işadamları krizin olmadığını, aksine devlet üst yetkililerinin ve toplumun suni kriz yarattıklarını, aslında her hangi bir kriz içerisinde olunmadığını, devlet desteğiyle (örneğin; “vergi” ve “sigorta” ödemelerinin azaltılması) bu gibi durumların altından daha rahat kalkılabileceğini ve bu önlemler alınmazsa “gidişatın kötü” gideceğini savunmuşlardır.

- *“Biraz eee devlet desteği olsa iş yapanlara, kiralarla bazı şeylerde ne bileyim düşüklük olsa eee ben inanıyorum ki ekonomi biraz daha canlanır.”* (02, E, 38, Toptancı)
- *“Ben aslında Hollanda ekonomisinin çok iyiye gittiğine inanmıyorum. İnanılmaz derecede biii parasal birikim var bankalarda. Mevduat olarak, biriksin dersin, faizi gelsin dersin yani iii inanılmaz derecede bi para birikmiş durumda Şu anda 700 milyar dolardan bahsediliyor bu sadece halkın iiiiii bankada biriktirdiği para bu. Normal devlet falan devletin kendi zenginliğinden bahsetmiyoruz. Dolayısıyla sadece insanlar korkuyor. Ortada suni bir kriz iii söz konusu olduğu için maalesef insanlar böyle iii o parayı vermekte biraz çekiniyorlar.”* (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- *“Ya şuanda biz bundan üç sene önce dört sene öncesine kadar Hollanda iş piyasasında iyi kazanıyoduk alıyoduk satıyoduk yani. O düştü yani. Çünkü her şey pahalılanıyor burada yani işte eee hastalık sigortası bilmem ne eee bi çok konularda eeee işte iş adamları daralmaya başladı. Şu anda gidişat hoş değil.”* (16, E, 42, Çiçek Tanzim)

Bu yorumların haricinde bazı işadamları, Avrupa’nın kötüye gidişatının sebebi olarak, Avrupa Birliği üye ülkelerin kendi birlikleri arasında (zenginden fakire) yardım götürülmesini göstermiştir. Bunların yanında gidişattan pek memnun olmadıklarını belirten işadamları bu sebepten dolayı gelecekte Türkiye’ye geri dönüş yapma yönündeki düşüncelerini paylaşmışlardır.

- *“Ekonomik yönden sıkılıp intihar eden insanlar çok. Ben Hollanda vatandaşıyım iii Türk vatandaşlığı yok eee ama Türkiye’de yaşamak istiyorum. Türkiye’de doğdum, eğitim aldım ve samimi söylüyorum (Elini masaya vurdu) ülkemizin kıymetini bilelim.”* (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- *“Ben kendi hislerim, beş seneye kalmaz burdaki halkı, kendi halkı, Hollanda halkı Türkiye’ye gidip işçi olarak çalışacağına da inanıyorum yani.”* (04, E, 51, Terzi)

3.11 Türkiye’nin AB’ye Girmesi Sonucu Ekonomik Olarak Yaşanacak Değişimler Ve Bu Değişimlerin Yaratacağı Etkiler

İkinci Dünya Savaşı’nın Avrupa’da yarattığı yıkım, bu acı tecrübenin bir daha yaşanmamasını sağlamak için ülkelerin işbirliğine gitmesine yol açmıştır. Bunun için

atılan ilk adım Fransa, Batı Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un 1951'de imzaladıkları Paris Antlaşması ile kurdukları Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olurken, 1957'de aynı ülkeler Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması'na imza atmışlardır. Bu ekonomik bütünleşme hareketi zamanla son derece önemli bir yapı haline dönüşmüştür. Kuruluşundan bu yana yönünü her zaman Batı'ya, dolayısıyla Avrupa'ya çevirmiş olan, tercihlerini ağırlıklı olarak Batılı örgütlere girmek için kullanan Türkiye de, 31 Temmuz 1959'da Topluluğa ortak üye olabilmek için başvurusunu yapmıştır (Uysal, 2001, s.2).

Günümüze kadar devam eden bu üyelik süreci, geçmişten bugüne halk arasında çeşitli ve gündemden güne değişen yorumlara açık kalmıştır. Bu yorumlar Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi konusunda olumsuz sonuçlar doğacağına olan inançlar doğrultusundadır. Bu olumsuzluklar "ekonomik", "siyasi" veya "kültürel değerler" açısından değerlendirilmektedir.

Öncelikle işadamlarına Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi ile ilgili ne düşündükleri sorulmuş genel olarak "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne ihtiyacı yoktur" ifadelerinin kullanıldığı görülmüştür. Türkiye'nin bu Birliğe girmesi konusunun karışık olduğuyla alakalı fikirler ifade edilmiştir.

- *"Avrupa Birliği Türkiye hikayesi yılan hikayesi şu anda"* (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- *"Akıllı davranıp Türkiye'yle iş birliği kurmaları lazım"* (02, E, 38, Toptancı)
- *"Bugüne kadar biz Avrupa'ya bağımlı olarak yaşamadık, büyümemizde Avrupa'ya bağımlı olarak değil"* (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- *"Türkiye ticari ilişkileri aslında Avrupa Birliğine girdiği zaman daha o kadarda cazip bir konumda olmaz"* (04, E, 51, Terzi)
- *"İnsanlar Türkiye Avrupa Birliği'ne girdiğinde tüm Türkiye Avrupa'ya göç edecek zannediyorlar. Ama aslında böyle değil ki. Pazar büyük Türkiye'de... Tam tersi olacak diye düşünüyorum ben"* (17, E, 33, Terzi)

Avrupa Birliği'nin para politikası, ihracattan çok ithalata yönelmesi gibi yaklaşımları sebebiyle Türkiye'nin bu birlik içerisinde olması Türkiye'yi ekonomik anlamda geriye taşıyabilir düşüncesi pek çok kesim tarafından benimsenmiştir. Görüşmeye katılan işadamlarının bir kısmı Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi sonucunda "ekonomik" anlamda Türkiye'nin zor durumda kalacağını düşünmektedirler.

- "Eeee bi beş yıl öncesinde Türkiye'nin bi Avrupa Birliği'ne girmesinde bazı avantajlar görülüyordu. Şu an için eee bunlar tersine döndü, Avrupa için büyük bir avantaj olacaktır. Bu da zaten genel olarak cevap şeklinde gelmiştir. Mesela şimdi bi Avrupa'ya baktığınız zaman bi Yunanistan büyük kuşkuyla bakıyorlar. Fransa ki büyük bir ekonomidir Avrupa için eeee Almanya'dan sonra... Eeee bunlar hepsi düşüşte gözükürken, Türkiye çıkışta gözükürken yani... Böyle bi durumda Türkiye'nin Avrupa'dan bi katkı çıkaracağı değil, Avrupa'nın Türkiye'den büyük bi katkı çıkaracağı gözüküyo." (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- "Türkiye'deki gençler farklı bakıyo konuya tabi ee serbest dolaşım her şey demek değildir belki olacaktır fakat Avrupa'nın bazı ülkeleri iflas eşliğinde yani Türkiye'nin AB'ye katılıp ta kafalarını karıştırmaması hiçbir şekilde avantaj olmayacaktır. Dezavantaj olacaktır" (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- "Şimdi baktığım zaman ıı Türkiye Cumhuriyeti'nin, devletimizin Avrupa Topluluğu'na girmesine ben hiç ıı taraf değilim. Çünkü Avrupa Topluluğu bünyesindeki ülkeler Euro bölgesi ülkeleri ekonomik durumları eee hepsi facia, batmak üzere hepsi batıyorlar." (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)
- "Türkiye'yi olumsuz etkiler. Zaten Türkiye'de biz Avrupa'da bulunan işadamları olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini eeee ekonomik yönden istemiyoruz. Ekonomik yönden Türkiye'ye bi artı getirmes ama ıı iş alışverişlerinde bu kolaylık sağlar. Avrupa şu anda krizde. Yani ıı krizde olmasaydı büyük artılar getirirdi. Onu biliyoruz. Türkiye eeee ıı bunlara yük olmayacak, ıı bunlar Türkiye'ye yük olacaklar." (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)
- "Türkiye'nin pek bi çıkarı olmicak Avrupa Birliğinden. Hollanda'nın da yani ben ee bi Hollandalı olarak ta söyleyeyim yani Hollanda'nın da eee çıkmasını istiyorum yani. Çünkü Hollanda ee vergi ödeyenler olarak ee vergimizin çok büyük bi kısmı ee Avrupa Birliğine gidiyor. Brüksel'e gidiyor. Ee Brüksel'de bu dağılımı bizim Hollanda toplumunun menfaatine yapmıyo yani." (13, E, 48, Dijital albüm)

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin, Türkiye'nin "İslam ülkesi" olması ve "büyüyen genç bir nüfusa sahip olması" konusunda oldukça çekinmeleri doğrultusunda bazı işadamları, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması durumunda "ekonomik" dezavantajların yanı sıra sosyo-kültürel ve sosyo-politik açılardan da zarar görebileceği konusunda endişelendiklerini belirtmişlerdir.

- "Türkiye bizim için cazip bi ülke haline gelmeyecek. Bizim kendi açımızdan. Dolayısıyla biz başka ülkelere gidecez tabii ki ama tabi kendi dilimizi, kendi kültürümüzü iyi bildiğimiz için Türkiye'yle çalışmak bizim her türlü avantajımıza sebep olur. Artı bide Türkiye açısından düşüncecek olursak, bence yine Türkiye için de kötü olacak. Çünkü şu anda Türkiye çok iyi bir trend içerisinde devam ediyor. Bence Türkiye AB'ye girmesin." (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- "Yani ee kültür olarak ciddi şekilde farklılıklar var. Eeeee Avrupa Birliği'de bunu resmen söylüyor. Daha çok eeee Avrupa Birliği kültürü daha çok Hıristiyanlık ve eeee kısmen de

Yahudilik kültürüne dayanan bi kültür. Türkiye'deki kültürde, eee Türk kültürü de aaa Türk-İslam dediğimiz eee onun sentezinden oluşan kültür. Yani temel itibariyle baktığımızda ciddi farklılıklar var. Türkiye'nin durumuna baktığımızda, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi bence Türkiye'deki gelişmeleri yavaşlatacağını düşünüyorum. Çünkü III Avrupa Birliği'nde gerçekten ciddi bir eee bürokrasi var ve eeee bu bürokrasinin parçası olmak Türkiye'nin ciddi bi eee eforuna eee alacak.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)

- *“Türkiye Avrupa Topluluğuna girdiği zaman ne kadar sorun olur çünkü III Türkiye'nin genel manada nüfusundan şey yapıyorlar genç bi nüfusu var. Ondan tedirgin oluyorlar. Ama III Türkiye açısından yani Türkiye bence yani benim kendi fikrim girmesinde bişey görmüyorum yani. Yani bi unsur görmüyorum. Çünkü iyi sürekli iyi gidiyor yani” (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)*
- *“İnsanlar Türkiye Avrupa Birliği'ne girdiğinde tüm Türkiye Avrupa'ya göç edecek zannediyorlar. Ama aslında böyle değil ki. Pazar büyük Türkiye'de... Tam tersi olacak diye düşünüyorum ben” (17, E, 33, Terzi)*

Türkiye'nin AB'ye girmesi sonucu, yaşanması olası sosyo-politik dezavantajlar hakkında görüşlerini paylaşan bazı iş adamları, “Türkiye'nin yükselen genç nüfusa sahip olması” ve “Türkiye'nin İslam ülkesi olması” konularında Avrupa'nın endişe içinde olduklarına ve Avrupa Birliği içerisindeki para politikasının ülkeler arasındaki çöküşlere zemin hazırladığına değinmişlerdir.

- *“Kemer sıkma politikaları var. Yani öyle inanın maalesef öyle. Almanya, Fransa Euro bölgesinden çıkmayı II tekrar olmasın diye uğraşiyor. Dolayısıyla o anlamda da birliklerinin bozulacaa, tekrar ekonomik bir düzensizlik olucaa endişeleri var. Hollanda'da genellikle Almanya eksenli politika takip ettiği için eee istemiyorlar. Ama III Hollanda içerisindeki politikacılardan, ekonomistlerden de III guldene geri dönlün diyenler de var.” (08, E, 44, Özel sigorta danışmanlığı)*
- *“Zaten III bunlar fakirleşse bile almazlar. Çünkü III Hristiyan bi grup oldukları için Fransa başı çekiyor bilhassa ha bizim içinde iyi olur gerçekten de. Eeeee Müslüman olduğu için almazlar. Ha bundan on sene önce III hepimiz istiyorduk girmeyi ama şimdi istemiyoruz. Ama eeee uyum yasalarıyla Türkiye gerekli düzenlemeleri III yaparsa zaten girmiş gibi sayılırız, yoksa kâğıt üzerinde olmak şart değil en azından eeee belli paralar veriliyor. Bir korkuyorlar: Türkiye büyük bi eee şeye sahip nüfusa sahip ve alacağı pay yüksek. Söz sahibi eeee olması yönünde eeee baya bi etkili olacak. Ondan dolayı bi Almanya, bi Fransa'yla eşit duruma getirmek istemiyorlar. Yani III almaları çok zor.” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)*

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi konusuna dezavantajlı gözüyle bakan pek çok işadaminin yanı sıra ufak ta olsa AB'ye üyeliğin olumlu sonuçlar doğuracağına inanan işadamları da yok değildir. Bu işadamları daha çok “ticaret rahatlığı”, “serbest dolaşım” açısından Türkiye'nin avantaj sahibi olabileceğini belirtirken, aynı şekilde Avrupa'nın da Türkiye üzerinden “geniş pazarlara açılabilmesi” konusunda rahatlayacağını vurgulamışlardır.

- *“Türkiye zaten kendi ayaklarının üzerinde III kalabilecek bir ülke. Avrupa sürekli önüne geçmeye çalışıyor. Türkiye girerse Avrupa Birliği'ne eeeeeIII tabi Türkiye için biraz gelişeceğine inanıyorum özellikle ticaret sistemi ve vergi alanında şu anda Türkiye'den*

masraflı. Ama bu şartlar kalkarsa Türkiye rahat bi şekilde ticaret yapabilecektir.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)

- *“Avrupa Birliği’ne girdiği zaman eee ciddi bi potansiyel yakalayacağına inanıyorum Türkiye’nin yani bu konuda. En azından eee Türk esnafının ürünlerini vesaire eeee Avrupa pazarında daha rahat satabileceklerine inanıyorum yani.” (16, E, 42, Çiçek Tanzim)*
- *“Ya Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne girmesinin bi eee Türkiye’ye zararı yoktur. Artısı vardır. Türkiye’nin zaten eeee girmedığımız halde yüzde 80 iii ihracatımız var. Bu daha çok artar. Daha çok ihracatımız artar. Eeeee Avrupa’daki firmaların Türkiye’ye akışı daha çok hızlanır.” (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)*
- *“Bence çok zararlı olacağını sanmıyorum yani iletişim güçlenir, birazda insanlar birbirleriyle insanlar mesela Türkiye’den buraya rahatlıkla gelebilir yani. Mesela bu gelemyosa işini yapamıyo demektir. Bu bi eee engeldir. Mesela ben veya bi Hollandalı buradan kalkıyor yani ıııı 15Euro havaalanında vize parası ödüyor, elini kolunu sallayarak üç ay Türkiye’de dolaşabiliyor. Yani hiç sorgusuz sualsiz işini yapabiliyor. Ama bir Türk işadamı buraya geleceği zaman belki bir ay vize için uğraşılıyor. Zaman kaybediyor yani.” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)*

3.12 İşadamlarının Öz Eleştirileri

Öz eleştirilerini yapmaları istenilen işadamları pek çok konu açısından soruya cevap vermişlerdir. Öncelikli olarak kendilerine bakan yönüyle öz eleştirilerini paylaşan işadamları, kişisel veya ailevi açıdan görüşlerini paylaşmışlar ve “keşke” dediklerini, bu güne kadar ki sürelerde “pişmanlık” kelimesini oldukça kullandıklarını belirtmişlerdir.

- *“Valla işte ben dedim yani öz eleştirisi biraz imkansızlık, yani işi tam prensip olarak yürütememe ve gelen müşteriye tam olarak cevap verememe biliyo musun? Yani bunları tamamen evet ve bide dil konusunda biraz sıkıntı olması bizim için bir benim eee eleştirilecek bi konumuz var yani.” (09, E, 41, Merdiven Ustası)*
- *“Geçmişte çok şeyler yaptım. Yaptığım şeylerden de hiç pişmanlığım yok. Ama yapmadığım şeylerden üzüntü duyuyorum. Bazı şeyler daha yapmam gerekirdi. Hepsi o bu kadar basit.” (13, E, 48, Dijital albüm)*
- *“Ben çok genç yaşta evlendim. Ben eşimden ayrılacağım bu hafta eee öyle karar aldık. Şimdi geçmişe baktığınız zaman genç yaşta evlendim. Bu da hayatın eeee zorlukları içerisinde yaşamının eee etkisi altında kaldığıma inanıyorum.” (14, E, 38, Finans Danışmanı)*
- *“Tabi yani yanlış yaptığımız şeylerde çok doğru yaptığımız şeylerde eee belki doğru sandığımız şeylerde bazen yanlış olarak çıkıyor. Bence ee hızlı kararlar vermemek lazım.” (16, E, 42, Çiçek Tanzim)*

Eğitim eksikliğinin kendi kişisel gelişmelerinde, bugünkü konumlarına gelmelerinde önemli bir etkisi olmuştur. İşadamları öz eleştirileri konusunda “eğitim” eksikliğinin kendilerinde büyük yaralar açtığını vurgulamışlardır.

- *“Yani okumamız gerekiyordu bizim. Tabi önümüzde kimse eğitici olmadığı için yol gösteren olmadı değiştirseydik iyi mi olurdu onu da diyemem şu anda yani o da bi ders. O ders olmasaydı şu anda dernekçilik yapmazdım veya genç nesile yol açmayla ilgili bi faaliyetler yürütmezdim. En azından bu gibi bir hedefimiz var şu an.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)*

- “Yani keşke biz ilk Avrupa’ya geliş nedenlerimiz Türkiye’de bir eğitim şeklini, Avrupa’da yaşam değil bir eğitim şekli düşünüp o sebeple buraya gelseydik. O zaman çok farklı bi yerlerde olabilirdik. Ben de Türkiye’nin o zaman ki ilk dedelerimizi atalarımızı gönderdikleri 60lı yıllarda o zamanlar yani hiçbir kültürünü veya diliyle alakalı buranın hiçbir şeyini bilmedikleri için hep dışlanmışlar yani çekimsiz kalmış o yüzden de bizdeki imaj tamamen yani belki de zamanındaki Afrika köleleri gibi bunların gözünde öyle değerlendirilmiş.” (04, E, 51, Terzi)
- “Normalde işte ııı aslında ben işadami olmak istemiyordum; arkeolog olmak istiyordum. Ama işte ııı kısmet olmadı, Allah istemedi iki. Biz bu noktalara geldik. Orda biraz kendime ııı bazen kızıyorum.” (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- “Mesela ben eeee daha eğitilmiş olabilirdim. Ya ben mesela çok üst düzeyde bi İngilizce okumak, konuşmak isterdim. Eeeee ben buraya geldiğimde eeeee dış eee politikayı, dış ticareti tanımayan, bilmeyen insandım. Keşke Türkiye’deki eğitimler bu konuda eeee yeterli olsaydı. Yani buraya çok donanımlı gelmek isterdim. Belki o zaman da gelmeyebilirdim o ayrı bi şey ama eeee bence Türkiye’de de kalsa, yurtdışında da olsa bizim gençlerimiz yani ıııı üniversite öğrencilerimiz çok donanımlı olmalı. En azından eee Avrupa kriterlerine uymalı.” (18, E, 33, Restoran işletmecisi)
- “Eezaten yani ıııı seni doğruya götüren kendi yanlışların oluyor. Kendi eksiklerin oluyor. İşte bilgi birikimini geliştirmen gerekiyor. Sadece okulda öğrendiklerin yetmiyor. Yılda mesela bizim branşımızda eee yılda yedi sekiz defa diplomayı koruman için, uzmanlığını koruman için kursa gitmen gerekiyor. Yoksa bu işi yapamazsın. Aynı o olduğu gibi ticaretle de bireysel ilişkilerde, ticari ilişkilerde eeee her bi insandan bi şeyler öğreniyosun. Her sene bi şey öğreniyorsun. Ben bu işi tam biliyorum deme şansın yok.” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

Daha çok manevi duygularla yollarında ilerleyen ve kaderci bir tutumla yaşamlarını sürdüren işadamları hem öz eleştiri olarak hem de kendilerini değerlendirmeleri açısından dikkat ettikleri olguları “dürüstlük”, “kadere inanmak” ve “profesyonel olmak” kavramlarıyla tanımlamışlar ve genel itibarıyla yaptıkları işler veya ekonomik alanda attıkları adımlar açısından daha çok yorum getirmişlerdir.

- “Geçmişte eee hep şuna dikkat ettim yani eee dürüst bir şekilde çalışayım. Para kazanmak bi yana yani dürüst çalışmak bi yana. Mesela işime oldukça sadık kalmaya çalıştım. Dürüst olmaya çalıştım. Para, yüzü sıcak ama çok da tehlikeli bi şey yani. Kalbe girmemesine çalıştım yani özellikle bu paranın. Ha zengin olmak gibi de bi hayalim yoktu. Yani hani evi geçindirelim, kimseye muhtaç olmadan.” (02, E, 38, Toptancı)
- “İşe girdikten sonra hesabını yapıyoruz, sonra olmayacak deyip geri çekiliyoruz. Ama ııı vakitli çıkma yapıyoruz yani üç sene daha beklesek belki bizi tamamen batıracak. Ama bunu önceden mesela eeee hesap yapsak öz eleştiri olarak. Belki girmeyecektir direkt perakendeye girmez, direkt internet olayına girmiş olacaktık belki eeee daha akıllı karlı bi iki senemiz olcaktı belki. O şekilde bi öz eleştiri.” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- “Tabiki insan dünkü aklını beğenmez derler. Tabiki kendim açımından da çok daha farklı şekilde olabilirdi. Fakat işte herşey kaderin çizgisiyle devam ediyor bazı işler vardır direkt hemen şey yapabileceğiniz karar verip, çok radikal bir değişiklikler yapabileceğiniz ama o şekilde bi değişiklikler ben yapmadım hiçbir zaman iş hayatımda.” (07, E, 36, Mobilya alım satım)
- “Eee önceden çok kazandığımız dönemde paranın kıymetini bilemedik diyelim. Yani şöyle bilemedik, bizim kötü alışkanlıklarımız yok ama holdinglere eeee oralara çok büyük harcamalar yaptık. Eee diğer bi döner fabrikamız var ama belki daha çok büyük bi ıııı entegre tesisi açabilirdik.” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)

Görüşülen işadamlarının bir kısmı öz eleştirilerini yapma noktasında daha çok kültürel değerler açısından görüşlerini paylaşmışlardır. Hollandalı Türkler olarak Türk kültürünü kaybetmemeye özen göstererek yaşamının önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Yine öz eleştiri olarak Hollanda'da yaşayan bazı Türklerin, kültürlerinden kopma noktasında olduklarını, bu kopuşlara fırsat verilmemesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

- *“Entegrasyon başka bişey, asimilasyon başka bişey. Bunlara uyup ta bunlar gibi gözükmek istemek başka bişey. Yani o da noluyo bizde kültür eksikliği, din eksikliği, bilinç eksikliğinden kaynaklanan bazı şeyler. Aile yapımız bozuldu. Bizde eskiden boşanmalar olmazdı. Hollanda'da mesela beş aileden üçü dördü kesin boşanır. Ha bizde on taneden on beş taneden elli taneden bir ikisi boşanır. Şu anda bizde de oran o şekilde. Çok büyük bir oran. O da noluyo hayat bilğimiz eksildi bizim. Aile yapımız çözüldü bizim. Bunlar yanlış şeyler. Burda da çözülyor kilise gitti kilisenin bile bunlara bi faydası vardı biz zamanında papazlardan ders aldık. Onların dersleri şuan ki derslerden çok iyiydi. Tamam dini başka bir din olabilir o başka bişey ama hayat nasıl olduğunu en azından gösteriyordu kişilere.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)*
- *“Belki daha değişik şeyler yapılabilirdi. Böle şey oluyo keşke buraya gelmeseydim dediğim zamanlar da oluyo (gülerek). Yani sırf ekonomik açıdan değil de sosyal açıdan ben burayı çok fazla parlak görmüyorum. Zaten benim iki tane çocuğum var üçüncüsü de yolda. Ben bunların burda büyümesini istemiyorum yani. Çünkü burda kötülükler çok ayak altında yani.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)*
- *“Şöyle bi iii aslında Türk esnafı olarak, biz de şu sıkıntılar var aslında. Bazı hesapları yapmadan çabuk işe atlama olayı var. Eeeee Don Kişot gibi, eeee hiç gözümüz kara, bakmadan oldu hemen biz bu işi yaparız, yani hesabı yapmadan... Hollanda olarak baktığımız zaman gerçekten burada doğma büyüme olmama rağmen bunu yine de kanımızda var heralde” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)*

3.13 İşadamlarının Gelecekle İlgili Planları, Beklentileri

Yaşadıkları sosyo-ekonomik veya sosyo-kültürel zorlukların ardından bugünlere gelip, gelecek kaygısı içinde olmaları normaldir. İşadamları genel olarak gelecekle ilgili planları ve beklentileri konusunda ilk olarak “Türkiye’ye geri dönüş” planlarından bahsetmişler ve bu planı hayata geçirebilmek için gerekirse yatırım yapmayı, gerekirse de piyasanın durumuna göre beklemeye geçmeyi uygun gördüklerini dile getirmişlerdir.

- *“Eeee şimdi Türkiye’ye dönmek gibi bi plan var herkesin ee kafasında. Herkes düşünüyö yani. Burada herkes eee gerçekten yaşı kaç olursa olsun, kaç yıldır burada olursa olsun Türkiye’yi gitmeyi herkes düşünüyor.” (02, E, 38, Toptancı)*
- *“Gözümüzün önünü tam göremiyoruz mesela şu an burası bana biraz ufak geliyo ikinci bi yeri açma durumumda var aslında gücüm de var. Onun için burdaki yapacağım yatırımı Türkiye’ye yatırayım en azından orda bi hayat garantim olsun işte ee maddi olarak belli bir sabit gelirim olsun. Hiçbir iş yapmasam bile hani dursam bile ordaki gelirim ile işte rahat bi*

şekilde yaşayabilirim diye bunlara bakıyosun yani artık burası ben burayı çok cazip görmüyorum.” (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)

- “Hollandalı bir işadami olarak şu anda benim gelecekle ilgili benim planım eee şöyle Hollanda’da işte eee işçilik inanılmaz derecede çok yüksek bi meblağ ee ıı ıı bi masraf gerektiriyor. Şu an ıı mevcut yapmış olduğum işi Türkiye’ye aktararak Türkiye’de bu işi yapıp burada sadece satışla uğraşmak istiyorum.” (10, E, 40, Yatak sektöründe işletmeci)
- “Bundan sonra eeıı ayakta durmamız yeter bize. Yani ıı elimizdekileri kaybetmeyelim yeter. ıııı bakalım bekliyoruz. Yatırım yok, ıııı bekleme var. Ama Türkiye’ye yönelik çalışmalarımız var.” (11, E, 48, Gıda, Market, Züccaciye işletmecisi)

Aslında pek çok işadami Türkiye’ye yönelik planları olduğuna dikkat çekmeye çalışmışlardır. Ancak bir kısmı daha çok yaptıkları işi geliştirme ve ekonomik olarak büyüme yönündeki planlarının ve beklentilerinin altını çizmişlerdir. Yaşadıkları ülkede yaptıkları işlerdeki büyümeyle ve kazançlarının artmasıyla şu andaki yaşam standartlarını arttırmanın Hollanda’da hem kendileri hem çocukları için daha rahat bir gelecek sağlayacağını ummaktadırlar.

- “Ekonomik olarak, ilk önce iş yerini sıfırdan başlayıp daha güzel bi şekilde böyle bi binaya geçip, daha güzel şartlarda çalışma isteğimiz var” (03, E, 39, Bir Firmada Grup Şefi)
- “Uygun şekilde masrafları tutarak burayı eeee bu şekilde devam ettireceğiz. Aynı şekilde, hafif bi şekilde büyümeyi sağlayarak, eee son üç yıldan bu yana yatırımımız hala biraz daha devam edecek.” (06, E, 28, Perakende mobilya satışı)
- “Ee bu daha ileri gitsin mesela burda şu anda dört beş kişi ekmek yiyor. Mesela yüz kişi ekmek yesin yani bin kişi ekmek yesin yani. Ha tabi buna da müsait yani büyümek için kendi bulunduğumuz alan müsait buna yani ama bu da tamamen beceriyle alakalı bi olay ekonomik bi şeyle alakalı bi olay.” (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- “Eeee tabi bu ıııııı kişisel olarak değişebilir de mesela şahsen eee benim kişisel hedeflerimden biri de, uluslar arası ticaret yapabilmek yani. Uluslar arası bir şirket haline gelebilmek.” (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)
- “Hollanda’da şu anda teknik eleman sıkıntısı var. Bu gittikçe çoğalıyor. E nolacak bizim gibi teknik eleman ihtiyaçları olduğu için bu iş daha da büyüyecek.” (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)
- “Hedefimiz de eeeee sağlık sigortasında tavan yapmak, piyasada söz sahibi olmak... Sigorta şirketlerinin artık arka bahçesi mi dersiniz, ön bahçesi mi dersiniz oraya doğru gitmek istiyoruz” (19, E, 41, Sigorta ve Banka Acenteciliği)

Elbette bütün bu planların ve beklentilerin yanında pek çok işadami “fedakârlığı” ve “özgüveni” üstlenerek, gelecek nesillere kültürel ve sosyal olarak bir miras bırakmanın ve bu konularda gerekli imkânlar yaratmanın planlarını da yapmaktadırlar.

- “Gelecek nesile bişeyler bırakabilmek hedef o yani. Tabi biz iş yapmamızın, para kazanmamızın tek nedeni o yani. Kazanıp bizim kurumlarımız var yani, biz hizmet insanıyız.” (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- “İnsanlar bilmedikleriyle yanlış yapar. Bilmedikleriyle yaptıkları hatalar çoğalır. Ama bu bilmeyenlere bilenlerin bi şeyler anlatmasıyla tabi ki onlarında şunu yapmasını vesile olur. Eğer bizde biliyorsak ve bırakıp gidersek burda millet kendi kendini imha etmiş olur.” (04, E, 51, Terzi)

- "Hollanda'nın ilk 100 zengini arasına girmeyi çok isterim. Bunu da kendim için değil, eeee arkadaşlara, kardeşlere, gençlere ve gelecek nesile garanti olacak diye değil de fakat eee yönlendirme amacıyla olmak isterim" (13, E, 48, Dijital albüm)
- "Şirketler zinciri kurup, yüzlerce insana iş vermek, Hollanda ve Türkiye'de eeee söz sahibi olmak istiyorum" (18, E, 33, Restoran İşletmecisi)

3.14 İşadamlarına Göre Kendi Ekonomik Durumları

Hollanda'da çalışarak, yorulur ve zaman zaman dışlanarak, yabancı düşmanlığını göğüsleyen, belli bir noktaya gelmeyi başarmış Türk işadamlarına kendi ekonomik konumlarıyla ilgili görüşleri sorulduğunda, bazı işadamları bütün dünyayı saran "küresel kriz" den ve bu krizin işleri üzerindeki olumsuz etkilerden yakınmışlardır. Ancak kendi ekonomik konumlarını bu olumsuz etkilere rağmen ya sabit tuttuklarını ya da krize rağmen iyi durumda olduklarını ifade etmişlerdir.

- "Pozisyonumuz iki sene önceye kıyaslırsak %25 düştü yani bütün hasılatlar düştü bütün her şey düştü yine ayakta durmaya çalışıyorum" (01, E, 47, Restoran İşletmecisi)
- "Hollanda'nın durumuna bağlı ekonomik durumumuz. Yani burası ekonomisi buranın durumu hiçte iç açıcı değildir. Ama bunun yani bizlere yansımaları tabii ki bizim ekonomik durumlarımızı bi yerde sıkıntıya koyuyor" (04, E, 51, Terzi)
- "Eeee tabii krizlerle, eee işte Türkiye'de biz 2001 krizini yaşadık. Burda 2009 krizini yaşadık. Şimdi 2012'de bir kriz bekleniyor. Artık eeee krizleri yönetebilir hale geldik diyebiliriz. Yani eee o yönüyle baktığımızda eee ekonomik durumumuz eee çok iyi olmasa bile eee yine de iyiyiz diyebiliyoruz." (12, E, 39, Bilgisayar Mühendisi)
- "Şu anda çok zayıf görüyorum. Eeee standart olarak eeee normal bir işçinin kazandığının üç dört katını kazanıyorum. Ama ııı zamanında öyle büyük yatırımlar yapmışız ki ev aldık. Çok geniş bi şekilde büyük yatırımlar yaptık ama piyasa bozuk ondan dolayı çok büyük eee sıkıntılar yaşıyoruz. Eeee piyasanın çökmesi bizi ııı çok etkiledi." (14, E, 38, Finans Danışmanı)

İşadamlarına Hollanda'nın standart şartlarına göre kendilerini nerede konumlandıkları sorulduğunda, her hangi bir işçiden çok daha iyi durumda olduklarını, normal şartların biraz daha üstünde bir hayatları olduğunu belirtmişlerdir. Bu düşüncelerini anlatırken çoğu işadamı "İyi ki ticaret yapmışız", "aynı çizgide kalmak istiyoruz", "iç güveysinden halliceyiz", "Allah'a şükür iyiyiz" ve "kendi yağında kavranan biriyim" gibi ifadeler kullanmışlardır.

- "Ben maddi olarak bi sıkıntım yok bi borcum yok alabileceğim yapabileceğim her şeyi yapma durumundayım" (05, E, 42, Oto galeri, araba alım satım)
- "Ne çok üst düzey ne de çok alt düzey yani baya standart" (09, E, 41, Merdiven Ustası)
- "Ekonomik yönden büyük kazançlar sağladık ondan sonra Türkiye'de yatırımlarımızı yaptık. Eee ıııı tabii ki gene de ticaret insanının en büyük zevklerinden birisi her zaman ııııı"

ileriye gitmek, her zaman ııı daha yükseğe çıkmak." (11, E, 48, Gıda, Market, Zcaciye işletmecisi)

- *"Kendi ekonomik durumum eee zor çok zor. Buranın standardına göre ortanın eeee stndeyiz."* (13, E, 48, Dijital albüm)
- *"Ee şöyle söyleyeyim yıllık ortalama on ay çalıştığın zaman rahat rahat iyisin. Standartın stndeyim."* (15, E, 49, Sanayi Tesisatçısı)
- *"Eee standardın biraz üstündeyim diyebilirim çünkü benimle aynı işi yapan insanlara baktığım zaman ortalamanın yüzde 70'indeyim diyim yani."* (17, E, 33, Terzi)

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hollandalı Genç Türk İşadamları HOGİAF BİAD üyesi üyelerin kendi ekonomik konumlarıyla ilgili görüşlerini öğrenmek üzere farklı meslekteki işadamlarıyla 19 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşmeler Kasım 2011 – Ocak 2012 tarihleri arasında araştırmacı tarafından görüşülen kişilerin iş yerlerinde veya uygun mekânlarda yapılarak tamamlanmıştır. Niteliksel araştırmanın doğası gereği, bu çalışmanın bulgu ve sonuçları genellenememekle birlikte, BİAD üyesi Hollandalı Türk İşadamlarının kendi ekonomik konumları ve ekonomiye katkılarına ilişkin düşünceleri hakkında önemli ipuçları elde edilmiştir.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak şu sonuçlara varılabilmektedir:

Görüşmelerin gerçekleştirildiği Hollandalı Türk İşadamları, Türk kimliğini ve bağlı oldukları İslam dinini yaşatmaya çalıştıklarını, ekonomik olarak büyük girişimlere adım atıp seslerini Hollanda hükümetine ve dahi Avrupa'ya duyurabilecek seviyeye gelmelerinden önce yaşamış oldukları göç hikâyelerini ve bu süreçle alakalı görüşlerini açıklamışlardır. Göç hikâyelerini birinci kuşak göçmen olan ailelerinden dinledikleri veya hatırladıkları kadarıyla kendi başlarından geçen olaylarla anlatmışlardır.

Göç olgusunun en önemli boyutu doğal olarak mekânsal ilişkide karşımıza çıkmaktadır. Göç, gönüllü veya zorunlu, kısa ya da uzun dönemli olsun, bireylerin

yaşamın toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak etkileyen başlıca unsur, yaşanılan mekânın değiştirilmesidir. Bu mekân değişimi yakın ya da uzak mesafeli olabilmekte; kat edilen idari ve siyasi sınırlar göç olgusuna farklı anlamlar yükleyebilmektedir (Aksoy, 2012, s.3).

Birinci kuşak göçmen olan ailelerinin yaşadıkları ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerin, kendilerine de zamanında zuhur ettiğine değinmişlerdir. Genel itibariyle aile birleşimiyle Hollanda'ya göç eden işadamları, ailelerinin ve kendilerinin göç hikâyelerini anlatmışlardır. Sonrasında da Hollanda'da yaşadıkları yabancı düşmanlığının, ayrımcılığın ve bunlarla beraber geçen zamanda Türkiye'ye geri dönüş planlarının hep gündemde olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan iş adamları ticaret hayatlarına başlamalarıyla ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. Daha çok Hollanda'ya ilk göç ettiklerinde yaşadıkları kültürel, dini ve ekonomik sıkıntılar yüzünden çok büyük zorluklar çektiklerinden bahsetmişler ve bütün bunlara direnerek işçilik yaptıklarını anlatmışlardır. Edinilen tespitlere göre işadamları ticaret hayatlarına başlamadan önce refah içinde yaşayabilmek için gerekli ekonomik koşulları sağlamakta çok zorlanmışlardır.

HOGİAF BİAD ile tanışmaları konusunda çeşitli ifadeler kullanan işadamları kendi sosyal çevreleri, ticari bilinçlenmeleri ve ticari çevrelerindeki faydaları anlatmışlar, HOGİAF sayesinde Hollanda halkı tarafından kendilerine uygulanan dışlayıcı politikalara karşı seslerini daha çok duyurabilir hale geldiklerini dile getirmişlerdir. Bunlarla beraber, demeğin sürekliliği açısından düzgün iş yapmanın, dürüstlikle ticaret yapmanın, büyük düşünmenin, güven duyarak dostane ilişkiler içerisinde ticari

isteği ve çabayı pekiştirmenin önemine dikkat çekmişler ve TUSKON'un derneğin gelişiminde ve ilerlemesinde yadsınamaz bir katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

Hollandalı Genç Türk İşadamları ticari açıdan katkılarını ve iki ülke arasında ticari hacme olan etkilerini yaptıkları yatırımları, ödedikleri vergiler ve kültürel olarak ta Türk insanı olarak Türkiye'yi en iyi şekilde temsil etmek olarak açıklamışlardır.

Ekonomik istikrarın sağlanabilmesi için gerekli stratejiler, Hollanda ve Türkiye ekonomileri için de çeşitli fikirler ortaya koyan işadamları, gerekli stratejiler hakkında siyasetin ve mevcut hkmetlerin etkilerinin çok büyük olduğunu söylemişlerdir. Krizlerin çıkmaza sürüklediği pek çok ülke gibi yaşadıkları ülkenin de yokluk düzeyine geldiklerini, halkın büyük bir korku içinde oldukları için harcamalarından kısıtlarını buna çözüm olarak devletin kurallarına uymak gerektiğini dile getirmişlerdir. Hollanda'nın geriye doğru seyreden ekonomisi için Avrupa Birliği yesi ülkelerin Euro'ya geçmeleri sonucu günden güne daha kötü bir hal aldığını söylemişler, bazı işadamları ise tam tersi bir görüş savunarak yetkililerinin ve toplumun suni kriz yarattıklarını belirtmişlerdir. Bütün bu kötüye giden Hollanda ekonomisi yorumlarının yanında Türkiye'nin ekonomisinin Avrupa Ekonomisini geride bırakacak düzeye geleceği yorumunu yaparak, ticari ve sosyal çevrelerinden duydukları kadarıyla fikir sahibi olduklarını söylemişler ve katkıda bulunmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi konusunda genel anlamda hem fikir oldukları görülen işadamları, Türkiye'nin bu birliğe girmesine daha çok ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan olumsuz yönde baktıklarını belirtmişlerdir. Türkiye'nin yükselen bir yapıya sahip olduğunu aslında Avrupa'nın Türkiye'ye muhtaç olduğunu, Avrupa'nın Türkiye'den avantaj sağlayabileceğini dile getirmişlerdir. Ayrıca Avrupa'nın bir

Hristiyan birliği olduğunu ve yaşlanan bir nüfusa sahip olduğunu söyleyerek, Avrupa'nın Türkiye'yi istememe sebepleri arasında Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olmasını ve bir İslam lkesi olmasını göstermişlerdir. Sadece ticaretin rahat yapılabilmesi, serbest dolaşım ve geniş pazarlara aılabilişmesi açısından olumlu olabileceğini belirtmek adına yorumlar getirmişlerdir.

z eleştirileri konusunda pişmanlıklarının olduğuna vurgu yapan işadamları, imknsızlıkların, eğitim sıkıntılarının veya ailelerinden ya da ailelerinin yaşadıkları ekonomik sıkıntılar sebebiyle geride kaldıklarını eğer bu olumsuzluklar olmasaydı daha iyi durumlarda olabileceklerini ve daha farklı adımlar atabileceklerini dile getirmişlerdir. Bu eleştirilerle birlikte gelecekle ilgili planlarını beklentilerini çeşitli görüşlerle belirtmişler genel itibariyle Türkiye'ye geri dönme planları olduğunu, şu anda yaptıkları işleri daha da ileriye taşımak ve gelecek nesillere kültürel ve sosyal bir miras bırakmak istedikleri şeklinde dile getirmişlerdir.

Çalışmaya katılan işadamları kendi ekonomik konumlarını değerlendirirken küresel krizin bu konuma etkisinin çok büyük olduğunu söylemişlerdir. Ancak yaşanan krizlerin kendilerini ticaret yapmaktan alıkoyamadığını ve ne olursa olsun her zaman aynı çizgide kalmayı amaç edindiklerini dile getirmişlerdir. Yaşadıkları ülkeye ve bu ülkenin ekonomik durumuna göre kendi ekonomik statülerini standardın üzerinde konumlandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak aşağdaki öneriler geliştirilebilmektedir:

Gerçekleştirilen alışma sonucunda ülkelerinden ayrılıp kendileri veya ailelerinin yaşadıkları g sürecinin ardından yeni geldikleri ve artık yerleştikleri Hollanda'da karşılaştıkları pek çok güçlük söz konusudur. Bütün Müslümanların Avrupa'dan

sürülmesi gerektiğini savunan, İslam ve yabancı karşıtlığı dışında herhangi bir politik görüş bildirdiği pek görülmeyen, aşırı sağcı tutumlarıyla dikkatleri üstüne çeken Hollandalı Politikacı Geertz Wilders gibi örneklerde olduğu gibi bahsedilen güçlüklerden biri ırkçılık politikaları olarak değerlendirilebilir. Göçmen Türklerin kendilerine bakan yönüyle yaşadıkları sıkıntıların başında ise eğitim ve bilgi eksikliği, geçim sıkıntısı ve kültürel farklılıktan kaynaklanan şaşkınlık gelmektedir.

Göç sürecinde ve sonrasında yaşadıkları ekonomik ve kültürel sorunların etkilerini azaltmak amacıyla göçmenlerin yaşadıkları alanlara belediyelerce desteklenen sosyal hizmet merkezleri kurularak göçmenlere destek verilmelidir.

Bu durumda günümüzde Hollanda'da yaşayan Türk göçmenlerinin gerek ekonomik, gerek sosyal, gerekse eğitim sisteminde yaşadıkları sıkıntıların derinine inilmeli, sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları, sosyolojik birçok çalışmayla araştırılmalı ve eğer sıkıntılar hala fazlasıyla yaşanıyorsa bu sıkıntıların yok edilmesi yönünde projelere yol gösterilmelidir.

Bu zorlukların tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmasa bile bu veya bunun gibi sıkıntıların azaltılabileceği söylenebilir. Göçmen Türklerin zamanında eğitim alanında karşılaştıkları güçlükleri kendi çocukları veya torunlarının yaşamalarını istemedikleri aşikârdır. Bu güçlükleri en aza indirmenin pek çok yolu olabilir. Göçmen çocuklarına yönelik eğitim, öğretim programları çocukların dil ve kültür özelliklerini de gözeterek bir anlayışla yeniden biçimlendirilmesi sağlanmalıdır.

Bilindiği üzere eğitimin herkesin hayatında önemli bir yeri vardır. Atılan adımlarda, yapılan çalışmalarda, istenilen bir gelecek kurmak için yapılan planlarda ufukumuzu açıp, yolumuzu genişletebilir. Bu sebepten dolayı alınacak olan eğitimlerin

aksamaması için öncelikle büyüklerin bilinçlendirilmesi, çocuklarına ve torunlarına güzel bir gelecek için sunacakları imkânlar konusunda bilgilendirilmesi çok önemlidir. Özellikle göç etmeleri sonucu yerleştikleri Hollanda'da yaşayacakları geçim ve bilinç eksikliği sıkıntılarının önüne geçebilmeleri için büyük önem taşımaktadır. Bu bilinçlendirmeler, göç sonucu ülkelerinden kopan göçmen vatandaşlara kültürel farklılıklar ve benzerliklerin anlatılması, ülke ekonomileriyle ilgili bilgiler verilmesi adına seminerler düzenlenerek yapılmalıdır.

Türk işadamlarının göç ettikleri ülkelerde büyük atılımlara imza attıkları gözler önünde bir gerçektir. İşçi istihdam etmeleri, ekonomiye olan katkıları, ticari atılımları ve cesaretleri dünyanın pek çok ülke vatandaşlarına örnek olabilecek düzeydedir. Bilinen bu değerlere her göçmen Türk vatandaşının sahip olması mümkün değildir elbet ancak özellikle göç edilen ülkede ekonomik anlamda geri kalmamak adına bilinçli, duyarlı, kendinden emin ve ticari anlamda uzmanlar tarafından eğitim sorunlarının çözülmesi için verilmesi gereken seminerlerin bu alanda da verilmesi şarttır. Göç ettikten sonra ekonomik sıkıntıların ve daha sonrasında yaşanması olası ekonomik çöküşlerin önünün kesilebilmesi için Hollandalı Türklerin yaşadıkları ülkeyle alakalı derin araştırmalar yapıp gerek kendi yapacakları atılımlar gerekse yönelmek istedikleri alanlar için verdikleri kararlar doğrultusunda adımlar atmalıdırlar.

Göçmenlerin yaşadıkları toplumsal ortamla bütünleşmelerini kolaylaştırmak amacıyla, yanlış değerlendirmeleri ve kimi önyargıları gidermeye yönelik geniş, uzun verimli bir bilgilendirme yapılmalı ve bir an evvel uyum çalışmalarına başlanmalıdır.

Göçmenlerin yaşadıkları yerlerde kültürlerini yaşatabilmeleri için HOGİAF ve HOTİAD gibi sivil toplum kuruluşları tarafından farklı alanlarda desteklenerek özgüvenlerini

artırıcı psikolojik desteklerin verilmesi sağlanmalı ve yaşadıkları toplumda kendilerini ikinci sınıf vatandaş hissetmemeleri açısından kültürel kimlikleri göz ardı edilmeden yönetim alanında söz sahibi olmaları desteklenerek siyaset alanına aktif katılımları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akman, V. (2007). *Küresel göç hikâyeleri*. İstanbul: Yakamoz Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:5, Sayı:20.
- Akşit, B.T. (2010). Sosyal Bilimlerde Niteliksel Araştırma Teknikleri II dersi ders notları, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Altuntaş. G. & Dikmen. C. (2012). İşletme Yöntemine Giriş, İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Yüksek Okulu, Ders Notları, Ders 3 – 8, İstanbul.
- Altuntepe, N. & Öztürk, M. (2008). Türkiye’de kentsel alanlara göç edenlerin kent ve çalışma hayatına uyum durumları. *Journal of Yaşar University*.
- Artun, E. “Halk Kültürünün Uluslararası İlişkilerde Ülkelerin Tanıtımına Katkısı”, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi.
- Atan, M. & Bozdağ, E, G (2009). Avrupa Ülkelerine Göç Eden Türk İşçilerin İktisadi Etkinliğe Katkısı, Ankara, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi
- Ateş, D. (2011). *“Türkiye’de Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Bir Bilişim Sistemi Olarak Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Örneği”*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Ateş, İ. (2005). *“Türkiye Dış Ticaretinde Gelişmeler ve Yoksullaştıran Büyüme (1993 – 2003)”*, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Birkök, M. C. (1994). *“Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu”*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Çağırğan, S. (2006). *“Derneklerin Hak ve Fiil Ehliyeti”*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:17.
- Coşkun. M. (2009). İşletmelerin Özellikleri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F, Ders notları
- Dağlı, K. (2011). Göçmen işçiler: Kullanıp atılabilir insanlar. *Marksist Tutum Dergisi*.
- Danış, D.A. (2004). *Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye*, Birikim Yayınları, No: 184-185
- Demir, T. E. (2008). *“Göç ve Sosyo Kültürel Değişim”*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Dumlupınar, Ü. (2008). *“Dış Ticaretin Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi 1981-2005 Türkiye Üzerine Bir Uygulama”* Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DüNDAR, S. (2006). *“Dış Ticaret İşlemleri Çerçevesinde İthalat ve İhracat İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”*, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Emiroğlu, K. (2003) *Antropoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Erem, T ve Ark. (2000). *“Global Pazarlama Stratejilerinin Tasarım ve Uygulanmasında Kültürel Etkileşimin Rolü”*, İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Gürkan, M. (2006). *“Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri”*, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- HOGİAF, İş dünyası ve Ekonomi Dergisi, Hollanda, Sayı:1 -3 -5- 21
- Karabulut, K. & Polat, D. (2007). *“Türkiye’de Yaşanan Göç Olgusu Üzerine Bir Alt Bölge Uygulaması”* Malatya: Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi
- Kartal, H. (2008). *“Avrupa Birliğinin Yasadışı Göç Politikası ve Türkiye’ye Yansımaları”*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar arası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, İ. (2008). *Avrupalı Türkler: Misafir İşçilikten Avrupa Vatandaşlığına*. Diyarbakır, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:13, Sayı:19.
- Kaymakçı, O. *Ekonomik Küreselleşme Perspektifinde AB ve AB Türkiye İlişkileri*, Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F
- Kingır, S. *Bir Hizmet İşletmesi Olarak Beş Yıldızlı Otel İşletmelerindeki Yönetsel Sorunlar*, Düzce: Düzce Üniversitesi. Akçakoca Turizm İşletmeciliği Yüksekokulu
- Kocabıyık, H. (2006). *“Avrupa Birliği Süreci ve Batı Avrupa Türklerinin Türk-AB İlişkilerine Etkileri”*, Ankara: Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Koçkar, M. T. *“Halk Kültürünün Ekonomik ve Siyasal Kazanç Amacıyla Kullanılmasında Medya’nın Rolü”*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Halkbilim Araştırma ve Uygulama Merkezi (HAMER)
- Kumcu, A. (2011). *UNITEE Avrupa’nın parlak geleceğine imza atmaya namzet*. Avrupa: Aylık, Sosyal, Kültürel ve Yorum Gazetesi.
- Küçüktekin, K. (2006). *“Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliği’nin KOBİ Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde Türkiye’nin KOBİ*

- Politikası*”, Ankara: Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
 - Levendoğlu, M. F. (2006). *“Küresinliler Örneğinde Kültürel Kimlik (Küresinliler’in Sosyo-Kültürel Yapısı)”*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
 - MEGEP (2008). *“Muhasebe ve Finansman, Dış Ticaret Kavramları”*, Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
 - Mora, N. (2008). *Medya ve Kültürel Kimlik*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:5, Sayı:1.
 - Oğuz, E. S. (2011). *Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı*. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:28, Sayı:2.
 - Schein, E. H. (2002). *Örgütsel Kültür*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:4, Sayı:3.
 - Soytürk, M. (2012). *Türkiye’den Avusturya’ya İşgücü Göçü*, Ankara
 - Şen, F. (2007). *Euro-Türkler “Avrupa’da Türk Varlığı ve Geleceği*, İstanbul: Günizi Yayıncılık
 - Şen, S. (2004). *“Avrupa Birliği’nde Kimlik Sorunu”*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
 - Şimşek, U. & Ilgaz, S (2007). *Küreselleşme ve Ulusal Kimlik*. Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:9, Sayı:1.
 - Tekin, U. (2007). *Avrupa’ya Göç ve Türkiye*. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı:37.
 - Tunç, H. (2005) *Uluslararası Ticaret Para ve Finans*, İstanbul: Alfa Yayınları
 - Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı. (2007). *Hollanda ve Avrupa Birliği’ndeki Türk Nüfus, Hane Verileri ve Girişimcilerin Ekonomik Gücü*. Essen:
 - Unat, A. N. (2006) *Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
 - Uysal, C. (2001). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Tarihsel Süreci ve Son Gelişmeler*. Antalya, Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi, Sayı:1.
 - Üstün, S. A (2012) *“Avrupa’da Türkiye Kökenlilere Yönelik Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler 2012 Yılı Ara İzleme Raporu”*, Ankara: T.B.M.M. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı

- Vural, D, G. (2007). *“Uluslararası Göçmen Kaçaklığı ve İnsan Ticareti”*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yalçın, C. (2002). Çok kültürcülük bağlamında Türkiye’den Batı Avrupa Ülkelerine Göç. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:26, No:1.
- Yavuzer, H. (2009). *“Amerika’daki Türkler ve Kurmuş oldukları Türk Dernekleri”*, Nevşehir: Journal of World of Turks, Sayı:1
- Yıldırımoglu, H. (2005). *“Uluslararası Emek Göçü ‘Almanya’ya Türk Emek Göçü”*, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Endüstri İlişkileri Müdür Yard. Kamu – İş Cilt:8, Sayı:1
- Yıldız, S. (2007). Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği. Ankara, Milli Folklor, Sayı:74.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Euro Krizi <http://tr.euronews.com/tag/euro-krizi/> Alıntı Tarihi: 10.04.2013
- Prof. Dr. Pauline Meurs (Hollanda’da neden bu kadar çok kimlik tartışması yapılıyor?) <http://www.zamanhollanda.nl/haberdetay.asp?id=1248> Alıntı Tarihi: 15.08.2011
- Dış Ticarete Gümrük Tarifelerinin Önemi Nedir? Alıntı Tarihi: 18.09.2012 http://www.ekodialog.com/uluslararası_ekonomi/subvansiyon-damping-nedir.html
- TUSKON Kuruluş Öyküsü <http://www.tuskon.org/?p=content&cl=kurumsal&i=27> Alıntı Tarihi: 31.05.2013
- UNİTEE Yönetim Kurulu <http://www.unitee.eu/> Alıntı Tarihi: 05.07.2013

EKLER

EK 1

T. C. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
“Avrupa’daki Hollandalı Türk İşadamlarının Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili Görüşleri” BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA 2011-2012

Tablo 1. Zamanlama Çizelgesi ve İş Planı (2011-2012)

Faaliyetler	Kim tarafından?	2011								2012				2013				
		Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	
Literatür çalışması, konunun ve araştırma sorularının belirlenmesi.	Yeşim BÜLBÜL+SA	XX	XX															
Öneriye son şeklinin verilmesi ve enstitüden onay alınması	Yeşim BÜLBÜL				XX													
Görüşme çerçevelerinin oluşturulması	Yeşim BÜLBÜL			XX														
Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesi	Yeşim BÜLBÜL + Gökhan KUTLU					XX												
Gerekli izinlerinin alınması	Yeşim BÜLBÜL					XX												
Veri toplama ve analiz I	Yeşim BÜLBÜL+ Gökhan KUTLU						X	XX XX	X									
Çözümlemeler ve veri analizi I	Yeşim BÜLBÜL									X	XX	XX XX	XX					
Veri toplama ve analiz II	Yeşim BÜLBÜL+ Gökhan KUTLU							XX	XX XX	XX XX								
Çözümlemeler ve veri analizi II	Yeşim BÜLBÜL										XX XX	XX XX	XX XX	XX XX				
Tezin yazılması	Yeşim BÜLBÜL+ SA											XX	XX XX	XX XX	XX XX	X X	X	
Tezin tamamlanarak Enstitüye teslim edilmesi	Yeşim BÜLBÜL																X	

EK 2
"Avrupa'daki Hollandalı Türk İşadamlarının Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili
Görüşleri" BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA
2011-2012

Tablo 2. Derinlemesine Görüşmelerin ve Görüşülenlerin Listesi

Kütük Numarası	Yaptığı iş	Yaş	Cinsiyet	Güvenilir mi?	Görüşme Tarihi
1	İşletmeci, Restoran sahibi	46	Erkek	Evet	13.12.2011
2	Toptancı	38	Erkek	Evet	16.12.2011
3	Bir Firmada Grup Şefi	39	Erkek	Evet	17.12.2011
4	Terzi	51	Erkek	Evet	17.12.2011
5	Oto galeri, araba alım satım	41	Erkek	Evet	20.12.2011
6	Perakende mobilya satışı	28	Erkek	Evet	20.12.2011
7	Mobilya alım satım	36	Erkek	Evet	20.12.2011
8	Özel sigorta danışmanlığı	44	Erkek	Evet	20.12.2011
9	Merdiven Ustası	41	Erkek	Evet	22.12.2011
10	Yatak sektöründe işletmeci	39	Erkek	Evet	23.12.2011
11	Şirketler grubu var. Gıda, Market, Züccaciyelik	48	Erkek	Evet	23.12.2011
12	Bilgisayar Mühendisi	39	Erkek	Evet	24.12.2011
13	Dijital albüm	47	Erkek	Evet	28.12.2011
14	Finans Danışmanı	38	Erkek	Evet	28.12.2011
15	Sanayi Tesisatçısı	49	Erkek	Evet	28.12.2011
16	Çiçek Tanzim	42	Erkek	Evet	31.12.2011
17	Terzi	33	Erkek	Evet	02.01.2012
18	Restoran İşletmeciliği	33	Erkek	Evet	03.01.2012
19	Sigorta ve Banka Acenteciliği	41	Erkek	Evet	03.01.2012

EK 3

"Avrupa'daki Hollandalı Türk İşadamlarının Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili Görüşleri" BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA 2011-2012

Tablo 3. Görüşülen İşadamları Hakkında Kısa Bilgiler

Kütük no	Doğum Yeri	Yaş	Hollanda'da yaşama süresi	Eğitim durumu	Medeni durumu	Varsa, ailesinin ve/veya kendisinin göç hikâyesi	Yaptığı iş
1	Kayseri	47	38 yıl	Orta dereceli meslek eğitimi	Evli	İş koşulları sebebiyle göç etmişler	Restoran İşletmeciliği
2	Yozgat	38	14 yıl	Ortaokul	Evli	Evlenerken göç etmiş	Toptancı
3	Ankara	39	18 yıl	İmam Hatip Lisesi terk	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Bir Firmada Grup Şefi
4	Kayseri	51	26 yıl	İmam Hatip birinci sınıf terk	Evli	İş koşulları sebebiyle göç etmişler	Terzi
5	Ankara	42	20 yıl	İşletme mühendisi	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Oto galeri, araba alım satım
6	Hollanda	28	28 yıl	İşletme fakültesi	Evli	Geçmişte ailesi göç etmişler	Perakende mobilya satışı
7	Rize	36	22 yıl	Orta dereceli meslek okulu, ekonomi	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Mobilya alım satım
8	Ankara	44	28 yıl	Katolik üniversitesi	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Özel sigorta danışmanlığı
9	Türkiye	41	16 yıl	Meslek lisesi	Evli	Evlilik sebebiyle göç etmiş	Merdiven Ustası
10	İskenderun	40	20 yıl	Lise	Evli	Evlilik sebebiyle göç etmiş	Yatak sektöründe işletmeci
11	Yozgat	48	31 yıl	Lise	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Şirketler grubu var. Gıda, Market, Züccaciyelik
12	Karaman	39	36 yıl	Bilgisayar mühendisi, İşletme	Evli	Ekonomik sebepler	Bilgisayar Mühendisi
13	Kırşehir	48	38 yıl	Meslek lisesi elektrik-elektronik	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Dijital albüm
14	Hollanda	38	38 yıl	Sigorta ve Bankacılık mezunu	Evli	Ailesi iş koşulları sebebiyle göç etmişler	Finans Danışmanı
15	Yozgat	49	41 yıl	Meslek lisesi	Evli	Babasının vasıtasıyla göç etmiş	Sanayi Tesisatçısı
16	Ankara	42	21 yıl	Ticaret lisesi	Evli	Evlilik sebebiyle göç etmiş	Çiçek Tanzim
17	İstanbul	33	12 yıl	Ortaokul	Evli	Kendi spor hayatı vesilesiyle göç etmiş	Terzi
18	Türkiye	33	11 yıl	İşletme, ilahiyat fakültesi	Evli	Evlilik sebebiyle göç etmiş	Restoran İşletmeciliği
19	Hollanda	41	41 yıl	Doktora İşletme ve spor menajerliği	Evli	Ailesi iş koşulları sebebiyle göç etmişler	Sigorta ve Banka Acenteciliği

EK 4
T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
"Avrupa'daki Hollandalı Türk İşadamlarının Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili
Görüşleri" BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA
Görüşme Çerçevesi

Görüşülen kişinin Adı – Soyadı:
Halen nerede yaşadığı:
Görüşmenin yapıldığı yer:
Görüşmenin kaydedilmesini uygun buluyor mu?
Görüşmenin tarihi: Görüşmenin saati ve süresi:
Görüşmeyi yapan ekip üyeleri: (Moderatör) ve Gözlemci(ler)

1.BÖLÜM: GÖRÜŞÜLEN KİŞİNİN YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİ

Yaş:
Doğduğu yer:
En uzun yaşadığı yer:
Eğer göç ettiyse buna iten sebepler:
Hollanda'da yaşama süresi:
Eğitim durumu:
Hollanda'daki ilk iş tecrübesi:
Şu anda yaptığı iş/görev nedir:

Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüş ve gözlemler:

Görüşmenin güven verici olup olmadığı ve değilse nedenleri:

Görüşülecek konu başlıkları (ve deşme soruları)

- 1- Ticaret hayatınıza ne zaman, nasıl ve ne şartlarda başladınız?
- 2- HOGİAF ile ilk tanışmanızı anlatır mısınız?
- 3- Gelişen ve sürekli değişen dünyada, Avrupalı ve HOGİAF üyesi bir Türk işadamı olarak, derneği kalıcı ve ayrıcalıklı kılmak için gerekli stratejiler sizce nelerdir?
- 4- HOGİAF üyesi bir işadamı olarak, atılımlarınızda HOGİAF'lı olmanın avantajlarından bahseder misiniz?
- 5- Ticari bilinçlenmenizde HOGİAF'lı olmanın avantajlarından bahseder misiniz?
- 6- Kendi ticari çevrenizi oluşturmanızda HOGİAF'lı olmanın avantajlarından bahseder misiniz?

- 7- Size göre hem Türkiye'ye hem Hollanda'ya ticari açıdan nasıl bir katkınız var? Kendinizi köprü görevi üstlenmiş olarak görüyor musunuz?
- 8- Bir girişimci olarak, ekonomik istikrarın sağlanması için gerekli unsurlar sizce nelerdir? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 9- Türkiye'nin güçlü ekonomisiyle pek çok ülkeye iyi bir örnek teşkil ettiğini söyleyen Dünya Bankası Başkanı Paul Wolfowitz'in bu görüşü doğrultusunda, siz Hollandalı bir Türk işadamı olarak bu örnek ekonomiye nasıl katkıda bulunuyorsunuz? Kendinizi bu noktada nasıl konumlandırıyorsunuz?
- 10- Türkiye ile Hollanda arasındaki ticari hacim sizce günden güne nasıl bir ivmeyle değişiyor?
- 11- Hollanda ekonomisinin çok kötüye gittiğinden ve halkın bu kötü gidişata dayanmaya çalıştığından bahsediliyor. Sizin bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 12- Avrupa'da yaşayan bir işadamı olarak, Türkiye AB'ye girerse ekonomik olarak nasıl değişimler yaşanır? Bu yaşanan değişimler (olumlu/olumsuz) sizce nasıl etkiler yaratır?
- 13- Geçmişten bugüne yaptığınız bütün planları ve sonrasında attığınız adımları düşünecek olursak, kendi öz eleştirinizi nasıl yaparsınız?
- 14- Hollandalı bir Türk işadamı olarak gelecekle ilgili planlarınız, beklentileriniz nelerdir?
- 15- Bir girişimci olarak, kendi ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

EK 5
T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
"Avrupa'daki Hollandalı Türk İşadamlarının Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili
Görüşleri" BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA
KÜTÜK GELİŞTİRME FORMU

Kütük numarası:

Görüşülen kişinin ismi ve soyadı (ya da nasıl hitap edildiyse o isim):

Halen yaşamakta olduğu yer:

Görüşmenin tarihi ve saati (süresi):

Görüşmenin yapıldığı yer:

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buldu mu?

Görüşmeyi yapan ekip üyeleri: (Moderatör) ve Gözlemci(ler):

Kütüğü hazırlayan(lar):

Kütüğün hazırlandığı tarih ve süresi:

1.BÖLÜM: GÖRÜŞÜLEN KİŞİNİN YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİ

Yaş:

Doğduğu yer:

En uzun yaşadığı yer:

Eğer göç ettiyse buna iten sebepler:

Hollanda'da yaşama süresi:

Eğitim durumu:

Medeni durumu:

Hollanda'daki ilk iş tecrübesi:

Şu anda yaptığı iş/görev nedir:

TAM SENARYO

Çözümlemeyi yapanların (kütüğü geliştirenlerin) dikkatine: Görüşme çözümlenirken (deşifre edilirken), görüşme sırasında sahada tutulan notlar, gözlemler ve ses kayıt cihazı yardımı ile geliştirilen senaryo, bütün ayrıntıları ile yazılacaktır. Tam olarak ne söylenmişse –yanlış telaffuzlar da dahil olmak üzere- her şey aynen yazılacaktır. Hatırlanabildiği ölçüde, kişilerin jestleri ve mimikleri de senaryoya yansıtılmaya çalışılacaktır.

Moderatör: Öncelikle seni tanıyalım.

Kahraman: (Sıkılgan bir ifade ile) Benim adım Kahraman. Kahraman GÜNDÜZ

Moderatör: Nerede doğdun Kahraman?

Kahraman: Biz Bingöl'den gelmişiz. Orda doğmuşum.

Moderatör: Bingöl'de şehirde mi yoksa köyde mi?

Tüm konuşmalar.....

Moderatör: Çok teşekkürler. Sağolun, varolun.

Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüş ve gözlemler:

Görüşmenin güven verici olup olmadığı ve değilse nedenleri:

EK 6
T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
"Avrupa'daki Hollandalı Türk İşadamlarının Kendi Ekonomik Konumları İle İlgili
Görüşleri" BİAD ÜYELERİ İLE YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA
DERİNLEMESİNEGÖRÜŞME DEĞERLENDİRME (Veri Analizi) FORMU

Kütük numarası:

Görüşülen kişinin ismi ve soyadı (ya da nasıl hitap edildiyse o isim):

Halen yaşamakta olduğu yer:

Görüşmenin tarihi ve saati (süresi):

Görüşmenin yapıldığı yer:

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buldu mu?

Görüşmeyi yapan ekip üyeleri: (Moderatör) ve Gözlemci(ler):

Kütüğü hazırlayan(lar):

Kütüğün hazırlandığı tarih ve süresi:

1.BÖLÜM: GÖRÜŞÜLEN KİŞİNİN YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİ

Yaş:

Doğduğu yer:

En uzun yaşadığı yer:

Eğer göç ettiyse buna iten sebepler:

Hollanda'da yaşama süresi:

Eğitim durumu:

Medeni durumu:

Hollanda'daki ilk iş tecrübesi:

Şu anda yaptığı iş/görev nedir:

Veri analizi yapan kişinin dikkatine: Aşağıda yer alan konu başlıkları çerçevesinde, görüşme sırasında dikkati çeken en önemli fikirler, yaklaşımlar nelerdir? Özetleyiniz. Bu başlıklar altında çok önemsedığınız cümleleri tırnak içine alarak yazınız.

Konu Başlıkları:

1. İşadamlarının Göç Etme Nedenleri Ve Göç Sürecinde Yaşadıkları Olaylar
2. İşadamlarının Ticaret Hayatına Atılmaları Ve Yaşadıkları Süreçler
3. İşadamlarının HOGİAF'la Tanışmaları

4. İşadamlarına Göre Derneği Kalıcı Ve Ayrıcalıklı Kılabilmek İçin Gerekli Olan Stratejiler
5. HOGİAF'lı Olmanın Atılımlarında, Ticari Bilinçlenmelerinde Ve Ticari Çevrelerini Oluşturmalarındaki Etkileri
6. İşadamlarının Hem Türkiye'ye Hem Hollanda'ya Ticari Açıdan Katkıları
7. İşadamlarına Göre Ekonomik İstikrarın Sağlanması İçin Gerekli Unsular
8. İşadamlarının, Türkiye'nin Ekonomisine Sağladıkları katkıları
9. İşadamlarına Göre Türkiye İle Hollanda Arasındaki Ticari Hacmin Değişimi
10. İşadamlarının Düşüncelerine Göre Hollanda Ekonomisinin Kötüye Gitmesi
11. Türkiye'nin AB'ye Girmesi Sonucu Ekonomik Olarak Yaşanacak Değişimler Ve Bu Değişimlerin Yaratacağı Etkiler
12. İşadamlarının Öz Eleştirileri
13. İşadamlarının Gelecekle İlgili Planları, Beklentileri
14. İşadamlarına Göre Kendi Ekonomik Durumları

Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüş ve gözlemler:

Görüşmenin güven verici olup olmadığı ve değilse nedenleri:

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında İstanbul'da doğmuş, ilk ve orta öğrenimini burada tamamlamıştır. 2009 yılında Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünü bitirdikten sonra 2010 yılında Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Programında başladığı yüksek lisans programına devam etmektedir.